

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

№ 3, 2019

У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ

ДИСКУСІЙНА ТРИБУНА:
ДУМКА ВЧЕНОГО

ІННОВАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ

СОЦІАЛЬНЕ ПАНТНЕРСТВО

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 48764

ПОСПІШАЙТЕ ПЕРЕДПЛАТИТИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ФАХОВІ ЖУРНАЛИ

ДОКЛАДНІШЕ НА PEDPRESA.UA

ВИДАВНИЦТВО
**ПЕДАГОГІЧНА
ПРЕСА**
ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ РЕГІОНУ

Матеріал читайте на с. 54 - 55

↑ Круглий стіл «Розвиток соціального партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти регіону» за участі академіка-секретаря Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України Неллі Ничкало та директора Інституту професійно-технічної освіти НАПН України Валентини Радкевич, науковців Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, директорів закладів професійної (професійно-технічної) освіти Сумської області

↓ Проведення Дня цивільного захисту в Державному професійно-технічному навчальному закладі «Роменське вище професійне училище» з представниками Міжрегіонального центру швидкого реагування ДСНС України

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРАЦІ МАЙБУТНІХ МАШИНІСТІВ КРАНА

Матеріал читайте на с. 41 - 43

↑ Едуард Казаков, гр. 32 «Машиніст крана металургійного виробництва», переможець Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності «WORLD SKILLS UKRAINE - 2018», м. Київ

⇐ Дмитро Афонін, гр. 18 переможець (III місце) Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустановок» з наставниками-майстрами виробничого навчання А. Мошинським та А. Акімченковим

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Матеріал читайте на с. 44 – 45

Роботи студентів спеціальності «Професійна освіта. Технологія виробів легкої промисловості (швейні вироби)»

Участь студентів у Міжнародному молодіжному фестивалі (Польща)

Колекція «Барви Поділля» демонструвалася на Всеукраїнському фестивалі молодих дизайнерів одягу

МУЗЕЙ У ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: РЕТРОСПЕКТИВА І ПЕРСПЕКТИВА

Матеріал читайте на с. 28 – 32

Обкладинка журналу «Робітнича освіта» (1930. №7/8) та «Професионально-технічне образование» (1957. № 4.)

Експерсія у музеї С. Леваневського СПТУ № 9 м. Біла Церква. Поч. 1980-х років

Фрагменти експозиції Музею історії професійно-технічної освіти у Київському регіональному вищому професійному училищі будівництва. 2019 р.

ПЕРЕДПЛАТА-2019

Індекс	Назва видання	Періодичність виходу на рік	1 міс.	2 міс.	3 міс.	6 міс.
Вартість передплати, грн (без врахування послуги «приймання передплати»)*						
40123	Газета «СУЧАСНА ОСВІТА УКРАЇНИ»	50 р. на рік	90	180	270	540
68832	ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК ДЛЯ ОСВІТЯН	12	90	180	270	540
68836	СПЕЦВИПУСК ГАЗЕТИ «ОСВІТА УКРАЇНИ»	12	300	600	900	1800
68829	ВСЕСВІТНЯ ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	12	85	170	255	510
68830	ГЕОГРАФІЯ ТА ЕКОНОМІКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	12	85	170	255	510
68833	ІСТОРІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	12	85	170	255	510
68834	МАТЕМАТИКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	12	85	170	255	510
68838	УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	12	85	170	255	510
30670	ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА УКРАЇНИ	6	—	80	—	240
68828	БІОЛОГІЯ І ХІМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	95	—	285
68831	ІНОЗЕМНІ МОВИ В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	6	—	95	—	285
68839	ФІЗИКА ТА АСТРОНОМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	95	—	285
68840	ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	95	—	285
68837	ТРУДОВА ПІДГОТОВКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	135	270
23823	ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ (HIGHER EDUCATION OF UKRAINE)	4	—	—	135	270
68835	ОСОБЛИВА ДИТИНА: НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ	4	—	—	135	270
74105	ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ. ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ	4	—	—	135	270
48764	ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА	4	—	—	135	270

КОМПЛЕКТИ

98966	ІНФОРМАЦІЙНИЙ Газета «Сучасна освіта України», журнал «Інформаційний збірник для освітян»		180	360	540	1080
89381	ВСЯ ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА Всі видання		—	—	—	8160
08353	ВИЩА ШКОЛА Газети: «Сучасна освіта України», «Спецвипуск газети «Освіта України», «Педагогічна газета України»; журнали: «Інформаційний збірник для освітян», «Педагогіка і психологія. Вісник Національної академії педагогічних наук України», «Вища освіта України (Higher education of Ukraine)»		—	—	—	3660
98964	ШКІЛЬНИЙ Газета «Сучасна освіта України», «Педагогічна газета України»; журнали: «Інформаційний збірник для освітян», «Біологія і хімія в рідній школі», «Географія та економіка в рідній школі», «Історія в рідній школі», «Іноземні мови в школах України», «Математика в рідній школі», «Фізика і астрономія в рідній школі», «Українська мова і література в школах України», «Всесвітня література в школах України», «Фізичне виховання в рідній школі», «Трудова підготовка в рідній школі», «Особлива дитина: навчання і виховання»		—	—	—	5550

*Вартість послуги «приймання передплати» – згідно з затвердженими тарифами ДП «Преса», залежно від того, на скільки місяців оформлено передплату.

02094, м. Київ, вул. Попудренка, 54,
тел./факс: (044) 292-83-05
e-mail: 2345255@ukr.net
Рекламний відділ: тел. (044) 292-83-05
e-mail: info@pedpresa.ua

видавництво
**ПЕДАГОГІЧНА
ПРЕСА**
ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО

ДОКЛАДНІШЕ –
НА САЙТІ
PEDPRESA.UA

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

№ 3 (84) 2019

ЛИПЕНЬ – СЕРПЕНЬ – ВЕРЕСЕНЬ

Склад редакційної колегії науково-методичного журналу
«ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР, ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Нелля Ничкало – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Валентина Радкевич – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Ганна Романова – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Марина Артюшина – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та психології ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Вячеслав Супрун – кандидат економічних наук, доцент, виконавчий віцепрезидент Громадської організації «Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти», професор кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Валентина Гордієнко – кандидат педагогічних наук, вчений секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

Інна Гриценюк – кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (відповідальний секретар)

Роман Гуревич – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології і підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Юрій Зінковський – доктор технічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, професор кафедри конструювання та виробництва радіоапаратури Національного технічного університету України «КПІ» імені Ігоря Сікорського

Тетяна Іщенко – кандидат педагогічних наук, професор, директор Державної установи «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти» МОН України

Микола Кучинський – начальник Головного управління професійної освіти Директорату професійної освіти МОН України

Валентин Паржницький – кандидат педагогічних наук, начальник відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту професійної освіти Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України

Василь Петрович – директор ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»

Людмила Шевчук – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

Ольга Щербак – доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка, керівник Українського аналітичного центру професійної освіти «Національна обсерваторія»

Франтішек Шльосек – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, голова Наукового товариства «Польща – Україна», іноземний член НАПН України

Наталія Шульга – кандидат технічних наук, доцент, директор Вищого навчального закладу «Київський транспортно-економічний коледж» Національного транспортного університету

Ірина Шумік – генеральний директор Директорату професійної освіти МОН України

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ,
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Виходить чотири рази на рік. Заснований у 1997 році

Свідоцтво про державну реєстрацію

серія КВ № 23535-13375ПР від 31.08.2018 р.

Схвалено вченою радою

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

(протокол № 9 від 29.08.2019 р.)

Передплатний індекс 48764

У НОМЕРІ:

СТОРІНКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Ничкало Нелля. Учителю у державній політиці: реалії та мрії... 2

У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Шумік Ірина. Професійна освіта в Україні: виклики сучасності та перспективи розвитку 4

ДИСКУСІЙНА ТРИБУНА: ДУМКА ВЧЕНОГО

Зінковський Юрій. Професіоналізм робітничих кадрів – невід'ємна умова економічного успіху держави 8

ФАХОВА ПЕРЕДВИЩА ОСВІТА

Щербак Ольга. Інноваційний поступ Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка 11

Ткачук Ірина, Сосновенко Наталія. Розвиток «SOFT SKILLS» у студентів коледжів 16

ІННОВАЦІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Гуменний Олександр. Технологія проектування SMART–комплексу навчального предмета. Закінчення 19

Сурова Ірина. Використання проєктних технологій у виробничому навчанні майбутніх кухарів 23

ВИХОВАННЯ

Єршова Людмила. Мова у побудові миролюбного й відкритого суспільства 26

Міхно Олександр. Музей у закладі професійної освіти: ретроспектива і перспектива 28

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ

Чогут Лілія. Соціальна мережа Facebook у професійній орієнтації 33

Мельничук Тетяна. Професійна орієнтація майбутніх фахівців: інноваційний підхід 35

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО

Помаран Павло. Підвищення ефективності діяльності закладу професійної (професійно-технічної) освіти в регіоні 39

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Костецька Алла. Формування культури безпеки життєдіяльності та праці майбутніх машиністів крана 41

З ДОСВІДУ РОБОТИ

Андрощук Ірина, Хренова Вікторія. Особливості підготовки бакалаврів професійної освіти 44

Кузь Тетяна. Розвиток готовності викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до роботи з творчо обдарованою молоддю 46

Павлиш Володимир, Гайдук Ніна, Клоп Лілія. Формування інклюзивних освітніх послуг (на прикладі Національного університету «Львівська політехніка») 50

ХРОНІКА

Базиль Людмила. Розвиток соціального партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти регіону 54

Азізова Алла. Конкурси професійної майстерності відкривають таланти 56

ВІТАСМО

Стойчик Тетяна. До 75-ої річниці Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею 57

Дмитрик Олександр. Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище святкує 75-річний ювілей 60

Найщиріші вітання і найкращі побажання з нагоди ювілею!
Петру Григоровичу ЛУЗАНУ – 65 62

© Усі права захищено. Жодні частина, елемент, ідея, композиційний підхід цього видання не можуть бути скопійованими чи відтвореними в будь-якій формі і ніякими засобами — ні електронними, ні фотомеханічними, у тому числі й скеропіюванням, записом або комп'ютерним архівуванням, без письмового дозволу видавця.

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори. Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення прийнятих до друку матеріалів. Рукописи не повертаються. У разі використання матеріалів посилання на журнал є обов'язковим.

© «Педагогічна преса», 2019

© «Професійна освіта», 2019

УЧИТЕЛЬ У ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ: РЕАЛІЇ ТА МРІЇ...

Нелля НИЧКАЛО, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, дійсний член(академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

*Не може бути благополучним суспільство,
в якому неблагополучний вчитель.*

Іван Зязюн

Сама Доля подарувала мені щастя впродовж не одного десятиліття досліджувати проблеми підготовки виробничого персоналу – передусім кваліфікованих робітників. Кожна зустріч з викладачами, майстрами виробничого навчання, методистами й керівниками багатьох училищ, центрів, технікумів і професійних коледжів – це радість, сердечна насолода й водночас гордість від усвідомлення того, які талановиті педагоги української професійної школи (напевно, це – генетично), як вони люблять своїх вихованців, допомагають «розкопувати» їхні таланти й плекти їх. Ці слова – не емоції, а правдива реальність. Могла б навести безліч прикладів від гірського училища на Закарпатті до Золотівського училища на Луганщині. Всеукраїнські й міжнародні освітянські виставки, що проводяться в Києві, а також обласні виставки, ярмарки педагогічних ідей закладів професійної (професійно-технічної) освіти – переконливе підтвердження багатства крилиці творчості наших педагогів.

Та поряд з радістю і гордістю неможливо приховати гіркоту і смуток... Саме тому епіграфом ми обрали слова видатного українського філософа – педагога й державного діяча Івана Адриєвича Зязюна.

У другому томі видання «Міністри освіти України» доктор педагогічних наук, професор І. Лікарчук, наводить такий історичний факт. З серпня 1990 р. Міністр народної освіти УРСР І. А. Зязюн з трибуни Верховної Ради з боєм говорив: «Не може бути благополучним суспільство, в якому неблагополучний вчитель». Свій гіркий висновок він підтвердив результатами тодішнього соціологічного дослідження, яке засвідчило, що 80 % учительських сімей живуть у напівбідному становищі, або в середньому. І лише вісім відсотків задоволені своїм матеріальним становищем. Міністр Зязюн бив на сполох та його... не чули або не хотіли чути.

Відтоді минуло 29 років. Що ж змінилося? На жаль, не можемо навести результати нинішніх всеукраїнських соціологічних досліджень щодо становища педагогічного персоналу сучасних закладів професійної освіти, оскільки їх не було.

А тому звернемося до офіційних даних щодо оплати праці педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Так, посадовий оклад майстра виробничого навчання з вищою освітою (11 тарифний розряд) 3784.00 грн; з надбавкою 5 % за престижність та доплатою до мінімальної заробітної плати – заробітна плата за місяць – 4173.00 грн; майстер (14 розряд) із стажем 10–20 років має заробітну плату 6276.15 грн. Практичний психолог (11 розряд) – 4173.00 грн. Викладач спеціальних дисциплін

© Ничкало Н., 2019

(14 розряд, вища категорія) – 5811.28 грн (з усіма надбавками); викладач загальноосвітніх предметів (14 розряд, вища категорія) – 6903.90 грн, бібліотекар (9 розряд) – заробітна плата з надбавками – 5649.10 грн. Не є винятком і методисти та вихователі...

Чимало є проблем і в оплаті праці педагогів коледжів і технікумів. Не можна зрозуміти, чому педагогам цих закладів освіти, які захистили кандидатські і навіть докторські дисертації, не зараховується науковий стаж. Хоча причина цього лежить на поверхні: щоб зекономити на їхній заробітній платі... Дивує й те, що педагоги коледжів і технікумів, навіть ті, які викладають загальноосвітні дисципліни, отримують заробітну плату майже вдвічі меншу, ніж шкільні вчителі. Відсутні будь-які доплати за перевірку зошитів, зводяться до мінімуму виплати за кураторство (ці функції, як і багато іншого, викладачі виконують на громадських засадах).

Наш викладач майстер, методист та інші педагогічні працівники з такими мізерними заробітними платами принижені, вони змушені шукати, де можна заробити якусь додаткову «гривню» на стороні... Соромно, що ми вже докотилися до того, що прибиральниця, яка працює в двох-трьох місцях, має значно більший заробіток у порівнянні з викладачем чи майстром з вищою освітою. Оце і є оте прикре «зубожіння вчителя», про яке говорив І. А. Зязюн ще в 1990 році.

Як відомо, за роки Незалежності України прийнято багато різних документів загальнодержавного значення з проблем підготовки сучасного виробничого персоналу. Майже в кожному з них є загальні слова про педагогічних працівників, підвищення їхньої кваліфікації і професійний розвиток. Однак від цих загальних тез, як говориться, «ні холодно, ні жарко». Конкретних дій, спрямованих, на забезпечення достойної оплати їхньої праці, піднесення іміджу в суспільстві так і немає.

Ретроспективний аналіз свідчить, що напрацьовані науковцями й творчими педагогами практики та прийняті на державному рівні концептуальні підходи до розв'язання проблем забезпечення закладів професійної освіти кваліфікованими педагогічними кадрами спричинені низьким рівнем «комунікаційної стратегії» між різними гілками влади, наукою, виробництвом, бюрократичними перепонами й байдужістю та безвідповідальністю гальмують реалізацію прогресивних ідей вітчизняного і зарубіжного досвіду розвитку професійної освіти.

Одним із прикладів цього є незадовільна реалізація ідей щодо впровадження в практику роботи закладів ПТ(ПТ)О нового типу педагогічного працівника – педагога професійного навчання. Зокрема, наказом МОН України від 6.12.2010 № 1204, затверджено типові штатні нормативи професійно-технічних навчальних закладів. Ними передбача-

лося введення до штатних розписів цих закладів педагогів професійного навчання, які поєднують функції майстра виробничого навчання і викладача. І досі на законодавчому рівні не унормовано систему визначення робочого часу педагога професійного навчання, його педагогічного навантаження, ведення навчальних занять зі здобувачами освіти, оцінювання та їхніх навчальних досягнень.

На жаль, нині відсутні кваліфікаційні характеристики майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Серйозним гальмом є й те, що в нашій державі здійснюється підготовка кваліфікованих робітників за розрядами (цього немає в жодній країні світу). А в основу цієї підготовки покладено старий радянський Єдиний тарифно кваліфікаційний довідник ЄКТД. Цього також ніде немає в світі...

Запровадження дуальної форми навчання сучасних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу також потребує інноваційної підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної освіти.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня цього року №419-р схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2017 року. Безумовно, цей документ має важливе загальнодержавне значення. У ньому об'єктивно визначено основну проблему, що потребує розв'язання – це невідповідність підготовки кваліфікованих кадрів потребам особи, національної економіки та суспільства. Це також стосується шести чинників, що зумовлюють актуальність цієї проблеми, зокрема: централізована та бюрократизована система управління у сфері професійної (професійно-технічної) освіти; недостатній обсяг фінансування професійної (професійно-технічної) освіти; низький рівень оплати праці педагогічних та інших працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти; недостатня співпраці закладів професійної (професійно-технічної) освіти з роботодавцями та бізнес-партнерами; відсутність даних про стан ринку праці; недосконалість системи професійної орієнтації та кар'єрного консультування молоді і дорослих.

Конкретно і перспективно обґрунтовано мету Концепції, а також шляхи і способи розв'язання проблеми. Ключовий з них – проведення системної реформи професійної (професійно-технічної) освіти зокрема децентралізації системи управління та диверсифікації джерел фінансування, модернізації структури та змісту, оновлення нормативно-правового забезпечення, а також розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти.

Наголосимо на важливості визначених практикою орієнтованих підходів до розв'язання цієї проблеми: реформування системи забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти та її структури; реформування системи забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти; розвиток державно-приватного партнерства у цій сфері.

Досить конкретно визначено три основні етапи реалізації цієї Концепції.

Немає сумніву в тому, що Директорат професійної освіти Міністерства освіти і науки України, який очолює генеральний директор кандидат наук з державного управління І. Шумік, заслугоує слів

особливої подяки за підготовку цієї Концепції та її «пробивання» в Кабінеті Міністрів України незадовго до його відставки.

Хоча виникає й таке недругорядне запитання: хто ж буде реалізовувати цю Концепцію на місцях? Працівники департаментів, освіти і науки в областях, де проблемами професійної (професійно-технічної) освіти й фахової передвищої освіти опікуються від одного до трьох співробітників (і це аж забагато!)? Керівники навчальних закладів? Викладачі і майстри виробничого навчання? Методисти, практичні психологи, бібліотекарі? Весь педагогічний персонал?

Не можна оминати того, що цим документом передбачено: удосконалити систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників у сфері професійної (професійно-технічної) освіти; започаткувати сертифікацію педагогічних працівників у сфері професійної (професійно-технічної) освіти; продовжити сертифікацію педагогічних працівників у сфері професійної (професійно-технічної) освіти; забезпечити здобуття профільної середньої освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року.

Погоджуємося, що це треба робити науково обґрунтовано, творчо, професійно і системно. Неможливо забувати й про викладачів і майстрів виробничого навчання. А для цього педагогічний професійний навчання необхідно готувати в університетах, коледжах, технікумах на основі випереджувального підходу. Адже реформи в освіті мають розпочинатись з реформування підготовки вчителя. Про це свідчить досвід Великої Британії й інших високорозвинутих країн.

Не можна заплющувати очі на те, що сьогодні фінансування підготовки майстрів виробничого навчання у коледжах і технікумах знаходиться у загрозливому стані.

З такою байдужістю ми можемо «докотитися» або сповзти до того, що не буде кому навчати майбутніх кваліфікованих робітників... Хоча матеріально-технічна база закладів поступово поліпшується й стає більш реальною мрією про устаткування наших закладів найсучаснішою технікою, приладами та іншим устаткуванням. Це уможливилося завдяки створенню мережі навчально-практичних центрів галузевого спрямування на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Отже, підготовка педагогічного персоналу для цієї системи потребує державницького ставлення й відповідальності за реалізацію державної політики в цій сфері, потребує гармонії «крізь тугу дисонансів» (за Л. Костенко) у діяльності органів державної влади, а не фрагментарності й безвідповідальності, як це має місце сьогодні.

Насамкінець ще про одну мою мрію. Дуже хочу, щоб депутати Верховної Ради України, нові міністри, інші високопосадовці обов'язково подивилися фільм Альберта Гора «Незручна правда» про відповідальність людини за нищення планети. Лауреат Нобелівської премії, віце-президент США Альберт Гор обґрунтував концепцію «Незручної правди» як глобальної проблеми. Така небезпечна хвороба пронизала й всю Україну та її систему освіти. Напівправа призводить до фальсифікацій, викривлення й такої ситуації, коли бажане видається за дійсне. А це – велике зло і гріх перед дитиною, батьками, педагогами й Українською державою.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Ірина ШУМІК, генеральний директор Директорату професійної освіти Міністерства освіти і науки України, кандидат наук з державного управління, м. Київ

Нині розвиток освіти у суспільстві розглядається як одна із складових національної безпеки, оскільки саме формування людського капіталу і побудова економіки знань визначає майбутнє держави. Очевидно, що до початку реформування українська система освіти не відповідала ані сучасним запитам особистості та суспільства, ані потребам економіки, не сприяла інтеграції нашої держави до європейського та світового простору.

Саме тому реформа освіти передбачає системну її трансформацію, головна мета якої – нова висока якість освіти на всіх рівнях: від початкової школи – до закладів вищої освіти. Головним завданням освіти, зокрема професійної, має бути формування свідомих, суспільно активних громадян, спроможних забезпечити економічне зростання і культурний розвиток країни, інтеграція освіти і науки України в освітній простір Європейського Союзу.

Основною проблемою у сфері професійної освіти, яка потребує розв'язання, є невідповідність підготовки кваліфікованих кадрів потребам особи, національної економіки і суспільства, що зумовлюється зокрема застарілою моделлю управління, недостатнім фінансуванням та низьким рівнем оплати праці працівників закладів професійної освіти, відсутністю реальних даних про стан ринку праці та дієвої системи профорієнтації кар'єрного консультування молоді і дорослих.

З-поміж проявів проблеми – невідповідність змісту освіти вимогам сучасного ринку праці через тривалу відокремленість роботодавців та бізнесу від системи професійної освіти, втрата привабливості професійної освіти, зростання дефіциту робітничих кадрів на внутрішньому ринку праці, зниження соціального статусу педагогічних працівників закладів професійної освіти, а також застаріла матеріально-технічна база закладів, неефективність мережі таких закладів та незацікавленість місцевої влади у розвитку регіональних систем професійної освіти.

© Шумік І., 2019

Іншими дотичними проблемами професійної освіти, що потребують розв'язання, є: тривале недофінансування сфери професійної освіти, неефективне формування регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів, невідповідність нормативного та законодавчого підґрунтя потребам розвитку сфери, що проявляється зокрема у застарілості норм Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» та відсутності організаційно-правового забезпечення створення центрів професійної досконалості.

Нині маємо шанс це змінити. Потужну державу і конкурентну економіку може забезпечити згуртована спільнота творчих людей, відповідальних громадян, активних і підприємливих. Саме такими мають бути випускники закладів освіти. Зміст професійно-технічної та вищої освіти має постійно оновлюватися з урахуванням потреб підприємств – замовників кадрів.

Модернізація професійної освіти – один із пріоритетних напрямів роботи не тільки Міністерства освіти і науки України, а й один з ключових пріоритетів Уряду, визначених на середньострокову перспективу до 2020 р., і ми продовжуємо послідовно впроваджувати політику, що допоможе створити нову якість професійної освіти в Україні.

Стратегічними завданнями державної політики у галузі професійної освіти є:

- професійна освіта є привабливою, престижною та доступною для здобувачів;
- зміст і якість освітніх послуг задовольняють потреби ринку праці та замовників;
- освітній процес забезпечено кваліфікованими та вмотивованими працівниками (педагогами, керівництвом);
- створено умови для ефективної співпраці закладів професійної (професійно-технічної) освіти, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та роботодавців.

Зокрема, ідеться про розроблення та впровадження нових стандартів професійної освіти, що базуються на компетентнісному підході, модернізацію матеріально-технічної бази закладів,

запровадження багатоканального фінансування професійної освіти.

Урядом схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 419-р), розроблено та схвалено Урядом проект Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту».

Нашими партнерами у проекті є Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) в Україні та Німецький державний банк розвитку KfW.

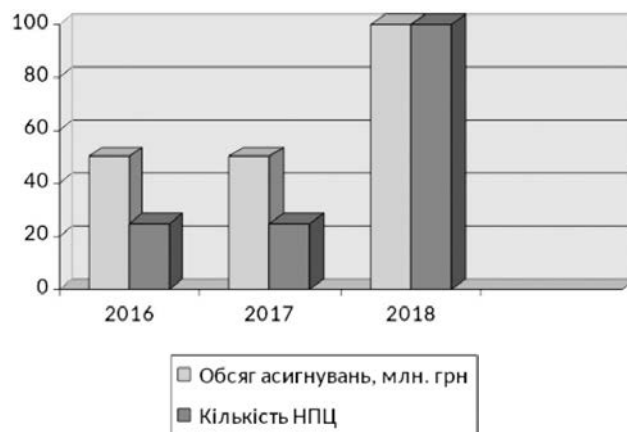
Для підвищення престижності робітничих професій, допомоги молоді свідомо обрати майбутній фах проводяться всеукраїнські конкурси професійної майстерності «WORLD SKILLS UKRAINE»; всеукраїнські та регіональні конкурси фахової майстерності серед учнів закладів професійної освіти; регіональні виставки творчих робіт учнів закладів професійної освіти та регіональні «ярмарки професій».

Щоб гармонізувати зміст професійної освіти з потребами ринку праці, забезпечення високої якості освіти затверджено понад 170 стандартів професійної освіти розроблених за компетентнісним підходом. Ухвалена Урядом Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти створила умови для ширшої участі роботодавців у підготовці фахівців, поєднання результатів навчання здобувачів професійної освіти з очікуваннями бізнесу. Якщо в 2015 р. елементи дуальної форми здобуття освіти було впроваджено лише у 3-х закладах для 97 учнів за 3 професіями за участі 25 роботодавців, то вже протягом 2019 р. заплановано впровадження елементів дуальної форми здобуття освіти у 254 закладах професійної (професійно-технічної) освіти для 10 тис. учнів за 160 професіями за участі 1000 роботодавців.

З метою підвищення мотивації педагогічних працівників та керівників закладів професійної освіти створено умови для преміювання майстрів виробничого навчання, педагогів професійного навчання в розмірі 15 % від суми надходжень, які отримують ЗП(ПТ)О за виконання здобувачами професійної (професійно-технічної) освіти освітніх програм під час виробничого навчання на виробництві та виробничій практиці.

З метою модернізації освітнього середовища, впровадження в освітній процес новітніх виробничих технологій із застосуванням сучасного обладнання, інструментів і матеріалів за кошти державного бюджету на базі закладів професійної освіти у 2016–2019 рр. створено 100 навчально-практичних центрів (НПУ) за професіями: «Тракторист-машиніст сільськогосподарського

виробництва»; «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування»; «Швачка. Кравець. Закрійник»; «Токар. Верстатник широкого профілю. Фрезерувальник. Шліфувальник. Свердлувальник»; «Електрозварник ручного зварювання. Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах. Зварник»; «Електроmontажник з освітлення та освітлювальних мереж. Електроmontер з ремонту та обслуговування електроустаткування. Електроmontажник силових мереж та електроустаткування» (мал. 1).

Мал. 1. Динаміка виділення коштів та створення НПЦ

Для вирівнювання можливостей та створення рівного доступу до професійної освіти для усіх громадян такі практично-навчальні центри було створено в усіх регіонах України (табл. 1).

Концепцією реалізації державної політики у галузі професійної (професійно-технічної) освіти передбачено створення центрів професійної досконалості, розбудова яких фінансуватиметься, зокрема, в рамках угоди між Україною та Європейською Комісією про фінансування Програми «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України».

Концепцією передбачено ефективну співпрацю закладів професійної освіти, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та бізнесу. Одним з її інструментів є створення регіональних рад професійної (професійно-технічної) освіти, до складу яких входять представники місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, організацій роботодавців, закладів освіти. Діяльність 25 регіональних рад спрямовується передусім на формування пропозицій щодо зміни мережі професійної освіти, обсягів її фінансування, напрямів та обсягів підготовки кадрів, зокрема в рамках регіонального замовлення.

У 2019 році проведено 5 раунд Туринського процесу. Аналіз системи професійної освіти проводиться за критеріями зовнішньої (в кон-

Таблиця 1

Кількість навчально-практичних центрів, створених за кошти державного бюджету у 2016–2018 роках

Професія	Область						
	Тракторист-машиніст с/г виробництва	Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування	Швачка, кравець, закрійник	Механічна обробка металу	Зварювальні технології	Електротехніка	РАЗОМ
Вінницька		(2017) 1	(2016) 1	(2018) 1	(2018) 1	(2018) 1	5
Волинська		(2017) 1	(2016) 1	(2018) 1	(2018) 1		4
Дніпропетровська	(2016) 1		(2017) 1	(2018) 1	(2018) 1	(2018) 1	5
Донецька		(2016) 1	(2017) 1		(2018) 1	(2018) 1	4
Житомирська		(2017) 1	(2016) 1		(2018) 1	(2018) 1	4
Закарпатська		(2016) 1	(2017) 1		(2018) 1		3
Запорізька		(2017) 1	(2016) 1	(2018) 1	(2018) 1		4
Івано-Франківська		(2016) 1	(2017) 1		(2018) 1	(2018) 1	4
Київська	(2018) 1		(2016, 2017) 2		(2018) 1		4
Кіровоградська	(2017) 1	(2016) 1			(2018) 1	(2018) 1	4
Луганська		(2016) 1	(2017) 1		(2018) 1	(2018) 1	4
Львівська		(2017) 1	(2016) 1	(2018) 1	(2018) 1	(2018) 1	5
Миколаївська			(2016, 2017) 2	(2018) 1	(2018) 1	(2018) 1	5
Одеська		(2016) 1	(2017) 1	(2018) 1	(2018) 1		4
Полтавська			(2016, 2017) 2		(2018) 1		3
Рівненська		(2017) 1	(2016) 1		(2018) 1	(2018) 1	4
Сумська		(2016) 1	(2017) 1		(2018) 1		3
Тернопільська		(2016) 1	(2017) 1		(2018) 1	(2018) 1	4
Харківська	(2017) 1		(2016) 1	(2018) 1	(2018) 1	(2018) 1	5
Херсонська	(2016) 1		(2017) 1		(2018) 1	(2018) 1	4
Хмельницька		(2017) 1	(2016) 1		(2018) 1	(2018) 1	4
Черкаська		(2016) 1	(2017) 1		(2018) 1	(2018) 1	4
Чернівецька		(2017) 1	(2016) 1		(2018) 1		3
Чернігівська		(2017) 1	(2016) 1		(2018) 1		3
м. Київ		(2017) 1	(2016) 1	(2018) 1	(2018) 1		4
Разом НПЦ	5	19	27	9	25	15	100

тексті проблем демографії, економіки, ринку праці) та внутрішньої ефективності (в розрізі якості управління, фінансування, матеріально-технічного, науково-методичного, кадрового забезпечення).

Триває передача підпорядкованих МОН України закладів професійної освіти з державної у комунальну власність. Станом на серпень 2019 р. Урядом прийнято рішення щодо передачі у комунальну власність 68 закладів. Документи щодо передачі ще 244 закладів наразі розглядаються. До прийняття рішень про передачу частину повноважень з управління закладами професійної освіти передано з державного рівня Київській, Севастопольській міській державним адміністраціям та міським радам міст обласного значення – обласних центрів.

В умовах децентралізації, фінансування закладів професійної освіти з 2017 р. здійснюється з державного і місцевих бюджетів (обласних

бюджетів, бюджетів міст обласного значення-обласних центрів та бюджету м. Київ). Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» (24 грудня 2015 р.) дав можливість здійснювати видатки на фінансування професійної освіти на умовах регіонального замовлення. Концепцією реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) передбачено поетапну передачу повноважень з управління закладами професійної освіти та їх фінансування на обласний рівень – зокрема, остаточний перехід до фінансування закладів професійної освіти, розташованих в містах обласного значення – обласних центрах, з обласних бюджетів має відбуватися протягом 2022–2024 рр. Видатки державного бюджету на фінансування професійної (професійно-технічної) освіти представлено у *табл. 2*.

На жаль, сьогодні простежується загальна тенденція до зменшення контингенту здобу-

Таблиця 2

Видатки державного бюджету на фінансування професійної (професійно-технічної) освіти

Напрямок видатків	2017	2018	2019
Здобуття учнями закладів професійної освіти повної загальної середньої освіти (у складі освітньої субвенції)	2,1 млрд грн	2,1 млрд грн	1,5 млрд грн
Підготовка робітничих кадрів у закладах професійної освіти за професіями загальнодержавного значення	119 млн грн	119 млн грн	163,1 млн грн
Модернізація та оновлення матеріально-технічної бази закладів професійної освіти	50 млн грн	100 млн грн	50 млн грн
Друк підручників і посібників, організація та проведення фінального етапу конкурсу професійної майстерності WORLDSKILLS UKRAINE	-	-	8,5 млн грн

вачів освіти у закладах професійної освіти. Деякі міські ради «штучно» зменшують контингент, не погоджуючи регіональне замовлення з обсягом потреб регіональних ринків праці та забезпечення конституційного права громадян на здобуття освіти. Саме тому передбачається започаткувати з 2020 р. пілотний проект щодо фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які розташовані на території міст обласного значення – обласних центрів, з обласних бюджетів. А з 2022 р. – повністю здійснювати фінансування з обласних бюджетів.

Оптимізовано мережу закладів професійної освіти за рахунок зменшення їх кількості на 63 заклади. Створено 5 багатопрофільних центрів професійної освіти. Прийнято рішення про виокремлення зі структури закладів вищої освіти 7 закладів професійної освіти. Сьогодні в Україні функціонує і надає освітні послуги саме з професійної освіти 736 (не враховано 22 заклади освіти інших типів, що надають професійну (професійно-технічну) освіту, поряд із цим враховано 4 заклади професійної (професійно-технічної) освіти, що підпорядковані іншим органам виконавчої влади). З 2015 р. до мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти не входять 114 закладів професійної (професійно-технічної) освіти Донецької та Луганської областей, що розташовані на тимчасово окупованих територіях.

Подальші заходи у сфері професійної освіти з метою розвитку людського капіталу та підвищення конкурентоспроможності національної економіки передбачатимуть:

- усунення неузгодженості нормативно-правового забезпечення професійної освіти сучасним умовам надання освітніх послуг у галузі та потребам ринку праці;

- запровадження сучасних механізмів популяризації професійної освіти серед дітей, молоді, дорослих;

- запровадження механізмів створення сучасних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти за компетентнісним підходом;

- затвердження Положення про здобуття професійної (професійно-технічної) освіти за дуальною формою, Положення про здобуття професійної (професійно-технічної) освіти за інституційною формою;

- створення умов для визнання неформальної та інформальної освіти, розбудови системи здобуття та незалежного оцінювання повних і часткових професійних кваліфікацій;

- розбудова системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійної освіти, управлінських кадрів;

- формування системи стимулів професійного зростання педагогічних працівників, а також залучення до освітнього процесу висококваліфікованих працівників виробництва та сфери послуг;

- перегляд умов оплати праці педагогічних працівників системи професійної освіти;

- створення організаційно-правових засад функціонування центрів професійної досконалості;

- продовження розбудови мережі навчально-практичних центрів на базі закладів професійної освіти;

- забезпечення організаційно-правових засад діяльності регіональних рад професійної (професійно-технічної) освіти;

- підвищення ефективності координації заінтересованих сторін щодо формування та реалізації регіональної політики у сфері, зокрема формування регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів;

- створення умов для передачі фінансування закладів професійної освіти, які розташовані на території міст обласного значення – обласних центрів, на рівень обласних бюджетів;

- оновлення переліку професій загальнодержавного значення, за якими здійснюється підготовка робітничих кадрів за кошти державного бюджету;

- оптимізація мережі закладів професійної освіти;

- виконання угоди між Урядом України та Європейською Комісією про фінансування заходу «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України» (розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 № 1043-р).

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ – НЕВІД’ЄМНА УМОВА ЕКОНОМІЧНОГО УСПІХУ ДЕРЖАВИ

Юрій ЗІНЬКОВСЬКИЙ, професор Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України, м. Київ

Акцентується увага на проблемі розвитку професійно-технічної освіти, вдосконалення підготовки кваліфікованих робітників як запорука підвищення якісного й кількісного трудового ресурсного потенціалу країни.

Ключові слова: підготовка кваліфікованих робітників; мартиролог професійно-технічної освіти; підняття ролі ПТО у суспільстві; індустріалізація країни.

Юрий ЗИНЬКОВСКИЙ

ПРОФЕСИОНАЛИЗМ РАБОЧИХ КАДРОВ – НЕОТЪЕМЛЕМОЕ УСЛОВИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО УСПЕХА ГОСУДАРСТВА

Акцентируется внимание на проблеме развития профессионального предвысшего образования, совершенствования подготовки квалифицированных рабочих как залог повышения качественного и количественного трудового ресурсного потенциала страны.

Ключевые слова: подготовка квалифицированных рабочих; мартиролог профессионального образования; повышение роли ПТО в обществе; индустриализация страны.

Yurii ZINKOVSKYI

USE OF PROJECT TECHNOLOGIES IN INDUSTRIAL TRAINING OF FUTURE COOKERS

Emphases is put on the problem of further development of vocational education and training of the work staff which is a prerequisite for enhancing quality and quantity of the state's resource capacity.

Keywords: development of qualified workforce; martyrology of vocational education and training; increasing role of the PTE in society; industrialization of the country.

У системі кадрового забезпечення економіки робочі кадри відіграють домінуючу і конструктивну роль у створенні товарної продукції. Саме цей соціальний клас працівників визначає успіх будь-якої країни у світових глобалізаційних процесах.

Професійно-технічна освіта «ПТО» – важливий сектор вітчизняної системи освіти. Проте увага до неї суспільства, держави не тільки недостатня, а й потребує невідкладних адміністративних, організаційних заходів для припинення в ній стагнаційних процесів, які останніми роками набули явного характеру, а також створення умов для інтенсивного розвитку сучасної економіки країни.

Нагадаймо мартиролог ПТО останніх років.

Це надлишкова номінальна кількість (майже 5000) робітничих професій, які, по суті, не переглядалися понад півстоліття, і колись були створені для іншої держави, це півтисячі реальних, діючих спеціальностей, за якими зараз готують фахівців. Ці спеціальності занадто диференційовані, дуже мало з них мають комплексний характер, відносно мала кількість наукомістких спеціальностей. Навчальні заклади, яких чимало – близько восьмисот, це майже стільки, скільки НЗ третього і четвертого рівнів акредитації, взятих разом, мають недостат-

ню матеріально-навчальну базу, не об'єднані в дієву державну організаційну структуру (наприклад, у можливий «комітет трудових ресурсів», але ними формально і часто непрофесійно опікуються обласні адміністрації). Сумно констатувати, що, за деяким поодиноким винятком, заклади профтехосвіти не мають творчих зв'язків з іноземними колегами.

Не можна не згадати про те, що порівняно з 1991 р. кількість навчальних закладів у системі професійно-технічної освіти скоротилася більше як на 280 одиниць, а обсяг набору учнів – майже на 50 відсотків. Можливо, така державна політика щодо професійної (професійно-технічної) освіти об'єктивно вимушена? Розглянемо це за допомогою деяких показників.

За даними Державної служби зайнятості в Україні з розрахунку на 10 тисяч мешканців у професійно-технічних навчальних закладах готують у 3,5 раза менше кадрів, ніж у системі вищої освіти, тоді як загальна потреба у фахівцях робітничих спеціальностей становить майже 80 %, потреба у фахівцях з вищою освітою – майже вдвічі менша, а у кваліфікації «молодий спеціаліст» (технік) – утричі менша. Варто відзначити, що в середньому по Україні рівень працевлаштування випускників професійно-технічних закладів становить 80–85 %, випускників вищої школи за спеціальністю – не перевищує 35 %.

Незважаючи на економічну стагнацію, протягом останніх років постійно зростає потреба у кваліфікованих токарях, слюсарях, електриках, радіомеханіках, електромонтерах, працівниках металургійних виробництв, спеціалістах в галузі електроніки і точної механіки, видобутку корисних копалин, електрозварювальниках, сантехніках, спеціалістах усіх будівельних професій.

Представники робітничих професій зрештою визначають професійно-конструктивний ценз нації, який відображає її матеріально-дієві можливості.

На жаль, саме цей рівень (ценз) у нас послідовно знижується, очевидно, тільки близько десяти відсотків працюючого населення зайняте конструктивною працею, результатом якої є матеріалізований товар. Ця проблема є «головним болем» для будь-якої країни, що стурбована співвідношенням у товарообміні – «експорт-імпорт». Країна не може процвітати, якщо вона не виробляє продукцію ні для себе, ні для експорту.

Проблема підтримки професійно-конструктивного рівня держави набуває особливого значення у сучасний період глобалізації світової економіки. Водночас корпорації-гіганти, маючи річний бюджет, близький до бюджету деяких країн, розташовують заводи для масового виробництва не на території своєї держави, а в інших країнах. Таким шляхом досягла успіху Японія. Нині – це країни Азії, темпи розвитку яких перевищують темпи розвитку країн-донорів. Це Гонконг, Таїланд та ін. У цих країнах, як і в Китаї, Південній Кореї, Індонезії тощо, успіх нації визначає армія кваліфікованих робітничих кадрів, які матеріалізують інженерні напрацювання, винаходи, зроблені, здебільшого, в інших країнах.

Отже, розвиток робітничих професій як кількісно, так і якісно є імперативним пріоритетом державної політики цих країн.

На нашу думку, ми не спроможні конкурувати з всесвітньовідомими фірмами щодо інноваційних розробок у великому діапазоні галузей економіки (окрім деяких), але взяти участь у виробництві якісних сучасних товарів на території України – цілком реальне для нас завдання. Заради цього потрібно виважено (але на високому політичному рівні) розвивати вищу освіту й ефективно і швидко – професійно-технічну освіту, яка зараз переживає занепад.

Наразі актуальним є таке.

1. Українською важливою є проблема створення єдиної потужної системи професійної базової освіти з метою забезпечення ефективної підготовки професіоналів з робітничих професій як кадрової основи розвитку конкурентоспроможної економіки та як запоруки стрімкого поступу науково-технічних і соціально-економічних перетворень в Україні за сучасних умов.

Це надто болюче питання, але воно назріло. Розвиток технікумів зупинився кілька десятків років тому, коли вища школа взяла курс на масове,

кількісне розширення підготовки спеціалістів, які на виробництві здебільшого стали виконувати функції техніків. Цей процес в умовах кризи економіки став особливо явним, неприхованим, відвертим, його очевидність створила проблеми працевлаштування фахівців рівня молодшого спеціаліста (техніків) за спеціальністю найгострішими. Надлишок випускників рівня техніка поглибився 15–20 років тому, коли було введено освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр» з таким, як і у техніка, терміном навчання.

2. Одне з важливих завдань управління розвитком професійної (професійно-технічної) освіти, можливо, – головне – підняти престиж людини праці. Тільки в нашому колишньому авторитарному суспільстві з'явилося мерзенне слово «роботяга». Винищити його – наше завдання соціального значення. Шанобливе, з пієтетом, ставлення до людини робітничої професії – виконавця всіх проектних, конструкторських, технологічних задумів – наш нагальний обов'язок. Ми можемо цього досягти, розгорнувши широку кампанію у засобах масової інформації, популяризуючи робочі професії, організацією, наприклад, різних конкурсів під гаслом «Кращий у професії», з введенням почесних державних звань для робітничих кадрів, і навіть, Державної премії кращим представникам робітничих професій за ключову участь в ефективних, інноваційних, унікальних розробках. Робітник – це не безвідповідальний виконавець задуму інженера, інженер – це помічник робітника у створенні об'єкта, товару, виробу, процесу. Він матеріалізує це, він творець цього, він – головний. Все штучне, вироблене, що оточує людей, створено робітничими руками, натхненням, волею, старанністю робітника. Його праця – завершальна фаза створення продукту, який зрештою є матеріальним творчим виробом. Замислити, спроектувати, сконструювати – на це здатен людський розум, натомість для реалізації замисленого – потрібен як світлий розум, так і золоті руки.

3. Наша плідна спільна робота з Міністерством освіти і науки України має спрямовуватися на блокування неприродних необґрунтованих рішень щодо закриття закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що іноді відбувається за ознакою так званої фінансової «неспроможності» існування закладу або з якихось інших причин – територіальних посягань тощо.

Передачу недалекоглядними державними керівниками фінансування цих закладів з державного на місцевий рівень – варто розцінювати як руйніцію системи, як визнання її другорядності порівняно з іншими секторами вітчизняної освітньої системи. Така незаслужена та хибна оцінка ролі професійно-технічної освіти може дорого обійтися суспільству.

Під час вирішення цих складних проблем Національна академія педагогічних наук України в кожному конкретному конфлікті має бути третейським

суддею у трикутнику: навчальний заклад – місцева влада – Міністерство освіти і науки України. Ми майже не пам'ятаємо випадків закриття технікумів, коледжів, університетів, академій, але з байдужістю миримось, коли щорічно, очевидно, до десяти закладів професійної (професійно-технічної) освіти ліквідовуються з причин, об'єктивно не чітких, а суб'єктивно – зрозумілих.

4. Немає нічого асоціального у постановці проблеми, якщо професійній освіті молоді у технікумах, коледжах, вишах передувало б відповідне навчання у системі базової професійної освіти. Довести таку доцільність (або недоцільність) – наукова функція Національної академії педагогічних наук України. Вважаємо, що суспільство від цього тільки виграє, надавши кожному молодому громадянину базову професійну освіту, а разом з нею і виробничий досвід, з якими надалі молода людина свідомо обере для себе шлях професійного зростання. Загалом, ця думка не нова. У 60–70 роки минулого століття в радянській державі Міністерство вищої і спеціальної вищої освіти взяло курс на те, щоб кожен випускник вищого навчального закладу мав робочу спеціальність згідно зі своєю професією (йшлося про присвоєння невисокого розряду робітника).

5. Це не враховано в Національній рамці кваліфікацій, яка повинна діяти в країні. Мова йде про пропозицію щодо збільшення кількості кваліфікаційних рівнів Національної рамки кваліфікацій у зв'язку з потребою у відображенні часткових кваліфікацій робітничих кадрів, які становлять майже 70 % національного трудового ресурсу, тоді як рівень найвищої кваліфікації, до якого віднесено кандидатів, докторів наук, професорів, членів галузевих академій, тобто осіб з високими і відповідальними посадовими функціями і обов'язками, мають незначну (менше одного відсотка) частку трудового ресурсу.

Ці п'ять кроків – не тільки основні, а й невідкладні. Вони не виключають необхідності вирішення й інших проблем – стандартизації, секвестрування номенклатури професій, створення підручників та інше. Але перші п'ять, на нашу думку, імперативні.

За даними Державної служби статистики України відтік кадрів робітничих професій з України за кордон (так звана трудова міграція) викликає повернення щорічно в нашу країну близько 6–8 млрд доларів, це майже чверть річного національного бюджету України і значно перевищує внесок іноземних інвесторів. З цих 6–8 млн українських трудових мігрантів, можливо, п'ять-десять тисяч становлять програмісти, математики й інші фахівці з вищою освітою, що становить лише частину одного відсотка від загальної кількості трудових мігрантів з України. Отже, ідуть від нас здебільшого не «білі краватки», а саме трудовий робочий

люди (ми вже не говоримо про те, що наша «вища освіта» за кордоном більшою мірою осідає не на посадах фахівців з вищою освітою, а на місцях робітничих кадрів).

Хіба що як патологію можна оцінити байдужість наших чиновників, які, гальмуючи розвиток професійної освіти майбутніх робітників, гальмують і розвиток вітчизняної економіки, тим самим розвиваючи економіку інших країн, направляючи в трудову міграцію, очевидно, більш ніж 10 % нашого населення. До того ж варто нагадати, що водночас з цим власний дефіцит національної робочої сили у нас покривається іноземними робітниками – з Турції, які заволоділи робітничими місцями в житловому та промисловому будівництві України, з Македонії – будівництвом доріг тощо.

Утиски системи профтехосвіти – це потурання обезлюдненню в робітничому секторі економіки, його наслідком є глибокі соціальні зрушення, і ми, педагоги, маємо діяти так, щоб не карати себе у майбутньому за те, що були недалекоглядними, неуважними до такої важливої галузі, якою є професійно-технічна освіта.

Ефективне піднесення ролі професійно-технічної освіти у суспільстві полягає в необхідності планомірної соціально спрямованої роботи з громадськістю країни, її керівними інституціями стосовно досягнення професійно-технічною освітою для значної частини населення статусу і ролі дієвої альтернативи вищій освіті, масовість якої, очевидно, перевищує за сучасних умов необхідний для країни рівень, одночасно з необхідністю підвищення значущості й скороченням дефіциту в країні робітничих кадрів.

Відділення професійно-технічної освіти і освіти дорослого населення Національної академії педагогічних наук України багато уваги приділяє підвищенню і якісного, і кількісного трудового ресурсного потенціалу країни.

За словами корифея професійно-технічної освіти С. Батишева: «За умов переходу до ринкової економіки виникла потреба докорінних перетворень системи підготовки робітничих кадрів за новими принципами». Тобто він ще багато років тому передбачав нагальну необхідність реформування професійно-технічної освіти для нового часу, який потребує як зміни робочих спеціальностей, так і соціальних пріоритетів між професійними ланками в трудовому ресурсі країн на початку нового тисячоліття.

Недостатня увага до проблем підготовки виробничого персоналу – небезпечна ознака зміни пріоритетів в оцінці важливості різних секторів кадрового потенціалу країни, що розвивається, має змінитися продуктивним поглядом на цю систему і в цілому на роль робітничих кадрів, як базовий безальтернативний чинник цілеспрямованої індустріалізації країни.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОСТУП КИЇВСЬКОГО ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ ІМЕНІ АНТОНА МАКАРЕНКА

Ольга ЩЕРБАК, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка, доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник народної освіти України, м. Київ

Історія закладу освіти почалася у далекому 1944 р., коли Україна брала участь у буремних і трагічних подіях війни. У звільнені міста та села поверталось мирне життя. Україна, щоб відбудуватися з руїн, потребувала значної кількості кваліфікованих робітників.

З метою забезпечення системи трудових резервів майстрами виробничого навчання 31 травня 1944 р. й був створений Київський індустріальний технікум відповідно до розпорядження Головного управління трудових резервів при РНК СРСР від 31 травня 1944 р. за № 11690-р. «Про організацію Київського індустріального технікуму».

У зв'язку зі створенням середніх професійно-технічних навчальних закладів з наданням повної загальної середньої освіти посилились вимоги до педагогічної підготовки майстрів виробничого навчання. Розширилась психолого-педагогічна складова навчальних планів підготовки майстрів виробничого навчання, що сприяло перейменуванню закладу у «Київський індустріально-педагогічний технікум» (Наказ Держпрофосвіти СРСР від 03.07.1967 р. № 42 «Про перейменування технікумів професійно-технічної освіти»). Підготовка майстрів виробничого навчання в технікумі здійснювалась за цільовими угодами з обласними управліннями профтехосвіти України.

У 1976–1984, 1988–1993 рр. Київський індустріально-педагогічний технікум здійснював підготовку фахівців для зарубіжних країн, зокрема: Монголії, Куби, СРВ, Камбоджі, Китаю, Афганістану, Анголи, Йємену, Буркіна Фасо, Марокко, Ефіопії та ін. У 1989–1995 рр. навчальний заклад плідно співпрацював з Хейлудзянським інститутом економіки і транспорту (Китай). 1989 року розпочалась науково-дослідна та інноваційна діяльність закладу освіти, спрямована на прикладні дослідження відповідно до державних пріоритетів і завдань, зокрема щодо запровадження ступеневої освіти, запровадження нової спеціальності «Профе-

сійне навчання (за профілем підготовки)», яка віднесена до напрямку «Педагогіка». Важливе значення мало розроблення навчальних планів, що забезпечують наступність освіти, іншої навчально-програмної та навчально-методичної документації для експериментальної перевірки з проблем неперервної інженерно-педагогічної та професійно-педагогічної освіти.

Творче використання накопиченого досвіду, експериментальна та науково-дослідна робота сприяли тому, що у 1990 р. технікум першим в Україні отримав статус коледжу – закладу нового типу, що діє в системі неперервної ступеневої освіти. Наказом Міністерства народної освіти УРСР від 28.08.1990 р. № 186 «Про реорганізацію Київського індустріально-педагогічного технікуму в коледж» Київський індустріально-педагогічний технікум реорганізований у Київський індустріально-педагогічний коледж.

З 1991 р. у коледжі започатковано психолого-педагогічну підготовку за заочною формою навчання для працюючих викладачів і майстрів виробничого навчання з інженерною та середньою спеціальною освітою за спеціальністю «Професійне навчання. Педагогічна освіта». Започаткування підготовки в коледжі за новими спеціальностями пов'язано з потребами ринку праці. Так, у 1993 р. відкрито спеціальність «Бухгалтерський облік», 1995 р. – «Комерційна діяльність», 1996 р. – «Правознавство», поширювалися профілі підготовки за спеціальністю «Професійне навчання (за профілем підготовки)».

З 1998 р. розпочалась підготовка за освітнім ступенем «бакалавр» спеціальності «Професійна освіта (за профілем)», згодом – «Комерційна діяльність», «Правознавство». Сьогодні коледж готує фахівців за освітнім ступенем «бакалавр», освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст» за галузями знань та спеціальностями: Освіта/Педагогіка: «Професійна освіта. Зварювання», «Професійна освіта. Комп'ютерні технології», «Професійна освіта. Будівництво», «Професійна освіта. Транспорт», «Професійна освіта. Харчові технології»; Управ-

ління та адміністрування: «Маркетинг», «Облік і оподаткування»; Право: «Право»; кваліфікованих робітників за професіями «Адміністратор», «Кухар-офіціант», «Зварник», «Укладальник підлогових покриттів», «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення» та ін.

Наголосимо, що назва спеціальності «Професійне навчання (за профілем підготовки)» поступово трансформувалась у «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» галузі знань «Освіта/Педагогіка». Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 256 «Про затвердження переліку галузей знань зі спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».

Поєднання сучасних інноваційних та інформаційних технологій й історично набутого вітчизняного педагогічного досвіду для професійної підготовки молоді, впровадження ідей видатного українського педагога ХХ ст. А. С. Макаренка, творчий доробок якого у теорії й практиці професійного розвитку особистості визнаний світовою науковою спільнотою, сприяло тому, що згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 1999 р. № 1689 Коледжу присвоєно ім'я Антона Макаренка.

Чільне місце у забезпеченні кадрами займає наступність у ступеневій освіті. Так, створення у 1990 році першого в Україні комплексу «Педагог» з Українською інженерно-педагогічною академією (м. Харків) забезпечив підготовку випускників за скороченим терміном навчання. Створення законодавчої бази щодо ступеневої освіти розширило співпрацю закладу освіти на рівні угод про співпрацю із закладами вищої освіти III-IV рівнів акредитації та з метою забезпечення інтегративних процесів у системі вищої освіти, реалізації ідеї багатоступеневої освіти при підготовці фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів та освітніх ступенів.

Колектив коледжу спрямовує свою діяльність на забезпечення наступності неперервної багаторівневої професійно-педагогічної освіти у підготовці нового типу педагога для професійних (професійно-технічних) закладів освіти різних типів, економічній та правовій освіті. Наступність різних рівнів багатоступеневої освіти позитивно впливає на формування спрямованості особистості, а також сприяє розвитку мотивації навчання впродовж усього життя.

З врахуванням сучасних викликів і потреб суспільства, запроваджено курси підвищення кваліфікації для працюючих майстрів виробничого навчання та викладачів спеціальностей закладів професійної (професійно-технічної) освіти, технікумів й коледжів України, педагогічного персоналу підприємств, зокрема: Всеукраїнський центр реабілітації інвалідів (с. Лю-

теж), ТОВ «ВЕНБЕСТ», ТОВ «Артран Центр», ТОВ «Щериф», ПП «Центр розвитку салонного бізнесу», «Партнер+» та інші.

Відповідно до наказу Міністерства освіти й науки України № 749 від 14.08.2009 р. «Про підвищення кваліфікації майстрів виробничого завчання професійно-технічних навчальних закладів» до організації та проведення курсів підвищення кваліфікації спільно з коледжем залучені професійні (професійно) технічні заклади освіти та підприємства.

Значна увага в коледжі приділяється науково-дослідній та інноваційній діяльності. З 1973 р. року налагоджено тісну співпрацю з Інститутом електрозварювання ім. Е. О. Патона Академії наук УРСР (нині Національна академія наук України): студенти технікуму проходили практику у відділах Інституту, виконували реальні дипломні проекти з практичним впровадженням, проводилися конкурси за професіями, науково-практичні конференції за участю науковців Інституту.

Системна співпраця із науковими відділами Інституту електрозварювання імені Е. О. Патона НАН України посприяла вдосконаленню професійної підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання зі зварювального виробництва. На сучасному етапі співпраця продовжується з Міжгалузевим учбово-атестаційним центром Інституту електрозварювання імені Е. О. Патона НАН України зі спільної організації й проведення курсів підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання ПТНЗ України.

З 1992 р. у коледжі розпочалась науково-дослідна та експериментальна робота з професійного навчання, в рамках якої відпрацьовувалась модель підготовки педагога нового типу, котрий поєднує функції майстра виробничого навчання і викладача спеціальних дисциплін – педагога професійного навчання. У результаті експерименту було концептуально обґрунтовано доцільність поєднання таких функцій. Розширення номенклатури професій, орієнтація їх на сфери послуг, економічні напрями та впровадження інноваційних технологій навчання також потребують педагога нової генерації. Впровадження інноваційних технологій навчання, інформаційних технологій вимагає підготовки якісного нового педагога професійної школи, який готовий до роботи в нових умовах, здатний адаптуватися до педагогічних інновацій і швидко реагувати на сучасні і перспективні процеси соціального і економічного розвитку суспільства.

За ініціативою Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка спільно з Міністерством освіти і науки України у 2001 р. порушено клопотання і в установленому порядку до Державного класифікатора професій

ДК 003-95 (зміни та доповнення № 4 – 2002 р., № 5 – 2003 р.) введено нову професію «Педагог професійного навчання (за профілем підготовки)», затверджено кваліфікаційну характеристику професії «Педагог професійного навчання» (31.07.2001 р.). внесено зміни до Закону України «Про професійно-технічну освіту».

Викладачі коледжу брали участь у розробленні освітніх стандартів за спеціальності «Професійне навчання (за профілем підготовки) освітньо-кваліфікаційного рівня» молодший спеціаліст та «Професійна освіта. Комп'ютерні технології» освітнього ступеня «бакалавр».

Розвитку науково-дослідної та інноваційної діяльності коледжу сприяло створення у 1998 р. науково-дослідної лабораторії Інституту педагогіки та психології професійної освіти АПН України (нині Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України) з проблем підготовки педагога професійного навчання та інноваційних технологій навчання, що відповідає положенням щодо організації наукової діяльності у закладі вищої освіти, спрямованої на прикладні дослідження, на одержання результатів, які безпосередньо використовуються в освітньому процесі й відповідають державним пріоритетам і завданням; участь в організації та проведенні міжнародних науково-практичних конференцій, Українсько-польських/Польсько-українських Форумів; захист дисертацій педагогами коледжу за результатами наукових досліджень.

Професійному розвитку і саморозвитку педагогів сприяє створений на базі Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка спільно з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та Академією педагогічної майстерності Центр педагогічної майстерності імені академіка Івана Зязюна (2014 р.).

На базі Коледжу з 1999 р. до 2018 рр. проведено понад 17 міжнародних науково-практичних конференцій спільно з Інститутом педагогіки і психології професійної освіти (нині Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих) НАПН України з проблем підготовки педагога професійної школи та освіти дорослих. Видано вісім збірників наукових праць «Педагог професійної школи».

Системна наукова співпраця з Відділенням професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих імені Академіка Івана Зязюна НАПН України, Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України. Залучення науковців до освітнього процесу сприяють інноваційній діяльності, створенню сприятливих умов для інтеграції академічної та вишівської науки.

Наголосимо на активній міжнародній діяльності коледжу, широкі та плідні міжнародні зв'язки. Колектив коледжу реалізує спільні проекти з навчальними закладами зарубіжних країн, брав участь в проектах Європейського Фонду Освіти, Міжнародної організації праці, фонду «Відродження» та ін.

У 1995 р. в рамках спільного українсько-німецького проекту «Трансформ» разом з Федеральним інститутом професійного навчання та Академією економіки (ФРН) була започаткована програма підготовки фахівців комерційної діяльності. На базі коледжу створено Модельний центр з навчально-тренувальною фірмою (НТФ) для навчання і підвищення кваліфікації фахівців, з наступної мультиплікацією на інші заклади професійної освіти та створення Всеукраїнської асоціації НТФ «Централь», розробка освітніх стандартів за новою спеціальністю «Комерційна діяльність» (1996-1998 рр.), введення до Класифікатора професій нової спеціальності «Комерсант».

Викладачі коледжу брали участь у розробленні модульної програми «Організатор малого бізнесу» (2002–2003 рр.). Коледжем організовано і проведено 2 міжнародні ярмарки навчально-тренувальних фірм (2001 р., 2003 р.). За грантової підтримки фонду «Відродження» у 2000 р. на базі коледжу створено юридичну клініку, діяльність якої спрямована на набуття студентами юридичного факультету практичних навичок під час консультування соціально незахищеної молоді та малозабезпечених верств населення.

Участь у спільному американо-українському проекті «Університети-побратими Україна – США: Американські студії» (2001–2003 рр.) у рамках грантової програми для партнерів Університетів та Коледжів Державного департаменту Сполучених Штатів, залучення до читання лекцій професорів із Вашингтонського університету (США) розширила можливості для студентів в опануванні англійською мовою, удосконаленні комунікативних здібностей.

Участь у Міжнародному проекті «Підприємництво в освіті і навчанні», за грантової підтримки Європейського Фонду Освіти, сприяло розвитку у викладачів та студентів підприємницьких навичок, культури підприємництва, готовності до роботи в команді, а також передачі отриманих знань іншим викладачам. За результатами проекту до навчальних планів введено новий курс «Основи підприємницького успіху».

В рамках Україно-канадського проекту «Навчання для працевлаштування» (2012–2017 рр.) відповідно до Меморандуму про взаєморозуміння від 01.09.2012 р. за фінансової підтримки Канадського агентства міжнародного розвитку була надана технічна допомога викладачам та

студентам коледжу щодо поліпшення організації освітнього процесу, що орієнтований на працевлаштування та самовлаштування у середньому та малому бізнесі, зокрема для жінок та інших груп з особливими потребами у навчанні.

Викладачами коледжу, спільно з науковцями, у рамках проекту було розроблено новий стандарт професії «Адміністратор», який орієнтований на забезпечення роботи у середньому та малому бізнесі, створено вісім навчально-методичних посібників для забезпечення навчання за професією «Адміністратор».

Проект «Введення практичного навчання за професією «Укладальник підлогових покриттів в Україні та Республіки Беларусь» здійснюється з 2010 р. за ініціативи європейської компанії UZIN (ФРН) відповідно до договору від 01.03.2011 № 488/1, з метою навчання учнів унікальним технологіям влаштування підлог й укладання підлогових покриттів використовуючи новітні матеріали, сучасні машини, механізми та інструменти; умінню творчо вирішувати виробничі завдання; умінню налагоджувати взаємовідносини з клієнтами та потенційними замовниками.

За ініціативою коледжу членами творчої групи викладачів розроблений та затверджений в установленому порядку Державний стандарт професійно-технічної освіти з професії «Укладальник підлогових покриттів» (наказ Міністерства освіти і науки від 01 грудня 2014 р. № 1412), що дає можливість розповсюджувати підготовку кваліфікованих робітників за цією новою професією.

У коледжі живуть і примножуються ідеї Антона Семеновича Макаренка. Тут створюються необхідні умови для поєднання демократизації і дисципліни, спрямування навчання на продуктивну працю, виховання економічного мислення, особистої відповідальності студентів за своє професійне становлення. Одним із напрямів роботи коледжу, спрямованих на розвиток особистості, про що так часто говорив А. С. Макаренко, є залучення студентів до науково-дослідної роботи в рамках студентського наукового товариства [6; 7]. Започатковано стипендії та премії імені Антона Макаренка кращим студентам та учням коледжу.

В умовах демократизації освітнього процесу, взаємовідносин учнів і студентів особливої актуальності набуває відомий Макаренківський принцип: «Якомога більше вимогливості до людини і якомога більше поваги до неї». У житті колективу коледжу цей принцип, у першу чергу, обумовлюється співвідношенням прав і обов'язків студентів, широтою можливостей для розкриття творчого потенціалу особистості, її соціальної творчості. Це передбачає участь студентів коледжу в роботі органів студентського самоврядування на

різних рівнях та в різних структурах. Студентське самоврядування діє на засадах педагогіки А. С. Макаренка, який приділяв цій проблемі у створених ним колективах великого значення.

Сьогодні коледж – це сучасний інноваційний заклад вищої освіти, діяльність якого спрямована на впровадження новітніх освітніх та інформаційних технологій, випереджувального навчання, підготовку висококваліфікованих фахівців, спроможних інтегруватися у сучасні реалії і навчатися упродовж життя.

До структури коледжу належать три відділення: професійно-педагогічне, економіко-правове, підготовки бакалаврів та структурний підрозділ з підготовки робітничих кадрів.

Гордість закладу – коледжанська родина. Вона налічує 175 працівників, основу яких складають педагогічні та науково-педагогічні працівники. Освітній процес у коледжі забезпечують 5 кафедр, 11 циклових комісій.

У колективі працює 99 педагогічних та науково-педагогічних працівників, з них 79 штатних та 20 сумісників, 75 мають вищу кваліфікаційну категорію, педагогічне звання «викладач-методист» – 26 осіб, «старший викладач» – 12 осіб; 6 докторів наук, з них штатних – 3 особи; 28 кандидатів наук, з них штатних – 16 осіб; вчене звання «професор» мають 4 особи; «доцент» – 12 осіб; «старший науковий співробітник» – 4 особи.

Зусилля колективу коледжу спрямовані на підготовку не просто фахівця, який володіє вузькопрофесійними знаннями і навичками праці, а соціально – мобільну особистість, яка уміє працювати з людьми, може бути здібним організатором, не байдужим до громадського життя, патріота своєї країни.

За всю історію коледжу заклад підготував понад 45 тис. фахівців для різних галузей народного господарства, хоча домінуючою була підготовка педагогічних кадрів для професійно-технічної освіти.

Коледж пишається кожним учнем та студентом, випускниками, які досягли найвищих сходинок професійного зростання. Усіх співробітників коледжу об'єднує любов до своїх вихованців, високе почуття обов'язку, відданість справі, якій служать. Тому багато працівників коледжу удостоєні високих державних нагород: відзнак Президента України, грамот Кабінету Міністрів України; відзначені грамотами та подяками МОН України, Департаменту освіти й науки Київської міської державної адміністрації, НАПН України, Ради директорів технікумів, коледжів м. Києва та ін.

За вагомих внесок у забезпечення розвитку національної освіти, підготовку кваліфікованих фахівців та високий професіоналізм колектив Київського професійно-педагогічного коледжу

імені Антона Макаренка нагороджений Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України (2019 р.).

Практико-орієнтоване навчання учнів та студентів коледжу сприяє зміцненню та розширенню партнерських зв'язків коледжу як з вітчизняними, так і з зарубіжними підприємствами, установами та організаціями.

Наголосимо, що успішність та професійна кар'єра випускників коледжу залежить від плідної співпраці із соціальними партнерами, а саме: з професійними (професійно-технічними) закладами освіти України щодо забезпечення майстрами виробничого навчання, і педагогами професійного навчання та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; обласними управліннями освіти та навчально-методичними центрами професійно-технічної освіти; з Інститутом електрозварювання ім. Є. О. Патона; Міжгалузевим учбово-атестаційним центром Інституту; корпорацією UZIN (Німеччина); «Епіцентр»; «Максіма Тревел»; ТОВ «ДЦ Україна»; Укрпошта; ТОВ СМП Україна; ТОВ «Грінвіч»; ПАТ Трест; АО «ДЕФЕНДО КАПІТАЛ»; Управління персоналу ГТЮЮ; ТОВ «ІТ ПРО»; Київський державний нотаріальний архів та ін.

Особлива увага приділяється співпраці коледжу з громадськими організаціями, а саме: Міжнародна Макаренківська асоціація; Всеукраїнська асоціація навчально-тренувальних фірм «Централь»; Український аналітичний центр професійної освіти «національна обсерваторія»; Українська асоціація освіти дорослих, Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти (ВАПП) та ін.

Інноваційний поступ коледжу наповнений хвилюючими подіями, які всі будуть згадувати з

гордістю та любов'ю. Це живий літопис наполегливої, натхненної праці педагогів та студентів на шляху до визнання своєї ролі у суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Щ е р б а к О. І. Індустріально-педагогічний коледж в системі безперервної професійної освіти / О. І. Щербак // Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти. – К., 1994. – С. 213–215.
2. Щ е р б а к О. І. Від індустріального технікуму – до Київського професійно-педагогічного коледжу ім. Антона Макаренка / О. І. Щербак // Професійно-технічна освіта. – 2004. – № 4. – С. 31–34.
3. Щ е р б а к О. І. Використання спадщини А. С. Макаренка у діяльності професійно-педагогічного коледжу / О. І. Щербак // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2001. – Вип. 2. – С. 203–210.
4. Щ е р б а к О. І. Ідеї Антона Макаренка живуть і сьогодні / О. І. Щербак // Професійно-технічна освіта. – 2008. – № 1. – С. 14–17.
5. Щ е р б а к О. І. Інновації у професійній освіті: методологічні аспекти впровадження / О. І. Щербак. // Проф.-техн. освіта. – 2012. – № 4. – С. 3–8.
6. Щ е р б а к О. І. Педагогічні ідеї А.С. Макаренка в світлі сучасних підходів до підготовки педагогів професійної школи / О. Щербак // Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2013. – Вип. 11. – С. 346–351. – (Серія «Педагогічні науки»).
7. Щ е р б а к О. І., Абарінов О. О., Далькевич В. Г. Книга життя А. С. Макаренка: історія і сучасність. До 80-річчя видання «Педагогічної поеми» / О. Щербак, О. Абарінов, В. Данькевич // Проф.-техн. освіта. – 2015. – № 4. – С. 47–51.

ВІТАЄМО З ЗАХИСТОМ КАНДИДАТСЬКОЇ ДИСЕРТАЦІЇ

Леу С. О. Особливості стандартизації в системі професійної освіти і навчання Великої Британії. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2019.

У дисертації уточнено поняття «стандартизація професійної освіти і навчання». Визначено й розкрито термінологічні, стратегічні, організаційно-змістові особливості стандартизації професійної освіти і навчання Великої Британії. Теоретично обґрунтовано структурно-функціональну модель стандартизації професійної освіти і навчання в ринкових умовах. Досліджено сучасний стан стандартизації професійної (професійно-технічної) освіти в Україні. Здійснено порівняльний аналіз особливостей британського і вітчизняного досвіду стандартизації. Упроваджено методичні рекомендації з використання ідей учнівства Великої Британії у реформуванні професійної освіти й розробленні стандартів професійної (професійно-технічної) освіти України.

УДК 159.9

РОЗВИТОК «SOFT SKILLS» У СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖІВ

Ірина ТКАЧУК, завідувач лабораторії прикладної психології освіти Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України, кандидат педагогічних наук, м. Київ;

Наталія СОСНОВЕНКО, науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України, м. Київ

Обґрунтовано актуальність опанування студентами закладів фахової передвищої освіти «м'якими» навичками як важливого чинника їхньої майбутньої професійної успішності. Запропоновано тренінгову програму «Шлях до порозуміння», спрямовану на формування в студентів навичок ефективної комунікації, медіації, конструктивного вирішення конфліктів.

Ключові слова: заклади фахової передвищої освіти, професійна успішність, «soft skills», комунікативні навички, тренінгова програма.

Ірина ТКАЧУК, Наталія СОСНОВЕНКО **РАЗВИТИЕ «SOFT SKILLS» У СТУДЕНТОВ КОЛЕДЖЕЙ**

Обоснована актуальність освоєння студентами утворений професійного предвисьшого образования «м'якими» навичками як важного фактора их будущей професійної успішності. Предложена тренінговая програма «Путь к взаимопониманию», направленная на формирование у студентов навичок эффективной коммуникации, медиации, конструктивного разрешения конфликтов.

Ключевые слова: заведения профессионального предвисьшого образования, профессиональная успешность, «soft skills», коммуникативные навички, тренінговая программа.

Irina TKACHUK, Natalia SOSNOVENKO **SOFT SKILLS DEVELOPMENT IN COLLEGE STUDENTS**

The article substantiates the importance of mastering "soft skills" by students of vocational prehigher education as an important factor in their future professional success. The "Path to Understanding" training program is proposed, which is aimed in developing students' skills in effective communication, mediation and constructive conflict resolution.

Keywords: establishments of professional higher education, professional achievement, «soft skills», communicative skills, training program.

Постановка проблеми. Сучасна соціально-економічна ситуація в нашій країні і світі зумовлює зміни в усіх сферах професійної діяльності людини. Підприємства та організації сьогодні потребують від своїх працівників не лише високого рівня професійних знань, умінь і навичок, а й здатності ефективно взаємодіяти в професійному середовищі, спрямованості на досягнення високих професійних стандартів, на постійний професійний розвиток. Тому надзвичайно важливим завданням, яке наразі стоїть перед фаховою передвищою освітою, є підготовка конкурентоздатних фахівців, спрямованих на професійну успішність. Складником такої успішності є наявність у фахівців «soft skills» – навичок групової взаємодії, критичного мислення, креативності, прийняття рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивчення явища професійної успішності й умов її досягнення останнім часом набуло потужно-

го розвитку в працях сучасних вітчизняних і зарубіжних учених. Дослідники розглядають феномен успіху в контексті єдності свідомості й діяльності, передусім як інтеріоризацію заданих у суспільстві цінностей через відповідну рефлективну діяльність у внутрішні надбання особистості [4, 3].

Більшість дослідників кар'єрних процесів погоджуються з тим, що феномен успішності в професійній діяльності варто розглядати як комплексний, що складається з декількох взаємозалежних складників. Кількість цих складників у різних дослідників різна, але до їхнього складу майже всі науковці поряд з такими характеристиками, як висока майстерність, продуктивність праці, виконання професійної діяльності на рівні високих зразків і стандартів, надійність і стійкість високих результатів, відносять і навички ефективної взаємодії в професійному середовищі, особистий розвиток і самореалізацію в професії, кар'єрне зростання, високі посади в ієрархії організації,

високий соціальний статус, визнання, популярність у суспільстві.

Досліджуючи проблему професійної ідентичності як центральної ланки професійної реалізації, В. Єрмолаєва наголошує на тому, що її структуру утворюють три компоненти: індивідуальний (професійна самоідентифікація, або Я-концепція), інструментальний (професійні знання, вміння, навички) і соціальний (відповідність соціальному замовленню); їх збіг трактується дослідницею як професійна ідентичність, а розбіжність – як той або інший різновид професійного маргіналізму. «Реалізацію професіонала вона розглядає не тільки як самореалізацію, яка відбувається всередині суб'єкта і в інтересах суб'єкта, ступінь якої оцінює сам суб'єкт з позиції того, наскільки йому підходить ця професія, а й як реалізацію, звернену ззовні, здійснювану у формі соціальних професійних вчинків, через які вже соціум оцінює, наскільки йому підходить цей професіонал, якою мірою він відповідає його інтересам і запитам» [1, 51–59].

Отже, поняття «професійний успіх» можна визначити як усвідомлений особистістю позитивний результат професійної діяльності, який є динамічним, розгортається в часі на основі здобуття нею знань і самовдосконалення у предметно-перетворювальній діяльності у сфері професії, що підкріплюється її особистісним розвитком і уможливорює соціальну самореалізацію людини. Водночас соціальна самореалізація професіонала втілюється у вчинках, які відповідають його знанням про культурно-історичні запита суспільства і позитивно оцінюються соціумом [4, 7].

Мета статті – обґрунтувати актуальність опанування студентами закладів фахової передвищої освіти «м'якими» навичками, як важливого чинника їхньої майбутньої професійної успішності; представити тренінгову програму «Шлях до порозуміння», спрямовану на формування в студентській молоді навичок в ефективній комунікації, медіації, конструктивного вирішення конфліктів і миротворчості.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом зарубіжні дослідники питань професійної успішності, характеризуючи професійно важливі якості фахівців, використовують терміни «hard skills» («тверді» навички) і «soft skills» («м'які» навички).

Термін «hard skills» або «тверді навички» означає комплекс професійних навичок, пов'язаний зі знанням фундаментальних та спеціальних дисциплін, здобуттям практичної підготовки тощо [2, 163].

Однозначного визначення терміна «soft skills» в науковців ще немає. У зарубіжних публікаціях є велика кількість моделей «soft skills», зокрема на думку Ю. Кателі, американського експерта ринку праці, складниками «soft skills» працівників технічних спеціальностей

є такі: професійне спілкування; критичне мислення; робота в команді; навчання протягом життя; навички підприємництва; лідерство [3, 108–109; 6]. Шведський дослідник А. Берглунд зазначає, що для отримання ефективних результатів діяльності інженера потрібні такі «soft skills»: розуміння професійної та етичної відповідальності за прийняття інженерних рішень; здатність до критичної рефлексії прийнятих рішень; навички управління людськими ресурсами та самоорганізації; здатність брати на себе лідерські позиції у міждисциплінарній та мультикультурній команді; розуміння важливості навчання протягом життя; – володіння прийомами аргументації і професійної комунікації; вміння працювати у багатопрофільній команді [3, 108; 6].

Серед вітчизняних дослідників питанням розвитку «soft skills» у студентів українських навчальних закладів приділяли увагу К. Коваль, Н. Длугунович, Ю. Лавриш та ін. Наголошуючи на важливості розвитку в студентській молоді «soft skills», дослідники зазначають, що в більшості професійних закладів освіти України помилково вважають, що лише навчальні дисципліни професійного спрямування забезпечують ефективну роботу фахівця та сприяють його кар'єрному зростанню [3, 106].

Характеризуючи шляхи формування «soft skills», автори зазначають, що передусім, це може відбуватися за активної участі студента в різних гуртках, спілках, громадських об'єднаннях, наукових товариствах, студентському самоврядуванні тощо. Така діяльність у різних студентських, молодіжних ініціативах допомагає вдосконалювати комунікативні навички та брати на себе відповідальність за рішення [2, 166].

Ефективним засобом формування «soft skills» у студентів закладів фахової передвищої освіти можуть бути також тренінгові програми, спрямовані на розвиток комунікативних навичок.

У 2018 р. громадською організацією «Центр психологічного розвитку «Разом» у співпраці з Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи та громадською організацією «Südost Europa Kultur e.V.», міста Берлін за підтримки Міністерства закордонних справ Німеччини на базі трьох закладів освіти м. Харкова, а саме: Харківського державного соціально-економічного коледжу; житлово-комунального коледжу ХНУМГ імені А. М. Бекетова м. Харкова; Харківського коледжу Державного університету телекомунікацій, реалізовано проект з розвитку навичок ефективної комунікації та конструктивного вирішення конфліктів.

З метою розроблення програми розвитку комунікативних навичок здійснене діагностичне обстеження студентів зазначених закладів осві-

ти, в якому використано такий діагностичний інструментарій.

1. Анкета складається з двох блоків. Відповідаючи на запитання першого блоку, студенти мали охарактеризувати себе за такими показниками: стан свого здоров'я, активність, навчання, стосунки в родині, особливості прийняття рішень, плани на майбутнє, інтереси, стосунки з викладачами, ставлення до кривдників, вольові якості. Питання другого блоку передбачають самооцінку студентами своїх почуттів / емоцій / потреб, їхнє ставлення до конфліктів.

2. Опитувальник для вимірювання рівня самоповаги М. Розенберга.

3. Тест-опитувальник для діагностики поведінки людини в конфліктній ситуації К. Томаса.

Результати анкетування учасників програми дали змогу дійти висновку про те, що питання конструктивного вирішення конфліктних ситуацій є важливим для сучасних студентів. Про це свідчать, зокрема, відповіді студентів Харківського державного соціально-економічного коледжу на запитання «Чи багато конфліктів виникає у Вашому житті?», на яке 71,49 % опитаних відповіли ствердно і більше 25 відсотків – погодилися з тим, що конфлікти в них виникають часто і дуже часто.

Розроблена програма розвитку навичок ефективної комунікації та конструктивного вирішення конфліктів в учнів, студентів закладів фахової передвищої освіти складається з семи тренінгів.

Тренінг 1. Емоційна складова нашого життя. Ознайомлення з базовими емоціями, а також з емоціями сорому, провини та почуттям відповідальності.

Тренінг 2. Усвідомлення своїх потреб для розуміння себе та інших.

Тренінг 3. Виникнення конфлікту та його причин. Знаходження конструктивних шляхів вирішення конфліктів.

Тренінг 4. Миротворчі підходи до вирішення конфлікту (медіація, фасилітація діалогу, відновні кола).

Тренінг 5. Опанування методів ефективної комунікації, таких, як техніки активного слухання та Я-повідомлення.

Тренінг 6. Кроки ефективного спілкування за методикою М. Розенберга. Опанування технік ресурсування.

Тренінг 7. Командоутворення. Формування командного духу.

Програма пройшла апробацію на базі зазначених трьох закладів освіти м. Харкова (Харківського державного соціально-економічного коледжу; житлово-комунального коледжу ХНУМГ імені А. М. Бекетова м. Харкова; Харківського коледжу Державного університету телекомунікацій), загалом в ній взяло участь 189 студентів.

Аналіз результатів вхідного/вихідного діагностичного обстеження учасників програми свідчить про його ефективність щодо формування в них навичок ефективної комунікації, медіації, конструктивного вирішення конфліктів.

Висновок. Доведено, що важливим чинником майбутньої професійної успішності студентів закладів фахової передвищої освіти є опанування ними «М'якими» професійними навичками. Аналіз наукових джерел з питань розвитку «soft skills» свідчить, що основою «soft skills» є комунікативні навички. Громадською організацією «Центр психологічного розвитку «Разом» у співпраці з Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи та громадською організацією «Südost Europa Kultur e.V.», Берлін за підтримки Міністерства закордонних справ Німеччини розроблено тренінгову програму для студентів закладів фахової передвищої освіти «Шлях до порозуміння», що спрямована на формування навичок ефективної комунікації. Вказана тренінгова програма пройшла апробацію на базі трьох закладів освіти м. Харкова. Аналіз результатів вхідного/вихідного діагностичного обстеження учасників програми свідчить про його ефективність щодо формування в них навичок ефективної комунікації, медіації, конструктивного вирішення конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Е р м о л а е в а Е. П. Профессиональная идентичность и маргинализм: концепция и реальность / Е. П. Ермолаева // Психологический журнал. – 2001. – № 4. – С. 51–59.

2. К о в а л ь К. О. Развитие «soft skills» у студентов – один из наиболее важных факторов трудоустройства / К. О. Коваль // Вісник Вінницького політехнічного університету. – 2015. – № 2. – С. 162–167.

3. Лавриш Ю. Навички соціальної взаємодії як необхідна складова підготовки інженерів у сучасному університеті / Ю. Лавриш // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Психологія. – 2015. – Вип. 37. – С. 104–111.

4. Т к а ч у к І. І. Формування у старшокласників спрямованості на майбутній професійний успіх: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. / І. І. Ткачук. – Київ, 2016. – 298 с.

5. B e r g l u n d A., H e i n t z F. Integrating Soft Skills into Engineering Education for Increased Student Throughput and more Professional Engineers. LTHs 8 : Pedagogiska Inspirationskonferens. Linköping University, Sweden, 2014. URL: https://www.lth.se/fileadmin/lth/genombrottet/konferens2014/11_Berglund_Heintz.pdf.

6. C a t e l l y Y. M. Raising Stakeholders' Awareness of the Need for Soft Skills in the Tertiary Engineering Education Curriculum. *Synergy*. – 2010. № 6(1). – P. 41–56. URL: <http://synergy.ase.ro/issues/2010-vol6-no1/07-raising-stakeholders-awareness-of-the-need-for-soft-skills-in-the-tertiary-engineering-education-curriculum.pdf>.

УДК 37.091.64

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОЄКТУВАННЯ SMART-КОМПЛЕКСУ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА ЗАКІНЧЕННЯ

Олександр ГУМЕННИЙ, старший науковий співробітник лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук, м. Київ

У попередній частині статті розкрито основні поняття та визначення, а саме: «Smart-комплекс навчальних дисциплін», конструктивні елементи (середовища). Окреслено принципи проектування Smart-комплексів. Вказано на їх переваги у порівнянні з традиційними підручниками на паперових носіях. Окрім того акцентовано увагу на труднощах проектування. Розкрито також основні поняття та визначення, а саме: «Smart-комплекс навчальних дисциплін», конструктивні елементи (середовища), принципи проектування Smart-комплексів. Окрім того, акцентовано увагу на труднощах проектування.

У розробленні Smart-комплексів навчальних дисциплін важливо дотримуватися таких вимог і педагогічних правил: відповідність освітнім стандартам; органічне поєднання гіпертексту та мультимедіа-інформації; взаємодоповнення реальної і віртуальної складових освітнього середовища Smart-комплексів навчальних дисциплін; нелінійність середовищ Smart-комплексів навчальних дисциплін; регулювання (студенти самостійно керують зміною середовищ, мають доступ до інформації в них, можуть перевіряти свої знання, систематизувати та поглиблювати їх). Smart-комплекс навчальних дисциплін конструктивно розроблені для постійного розширення доповнюванням новою навчально-науковою інформацією.

Змістова складова чи ефективна мережа (зміст навчальної діяльності) орієнтована на надання студентам, окрім основної навчальної інформації, і додаткової, розширеної щодо вимог навчальних програм. З огляду на це, зміст, форми і методи навчальної діяльності студентів, а також методи діагностування й оцінювання навчальних результатів взаємоузгоджені та спрямовані на оптимізацію умов для стимулювання їхньої пізнавальної активності. Навчання із використанням Smart-комплексів навчальних дисциплін проводиться із дотриманням принципу конструктивного вирівнювання. Це ро-

биться шляхом урахування відмінностей між конструктивістським розумінням дидактики і дизайну універсального освітнього середовища, що уможливило побудову студентами власної освітньої траєкторії відповідно до їхніх індивідуальних навчальних завдань та освітніх перспектив.

Для забезпечення ефективності навчальної роботи студентів у розробці Smart-комплексів враховано особливості функціонування ділянок кори головного мозку: *ефективну мережу, мережу розпізнавання та стратегічну мережу.*

Ефективна мережа (зміст навчання) – отримання студентами побічної, додаткової інформації та знань для виконання навчального проєкту під час конструктивного вирівнювання.

Мережа розпізнавання (стимулювання щодо застосування студентами різних прийомів і засобів навчальної діяльності, зокрема і творчих) – забезпечення декількох варіантів пошуку та синтезу інформації як альтернативи для демонстрації набутих знань.

Стратегічна мережа (як учитися) передбачає забезпечення декількох способів, прийомів і засобів навчальної діяльності студентів, спрямованих на підвищення їхньої мотивації у вирішенні проєктних (навчальних) завдань і успішному виконанню. З урахуванням результатів аналізу наукових праць [1; 2; 3; 4] та емпіричного досвіду авторів [3; 4; 5; 6] визначено, що конструктивними елементами універсального освітнього середовища Smart-комплексів навчальних дисциплін є такі: креативне, авторське, невербальне, самореалізаційне, енциклопедичне, інформаційно-комунікаційне та самооцінювальне. Процес розроблення Smart-комплексів охоплює декілька етапів: аналіз, проектування, реалізацію, апробацію і експертизу [7]. Особливості середовищного підходу виражені на етапі проектування, а саме: у компонентній будові – креативно-освітнє, авторське, невербальне, енциклопедичне, інформаційно-комунікаційне, самореалізаційне та самооцінювальне середовища; у загальному сценарії – інтеграція зазначе-

них середовищ у цілісне навчально-методичне середовище; у розробленні інформаційно-логічної моделі навчального матеріалу на базі середовищ Smart-комплексу; у визначенні типів навчальних завдань, розміщених у самореалізаційному та креативно-освітньому середовищах; у проектуванні засобів контролю знань самооцінювального середовища; у проектуванні інтерфейсу й навігації засобами інформаційно-комунікаційного середовища.

Зупинимось детальніше на проектуванні середовищ Smart-комплексів навчальних дисциплін.

1. Авторське середовище. У цьому середовищі – створюються підрозділи: блок питань-відповідей; робоча програма комплексу; анотація до навчального предмета; критерії оцінювання; друковані та інтернет-джерела; прилади та матеріали; термінологічний словник; відеотека з предмета; піктограми Smart-комплексів навчальних дисциплін. Блок питань-відповідей призначений для науково-методичного консультування викладача навчального предмета з автором методики проектування Smart-комплексів. Він має статус «сховано» для унеможливлення його перегляду студентами.

Блок запитань-відповідей спроектовано для проведення діалогу між розробником проекту Smart-комплексів навчальних дисциплін і автором конкретного комплексу. У процесі розроблення Smart-комплексів завжди в автора виникатимуть запитання, деякі труднощі, які вирішуються у зазначеному блоці.

2. Креативно-освітнє середовище. Процедура проектування креативно-освітнього середовища Smart-комплексів навчальних дисциплін передбачає проходження дев'яти етапів.

На *першому етапі* розроблення креативно-освітнього середовища Smart-комплексів навчальних дисциплін доцільно підібрати друковані та електронні видання, які:

- найповніше відповідають стандартній програмі;
- лаконічні і зручні для створення гіпертекстів;
- містять велику кількість прикладів і завдань.

На *другому етапі* – обґрунтування змісту: структурування навчального матеріалу на розділи (модулі, мінімальні за обсягом, завершені за змістом).

На *третьому етапі* необхідно підготувати тексти джерел відповідно до змісту; вилучити тексти, які не ввійшли до переліків, і створити ті, яких немає в джерелах; розробити систему контекстних довідок (Help); визначити зв'язки між модулями засобом гіпертекстного зв'язку, тобто готувати гіпертекст для комп'ютерної реалізації.

На *четвертому етапі* потрібно гіпертекст реалізувати в електронну форму Eliademy.

Після цього креативно-освітнє середовище Smart-комплексів навчальних дисциплін доцільно вдосконалювати (озвучення та візуалізація) за допомогою мультимедійних засобів.

На *п'ятому етапі* доцільно змінити способи пояснення окремих понять і тверджень і дібрати тексти для заміни мультимедійними матеріалами.

На *шостому етапі* – розробити тексти звукового супроводу окремих модулів з метою розвантаження екрана від текстової інформації і задіювання слухової пам'яті студентів для полегшення розуміння і запам'ятовування досліджуваного матеріалу.

На *сьомому етапі* необхідно розроблені тексти звукового супроводу записати на диктофон.

На *восьмому етапі* варто розробити сценарії візуалізації модулів для досягнення найбільшої наочності, максимального розвантаження екрана від текстової інформації і використання емоційної пам'яті учня для полегшення розуміння і запам'ятовування досліджуваного матеріалу.

На останньому, *дев'ятому етапі* – здійснюється візуалізація текстів, тобто засобами Eliademy розміщуються в Smart-комплексі розроблені сценарії з використанням малюнків, графіків і анімації.

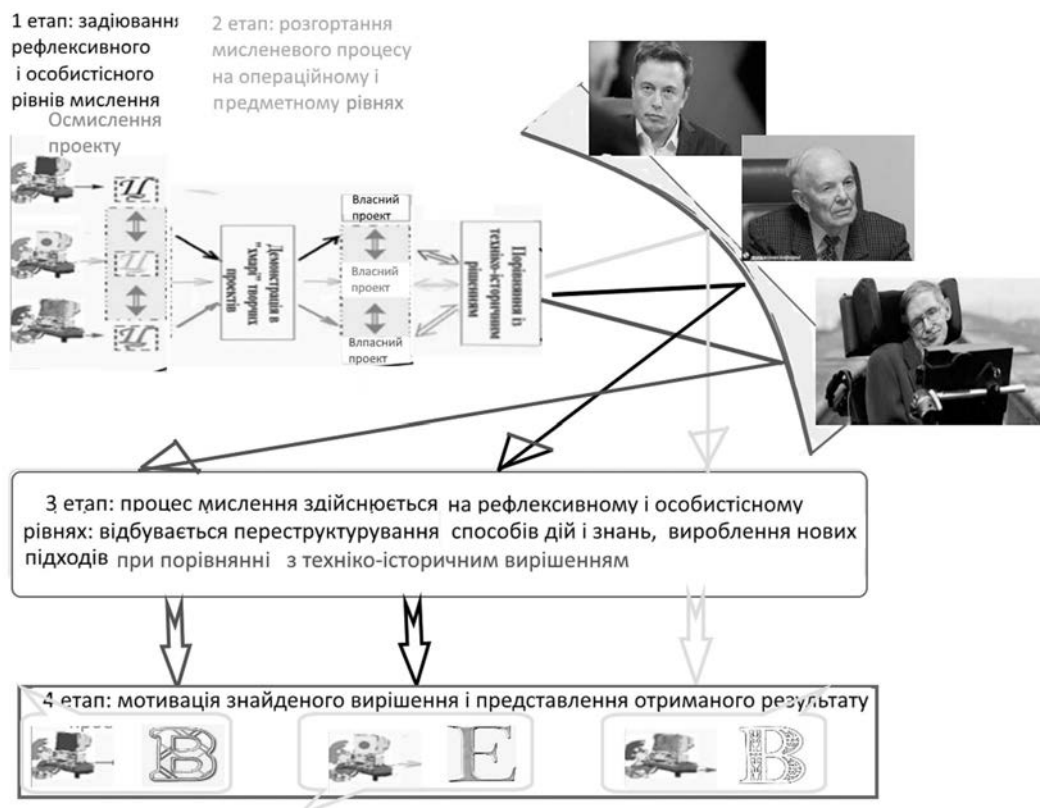
3. Середовище контролю/самооцінювання.

Середовище спроектоване для закріплення отриманих у процесі самонавчання як навчальних, так і професійних знань, навичок і вмінь; забезпечує оволодіння студентами прийомів пізнавальної діяльності; розвиває інтерес до творчої роботи, здатність вирішувати наукові та прикладні завдання. У ньому практичні завдання представляють як у вигляді тестів, так і збірників завдань (вправ), залежно від специфіки дисципліни.

Засоби оцінювання навчальних досягнень суб'єктів навчання забезпечують збір поточної та результативної інформації про їхню навчальну діяльність і надають студентам у кінці роботи з Smart-комплексами інформацію в журналі успішності. Електронне тестування є формалізованим видом контролю і / або навчання. Робота з тренувальними контролюючими тестами і системами самоконтролю, в разі помилкової відповіді, передбачає використання ресурсів креативного освітнього середовища, тезаурусу, середовища творчої самореалізації або енциклопедії.

4. Середовище творчої самореалізації.

Для проектування середовища творчої самореалізації використовується принцип Маршалла Маклюена (Marshall McLuhan) [2] – канадського

Мал.1. Використання принципу Маршалла Smart-комплексів навчальних дисциплін (видатні особистості, зліва направо: Ілон Маск, Борис Патон, Стивен Хокінг)

філософа, мислителя, одного з найвидатніших теоретиків ХХ ст. в галузі культури і комунікацій (мал. 1).

5. Енциклопедія. Енциклопедія – великий обсяг інформації з одного або кількох предметів, часто впорядкована в алфавітному порядку в статтях, у книзі або наборі книг, або доступна через комп'ютер [3]. Це засіб навчання інформаційного типу, що розробляється у формі посібника на основі мультимедіа, але не передбачає зворотного інтерактивного зв'язку. На змістовному рівні інформація, сконцентрована в енциклопедії Smart-комплексів навчальних дисциплін, подається науково поглибленою і розширеною щодо освітніх стандартів.

6. Невербальне середовище. Важливий конструктивний елемент Smart-комплексів навчальних дисциплін – невербальне середовище – дає можливість реалізувати методичні та психологічні прийоми віртуальної присутності педагогів. Наприклад, у ролі куратора онлайн платформи (репродуктивне виконання завдань за принципом «роби як я»; онлайн консультування тощо) та інструктора з інтернет серфінгу (завдання для формування критичного і логічного мислення, розвитку медіаграмотності, мережевої безпеки, використання вартих довіри інтернет ресурсів).

Важливим елементом Smart-комплексів навчальних дисциплін є інформаційно-комуні-

каційне середовище. При цьому потрібно враховувати зростання інформаційних потоків інтернету через комп'ютери, смартфони, що впливає на роботу нервових клітин, змушуючи мозок еволюціонувати.

У Smart-комплексах навчальних дисциплін використовуються ІКТ для отримання студентами нових знань із дотриманням індивідуального темпу. При цьому важливо уникати використання надлишку тренувальних навчальних завдань як головного, так і другорядних доменів (обсяг широкого спектра), оскільки це впливає на своєчасність виконання студентами першочергових завдань, а хронічне й інтенсивне використання багатогаспектних завдань гальмує розвиток творчості, перешкоджає баченню за деталями цілого. Отже, створюючи Smart-комплекси, важливо дотримуватися оптимальності інформаційного навантаження, що уможливило студентів зосереджуватися на інформації, яка знаходиться в центрі його уваги, тим самим зумовлюючи переміщення периферійної інформації за межу інтерфейсу і забезпечуючи збільшення інформації для вибору («спокійна технологія»). У цьому процесі важливо враховувати етичну практику сприяння освіті та підвищення її ефективності на основі створення, використання й управління інформаційними і когнітивними ресурсами, побудовану на взаємодії й обміні досвідом між

суб'єктами педагогічного процесу. Створення клімату етичної поведінки починається вже тоді, коли педагогічні працівники розробляють Smart-комплекси навчальних дисциплін для поліпшення знань, навичок і здібностей студентів. Викладачі несуть етичну відповідальність, працюючи над матеріалами Smart-комплексу. Клімат етичної поведінки пов'язаний із самооцінювальним середовищем, в якому навчальна діяльність здійснюється на основі прогнозованих результатів, а всі компоненти програми навчальної дисципліни спрямовані на підвищення пізнавальної активності студентів. Наприклад, інструменти оцінювання і навчальна стратегія узгоджуються з результатами навчальної діяльності, оскільки це передбачає моделювання студентами цілей, цінностей і смислу розвитку, що відбувається за їхньої безпосередньої участі в навчальних проєктах. З урахуванням цього важливе значення мають такі чинники:

- **психологічний:** проєктування реалізується на засадах когнітивної психології і конструктивістської теорії. Ідеться про важливість зв'язку нового матеріалу із засвоєними поняттями, досвідом й осмисленням студентами своїх навчальних дій та екстраполяцією його до можливих майбутніх сценаріїв у процесі розумової діяльності;

- **педагогічний:** проєктування здійснюється на основі відповідності між запланованими формами, методами, видами та засобами навчальної діяльності студентів і результатами набуття ними відповідних знань. Він орієнтований на студентів, а роль викладача (тьютора) полягає у створенні відповідного сприятливого освітнього середовища.

Етичні основи створення Smart-комплексів навчальних дисциплін передбачають дотримання таких правил і вимог:

- ✓ відповідальне використання соціальних мереж, насамперед, відкрите – для цілей викладання і навчальної діяльності відповідно до вимог закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти; педагог професійного навчання враховує ймовірні наслідки використання соціальних мереж і безпосереднього спілкування за допомогою технологій у взаємодії зі студентами, колегами і широкою аудиторією в інтернеті;

- ✓ інформаційно-комунікаційна та етична компетентність у використанні сучасних освітніх технологій у педагогічних цілях;

- ✓ врахування переваг і роз'яснення обмежень різних технологічних додатків для студентів;

- ✓ забезпечення індивідуалізації та профілізації освітнього процесу;

- ✓ знання того, як отримати доступ, документувати і використовувати запатентовані

матеріали, як розпізнати і запобігти плагіату з боку студентів та викладачів у навчально-методичних і звітних матеріалах;

- ✓ урахування очікуваних результатів спільного використання конфіденційної інформації в електронному вигляді за допомогою професійних або особистих пристроїв / облікових записів;

- ✓ виявлення вразливостей віртуальних профілів студентів та педагогічних працівників, розрізняючи сфери їхнього життя, навчальної та професійної діяльності.

Усвідомлення суті поняття «Smart-комплекси навчальних дисциплін» дає змогу визначити педагогічні можливості реалізації вимог середовищного підходу у професійній (професійно-технічній) та фаховій передвищій освіті та сприяє створенню відповідних умов і обставин для формування сучасної моделі універсального освітнього середовища з використанням Smart-технологій. Науково обґрунтоване розуміння змісту цього поняття дає можливість уточнювати завдання професійної освіти як частини інформаційного суспільства, легітимізувати вплив багатьох зовнішніх чинників на Smart-освіту.

ЛІТЕРАТУРА

1. L u i k P., & M i k k J. (2008). What is important in electronic textbooks for students of different achievement levels? *Computers & Education*, 50(4), 1483–1494.

2. Marshall McLuhan Interview from Playboy. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.cs.ucdavis.edu/~rogaway/classes/188/spring07/mcluhan.pdf>

3. Encyclopedia. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/encyclopedia>. Назва з екрана.

4. В о л о х і н О. М. Каталогізація цифрових ресурсів Інтернет. Дублінське ядро метаданих. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://www.library.kr.ua/DC-Volokhin.pdf>.

5. Ж е ж н и ч П. І., Г і р н я к М. Г. Архітектура системи формування електронної енциклопедії на основі відкритих текстів // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Комп'ютерні системи проєктування. Теорія і практика. – 2012. – № 747. – С. 79 – 83.

6. Екстракція знань. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.quora.com/If-I-want-to-extract-knowledge-from-text-what-are-the-steps-should-I-follow-I-have-beginners-knowledge-in-AI-Fuzzy-logic-Neural-network-etc/>

7. B e a t r i c e G h i r a r d i n i. E-learning methodologies A guide for designing and developing e-learning courses. – [Електронний ресурс]. – Доступ: <http://www.fao.org/3/i2516e/i2516e.pdf>.

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИРОБНИЧОМУ НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ КУХАРІВ

Ірина СУРОВА, майстер виробничого навчання I категорії Маріупольського вищого металургійного професійного училища, м. Маріуполь, Донецька область

Розкрито досвід створення інноваційного освітнього середовища в Маріупольському вищому металургійному професійному училищі; наведено принципи, покладені в основу такого середовища. Розкрито особливості використання новітніх інформаційних технологій під час виробничого навчання з професії кухар, буфетник, офіціант; доведено, що для підготовки грамотного та професійно-компетентного фахівця необхідно враховувати сучасні умови інформатизації суспільства.

Ключові слова: інноваційний освітній простір, новітні інформаційні технології, інноваційне освітнє середовище, виробниче навчання, професійно-компетентний фахівець.

Ірина СУРОВА

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОЕКТНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ВО ВРЕМЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ ПОВАРОВ

Раскрывается опыт создания инновационного образовательного пространства в Мариупольском высшем металлургическом профессиональном училище; приведены принципы, которые положены в его основу. Раскрыты особенности примеры использования новейших информационных технологий во время производственного обучения по профессии повар, буфетчик, официант; подтверждается, что для подготовки грамотного и профессионально-компетентного специалиста надо учитывать современные условия информатизации общества.

Ключевые слова: инновационное образовательное пространство, новейшие информационные технологии, инновационная образовательная среда, производственное обучение, профессионально-компетентный специалист.

Irina SUROVA

USE OF PROJECT TECHNOLOGIES IN PRODUCTION OF FUTURE RUCHARS

The article reveals the issue of creating an innovative educational environment in Mariupol Higher Metallurgical Vocational School, lists the principles that underlie this environment. The work presents the examples of the use of the latest information terminology at the lessons of vocational training of the specialty «The chef, the canteen seller, the waiter», it is confirmed that the modern conditions of informatization of the society must be taken into account in order to prepare a competent and professional specialist.

Keywords: innovative educational environment, the latest information technology, industrial training, professional-competent specialist.

Створення інноваційного освітнього середовища – важлива складова професійної підготовки кваліфікованих спеціалістів у Маріупольському вищому металургійному професійному училищі (МВМПУ). Ефективна організація інноваційного освітнього середовища дає можливість краще пізнати індивідуальні особливості студентів, виявити і всебічно спрямовувати розвиток їх інтересу до навчання. Тому перед педагогічним колективом МВМПУ стоїть завдання підготовки не тільки грамотного фахівця, а й формування професійно-компетентного випускника, здатного професійно й мобільно реагувати на зміни в умовах інформатизації суспільства.

У контексті проведення досліджень інноваційного середовища вчені виділяють такі принципи: 1) орієнтація на співробітництво; 2) розвиток осо-

бистісного потенціалу; 3) єдність теорії й практики; 4) принцип активності, що спонукає особистість до активної позиції у навчанні. З метою розвитку особистого педагогічного потенціалу педагогічний колектив училища створює разом із учнями електронні мультимедійні програмно-педагогічні засоби (ППЗ) складовою частиною яких є мініпрезентації, бере участь у вебінарах, організовує семінари, конференції та застосовує у своїй роботі здобуті знання.

Інноваційне освітнє середовище складається з трьох взаємопов'язаних компонентів, одним з яких є матеріально-технічний компонент. З метою досягнення високих результатів Маріупольське вище металургійне професійне училище має власний матеріально-технічний потенціал для створення інноваційного освітнього середовища. Він передбачає наявність сучасного комп'ютерного забезпечення майже в усіх кабінетах, кабінетах інформатики, біб-

ліотеки із сучасною науковою літературою, доступу до інтернету та ін.

Основними умовами оновлення змісту освіти в контексті переходу до інноваційного освітнього середовища є використання сучасних інформаційних технологій. Під час навчального процесу, як майстер виробничого навчання, використовую різні технології навчання. Це такі методи та засоби подання навчальної інформації, які треба відібрати та застосувати, щоб розкрити учням навчальний матеріал відповідно до програми та поставлених виховних завдань. Для кращого засвоєння матеріалу на уроках виробничого навчання використовую такі новітні технології: технології взаємонавчання, ігрові технології, розвивальне та проблемне навчання. Останнім часом найчастіше користуємося методом проектних технологій.

Метод проектів вважається одним із перспективних видів навчання, тому що він створює умови для творчої самореалізації учнів, підвищує мотивацію для здобування знань, сприяє розвитку їхніх інтелектуальних здібностей. Проект – це метод навчання, який можна використати у вивченні будь-якої теми, він завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну, групову і на реальний кінцевий результат – продукт, виріб.

Мета проекту – реалістичність досягнення результату, розкриття індивідуальних можливостей учнів в освоєнні нових та застосуванні здобутих знань.

Учні, які проектують у навчанні, набувають досвіду у вирішенні реальних проблем у майбутньому самостійному житті і професійній діяльності.

Метод проектів – це система навчання, гнучка модель організації навчального процесу, орієнтована на творчу самореалізацію особистості, розвиток її можливостей у процесі досягнення кінцевого результату під керівництвом майстра виробничого навчання.

Проектні технології дають змогу:

- пов'язати практику з теорією (проведення «мозкових штурмів»);
- спонукають до вивчення загальноосвітніх дисциплін та предметів спецциклу;
- спонукають до творчості та естетичного ставлення до професії;
- розвивають творчий потенціал і професійно орієнтоване мислення.

Алгоритм підготовки та роботи за методом проектних технологій такий. Обговоривши тему, разом з учнями визначаємо мету та обговорюємо шляхи її досягнення. Одночасно формулюємо ключові питання, розглядаємо можливі варіанти проблем, які важливо дослідити. Самі ж проблеми висувають учні. На цьому етапі використовуємо «мозковий штурм» з подальшим колективним обговоренням. Після формування груп (якщо це групові проекти), враховуючи здібності учнів, розподіляємо обов'язки, обговорюємо можливі методи дослідження, пошуку інформації,

способи оформлення кінцевих результатів (презентація, публікації, творчі роботи тощо).

Під час самостійної роботи підтримуємо ініціативу учнів, з повагою ставимося до будь-якої ідеї. Намагаємося тактовно коригувати учнівську діяльність через консультації, перегляди чернеток, надання необхідних рекомендацій. Процесом підготовки до предання проекту керуємо як на уроках, так і в позаурочний час. Опрацьований і оформлений матеріал учні подають під час захисту проектів на тижнях спецтехнологій, ярмарках ідей та інших заходах різних рівнів.

Разом із викладачем економічних дисциплін та предмета «Основи професійної мобільності» О. Мальцевою ми створили проект «На початку кар'єрного зростання». У його створенні взяли участь учні III курсу, коли виникло питання подальшого працевлаштування за обраними професіями буфетник, офіціант, кухар. Учні намагалися для себе визначити, як вигідно можна використати набуті професійні навички та вміння у нашому місті, як не загубитися на сучасному ринку праці.

Для реалізації поставленої мети створили творчу групу з 12 учнів, яких потім об'єднали у три малі групи, кожна з них отримала завдання.

1 група збрала та проаналізувала інформацію щодо працевлаштування за обраними професіями в місті Маріуполь. Зібраний матеріал розмістили на створеному вебсайті.

2 група визначила та склала перелік професійних вимог, які роботодавець висунув до сучасного робітника. І навпаки, які умови можуть задовольнити робітника під час працевлаштування. Зібраний матеріал оформили у вигляді публікації.

3 група провела дослідження регіонального ринку праці та склала перелік спеціальностей сфери послуг у рамках обраних професій, найбільше затребуваних у нашому регіоні. Матеріал оформили у формі презентації.

Учнівський проект проводили в чотири етапи. Визначили основні принципи організації пошукової роботи та необхідні джерела інформації. Підсумком проекту стала пам'ятка випускника.

Наступний проект створили в рамках роботи народознавчого гуртка «Берегиня» під керівництвом викладача української мови та літератури О. Морозової. Проект різнобічний та довгостроковий, вирішили провести його в декілька етапів. Щоб відтворити міжпредметні зв'язки, формувати знання про традиції українського народу, виховувати культуру народних традицій провели колективний, тривалий, практично орієнтований проект «Відродження народних традицій. Масляна». Кураторами проекту разом зі мною стали викладач української мови О. Морозова і викладач економіки та ділової активності О. Мальцева.

У рамках проекту провели анкетування щодо свята «Масниці». Через запитання учні групи визначили, як молодь ставиться до свята і знає традиції його

святкування. Ця група підготувала маленьку виставу щодо святкування «Масляної» в українському селі. Друга група дослідила, чому саме так називають це свято, особливості української Масляної, які розваги влаштовували на це свято. Свої дослідження учні помістили в публікації. Третя група створила міні-посібник традиційних святкових страв. Результати презентували із покроковим приготуванням млинців та вареників із сиром. Підсумком проекту став ярмарок-дегустація святкових млинців та спалення святкового опудала.

Напрацювавши первинний досвід у використанні методу проектів на уроках та в позаурочній діяльності, викладач О. Морозова і майстри виробничого навчання І. Сурова та Т. Чупир організували регіональний захід «Відродження народних традицій. Великдень». Завершальний захід провели в актовому залі, де учні моєї групи презентували результати своєї роботи; крім цього, відбулися виставка-продаж традиційних великодніх борошняних страв і крапанок та виставка писанок, які розписали учні різних груп нашого училища. Кінцевим результатом цього проекту став міні-посібник, у якому викладено результати досліджень учнів щодо походження свята та його назви, особливостей сучасного відзначення її у нашому регіоні, подано рецепти традиційних українських страв на Великдень, а також подано сценарій завершального виховного заходу та фотогалерею.

Міні-посібник стане в нагоді класним керівникам, керівникам народознавчих гуртків, а також усім, кому цікава розроблена тема.

Пізнавальний практично орієнтований проект «Таємниці кави» призначений для використання у навчально-виховному процесі ЗП(ПТ)О для учнів, що навчаються за спеціальністю «Кухар, буфетник, офіціант». Захід охоплює питання, що розглядаються на уроках біології, географії та спецдисциплін за професією, тому дає можливість використати міжпредметні зв'язки: географія, історія, етнографія, хімія, біологія, спецдисципліни кухарів, буфетників, офіціантів.

Особлива увага приділялася технології пакування, зберігання і приготування кави та професії бариста. Учні об'єднали у чотири групи-лабораторії: історико-дослідницьку, біохімічну, географічну та технологічну. Підготовлений матеріал подали у формі відповідей на запитання кореспондента. Тему обрали відповідно до професійної спрямованості та інтересів учнів.

Мета проекту: поглибити знання учнів про каву як рослину, її біологічні властивості; ознайомитися з хімічним складом кавових зерен, їх корисність та шкідливість, вплив на організм; розглянути технологію обробки кавових зерен, історію поширення кави світом; ознайомитися з найбільшими країнами-виробниками кави, традиціями та звичаями, які з нею пов'язані. Розглянути різні рецепти приготування кави, цікаві факти про цю рослину

та використання кави не за призначенням. Продемонструвати процес приготування кави у кавоварці, розширити знання учнів про особливості зберігання, пакування та фасування кави.

Провели демонстрацію посуду й технології приготування кави, вікторину, рефлексію. Учні отримали завдання та підготували доповідь про професію бариста, презентацію із покроковим приготуванням деяких рецептів кавового гарячого напою. Як майстер виробничого навчання я провела майстер-клас, демонстрацію технології приготування кави в електричній кавоварці.

Підбиття підсумків заняття – рефлексія: учням пропонували відповісти на запитання: «Що нового я дізнався під час заходу?» або продовжити фразу: «Раніше я не знав про каву те, що...» Відповіді вони мали написати на аркушах з клейкою основою та прикріпити на спеціально відведене місце.

Наразі із викладачем англійської мови В. Моїсенко працюємо над новим проектом під робочою назвою «Європейський кулінарний калейдоскоп». Мета проекту – дослідити найпоширеніші страви Європи та вивчити їх кулінарну характеристику. Родзинкою проекту стане те, що учні намагатимуться розповісти про страви англійською мовою, тому що офіціант в європейському ресторані має вільно розмовляти англійською.

З урахуванням до особливостей навчально-виробничого процесу в Маріупольському вищому металургійному професійному училищі визначено основні вимоги до інноваційного освітнього середовища, у якому студент: абсолютна цінність, особистість і йому надається можливість бути собою; реалізувати своє право на освіту і всебічний духовний розвиток і саморозвиток відповідно до своїх потреб, здібностей і можливостей, а викладач розвиває свої професійні й особистісні якості, духовну культуру, організує навчально-виховну діяльність, спираючись на принципи гуманізації і взаємодії загальнолюдських і національних цінностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Б а ч и н с ь к а Є. М. Механізм формування інноваційного освітнього простору в регіоні / Є. М. Бачинська // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 1. – С. 79 – 88.
2. Г у р е в и ч Р. С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах: монографія / За ред. Гончаренко С. У. – Київ: Вища школа, 1998. – 25 с.
3. Ш а п р а н О. І., Ш а п р а н Ю. П. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2010-09/10soitpt.pdf>
4. Формування інноваційного освітнього середовища у вищих навчальних закладах у контексті вимог Болонського процесу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studopedia.org/6-105328.html>.

МОВА У ПОБУДОВІ МИРОЛЮБНОГО Й ВІДКРИТОГО СУСПІЛЬСТВА

Людмила ЄРШОВА, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, доцент, м. Київ

Між рівнем розвитку держави й суспільства та вихованням його еліти є діалектичний взаємозв'язок. У цьому контексті важливими є поняття мовного патріотизму та мовної компетентності народу, еліти й інтелігенції як її джерела. У наукових колах часто обговорюється проблема доцільності об'єднання понять «мова» й «патріотизм». Мовознавчі, філософські, педагогічні словники пояснюють патріотизм як певний принцип (моральний, політичний, виховний), оснований на любові до Батьківщини й свого народу, гордості за їхнє минуле й сучасне, громадянській відповідальності, готовності до жертвності й звитяги заради них. Важливою твірною нації, як соціального організму, на думку Г. Ващенко, є спільність мови, втрата якої призводить до загибелі нації, котра «розчиняється в інших націях». Оскільки мова – важлива складова державності, зрозуміло, що через відсутність у більшості носіїв державної мови мовного патріотизму введення в країні двомовності може стати державоруйнівальним чинником.

У цьому контексті важливим є також поняття «мовна компетентність». Найчастіше воно тлумачиться як сукупність іншомовних знань, умінь і навичок особистості, необхідних для ефективного виконання нею професійної діяльності (І. Алещанова, І. Галізмязнова, К. Кубачова, О. Луцева, О. Мірошнікова, Н. Фролова). Актуальність вивчення іноземних мов зумовила той факт, що в рідномовному контексті «мовна компетентність» розглядається значно рідше (О. Левченко, І. Плотницька). Водночас варто пам'ятати історичний досвід українського народу, в житті якого нехтування вихованням мовної ідентичності призводило до тяжких національних втрат.

М. Грушевський писав, наприклад, що у XVII ст. Волинь була головним гніздом православних княжих магнатських родів. Однак після уній 1569 та 1596 рр. українська шляхта стала масово віддавати своїх дітей у єзуїтські заклади освіти, в результаті чого вже в кінці XVII ст. нащадки найвідоміших православних родів стали

називати себе католиками. Польська мова поширювалася навіть серед православного духовенства і незабаром стала офіційною мовою науки, культури, освіти, політики. Н. Полонська-Василенко назвала цей факт «трагедією», початком якої була зрада українською елітою мови та культури свого народу. Коли в середині XIX ст. російський уряд закрив польські освітні установи й заборонив польську мову, волинські поляки стали масово відкривали таємні польські школи. Польська еліта й католицькі священники всі сили кинули на захист своєї мови як націє- й державоутворювального символу. Українська еліта також мала вибір, однак, знову виміняла рідну мову на певні привілеї – якщо не польські, то – російські.

У сучасному українському суспільстві завдяки популістському стилю втілення багатьох потрібних країні реформ проблеми мови й культури винесені на маргінес суспільного світосприйняття й часто використовуються українською політичною елітою як інструмент політичної боротьби. Сучасна мовна ситуація характеризується в Україні кількома важливими соціально-політичними й педагогічними тенденціями, які визначають її суперечності та проблематику. Насамперед, це постколоніальна свідомість та інерційність українців, які за роки незалежності не змогли позбутися малоросійської меншовартості. Автоматично отримавши паспорти громадян України, вони, на жаль, не усвідомили відповідальності, яку уособлює громадянство, зокрема, в питанні мовної ідентичності народу унітарної держави. Найтрагічніші для країни наслідки дав постколоніальний синдром політичної еліти, яка сформувала в Україні непослідовну мовну політику, спровокувала утвердження незбалансованої двомовності й виникнення деформованого мовного середовища. Тобто, стійке становище державної мови забезпечується не так законами, як ставленням до неї суспільства.

З огляду на це, особливого значення набуває якість соціогуманітарної освіти студентів вищих закладів освіти як майбутньої інтелігенції країни та її еліти. Предмети соціогуманітарного циклу

мають забезпечити формування в молоді цілісного уявлення про мову й культуру як феномени філології, історії, політології, культурології, соціології, педагогіки, психології тощо. У численних офіційних документах зазначається, що вища професійна освіта не може зводитися до формування тільки професійних компетентностей. Випускник закладу вищої освіти має отримати також низку загальних компетентностей, які мають допомогти йому в реалізації соціальної місії забезпечення злагоди й миру в суспільстві та його сталого розвитку. Проте, як показує освітня практика, кризовий стан сучасної системи вищої освіти, пов'язаний із демографічними та соціально-економічними проблемами, необхідністю кардинальних кадрових змін і масових скорочень, часто деформує освітній процес, нівелюючи національне й державне значення предметів соціогуманітарного циклу. За останнє десятиліття стрімко й неспинно скорочується відсоток навчального часу, виділений для вивчення студентами негуманітарних закладів освіти наук про людину й суспільство. Така ситуація триває упродовж багатьох років і ускладнюється тим, що адміністрування навчально-виховного процесу в закладах вищої освіти негуманітарного профілю поступово переходить до рук колишніх своїх випускників, вихованих на базі «урізаної» соціогуманітарної освіти.

З навчальних планів окремих негуманітарних закладів вищої освіти зникла «Культурологія», яку замінила вужча за своїм змістом і призначенням дисципліна «Історія та культура України». Мовні компетентності, попри їх офіційний поділ на іншомовні та рідномовні, часто розуміються в негуманітарних вишах як володіння насамперед іноземними мовами. Такі дисципліни, як соціологія, педагогіка, психологія, політологія, релігієзнавство та інші, які могли б дати студентам цілісне системне уявлення про феномени «мова» й «культура», віднесено до предметів так званого «вільного» вибору студентів. Так, поза увагою молоді опиняється низка ключових аспектів, розуміння яких необхідне для вирішення в країні вже, на жаль, традиційного «мовного» питання, зокрема щодо: сформованості в народі й еліті «мовного патріотизму» та його впливу на захищеність держави (Г. Ващенко, М. Грушевський, І. Огієнко, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський), впливу мови на духовний розвиток людства (В. фон Гумбольдт), взаємного зв'язку мови, раси й культури (Е. Сепір, Й. Гердер, Б. Уорф), націєтворчої функції мови (В. Бадер, О. Гончар, Д. Донцов, М. Драгоманов, А. Зеленько, В. Іванишин, Р. Кісь, Л. Масенко, В. Москалюк). Отож, тепер не рідкістю будуть випускники, позбавлені низки загальних компетентностей, необхідних для реалізації головної функції вищої освіти – забезпечувати не лише економічне зростання країни, а й

суспільну злагоду в ній шляхом прийняття рішень репрезентативними органами на всіх рівнях за участю всіх верств суспільства, як того вимагають «Цілі сталого розвитку 2016–2030» (п.16.7).

Українська мова в Україні має дві серйозні проблеми. Внутрішня загроза детермінована сильною інерцією постколоніального українського суспільства та його еліти, які роблять українську мову незахищеною перед зовнішньою загрозою – потужною інформаційною глобалізацією. У вищих негуманітарних закладах освіти наявна також проблема дисбалансу професійного та соціогуманітарного компонентів формування особистості студента як перспективного джерела української еліти. Несформована або деформована національна ідентичність сучасних українців в умовах активного поширення ідей євроцентризму загрожує українській мові послабленням її головної функції – ідентифікатора нації, покликаної забезпечувати її автентичну привабливість для країн світу.

Тому, прийняття 25 квітня 2019 р. Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» засвідчує на решті появу в країні зрілої владної еліти, здатної визначати стратегічні орієнтири розвитку української держави й суспільства.

З'являється також надія на те, що прийняття «мовного» закону спонукатиме науково-педагогічну й освітню еліту країни до переосмислення значення соціогуманітарної складової у змісті не лише вищої, а й професійної та фахової передвищої освіти. Зокрема, цей закон акцентує увагу на обов'язковому вивченні державної мови у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти в обсязі, що дає змогу провадити професійну діяльність в обраній галузі з використанням державної мови. Цей закон створює умови для повернення освітнього процесу до національних джерел та сприятиме зміцненню національної ідентичності майбутніх кваліфікованих робітників.

Так поступово утвориться потужна верства українських громадян, професійна лексика вивільнятиметься від перенасичення кальками з російських професіоналізмів. Прийняття цього закону розкриватиме нові можливості для розвитку української професійної лексики, словниковий склад якої й досі перебуває у досить непорядкованому стані. Відсутність достатньої кількості українських енциклопедичних і довідкових видань з фахової проблематики робить малодоступними систематичні відомості про досягнення українських учених і дослідників. Наявність ґрунтовних довідкових видань з питань вітчизняної науки, техніки та професійної освіти стане свідченням належного інтелектуального розвитку країни, її економічної незалежності й безпеки.

УДК 377:37.034+069.016

МУЗЕЙ У ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: РЕТРОСПЕКТИВА І ПЕРСПЕКТИВА

Олександр МІХНО, директор Педагогічного музею України, кандидат педагогічних наук, м. Київ

На матеріалах фондів Педагогічного музею України висвітлено в історичній ретроспективі процес створення і розвитку музеїв закладів професійної освіти протягом ХХ століття. Окреслено основні проблеми у діяльності сучасних музеїв закладів професійної освіти та запропоновано методичні поради щодо організації роботи таких музеїв як центрів виховної діяльності навчального закладу.

Ключові слова: професійна освіта, музей, профіль музею, види екскурсій, Педагогічний музей України, музейно-педагогічна діяльність.

Александр МИХНО

МУЗЕЙ В УЧРЕЖДЕНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: РЕТРОСПЕКТИВА И ПЕРСПЕКТИВА

На материалах фондов Педагогического музея Украины показан в исторической ретроспективе процесс создания и развития музеев учреждений профессионального образования в течение ХХ века. Определены основные проблемы в деятельности современных музеев учреждений профессионального образования и предложены методические рекомендации по организации работы таких музеев как центров воспитательной деятельности учебного заведения.

Ключевые слова: профессиональное образование, музей, профиль музея, виды экскурсий, Педагогический музей Украины, музейно-педагогическая деятельность.

Oleksandr MIKHNO

MUSEUM IN VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS: RETROSPECTIVE AND PERSPECTIVE

The article in the historical retrospective shows the process of creation and development of museums of institutions of vocational education during the twentieth century on the materials of the funds of the Pedagogical Museum of Ukraine. The author outlines the main problems in the activities of modern museums of vocational education institutions and offers methodological advice on the organization of the work of such museums as centers of educational activity of the educational institution.

Keywords: vocational education, museum, museum profile, types of excursions, Pedagogical Museum of Ukraine, museum-pedagogical activity.

Музеї у закладах освіти можна віднести до одного з феноменів української культури й освіти. Нині в Україні діє понад 4 тисячі таких музеїв у закладах дошкільної, середньої та професійної освіти. За кількістю вони переважають усі інші групи музеїв, що охоплюють музейну мережу країни. Однак діяльність музеїв у освітніх закладах залишається на периферії громадської уваги, тому актуальним є висвітлення їхньої історії й нинішнього стану, популяризація діяльності та прогнозування перспектив розвитку.

Аналіз наукової літератури засвідчив наявність значної кількості ґрунтовних наукових праць з історії професійно-технічної освіти [1; 8; 12; 13; 15 та ін.], проте, в них музеї у закладах професійної освіти спеціально не розглядаються, а подеколи згадуються лише побіжно в контексті виховної роботи навчальних закладів. Праць, предметом дослідження яких є музеї за-

кладів системи професійної освіти, наразі нами не виявлено. Це й зумовило актуальність обраної теми дослідження.

Мета статті – висвітлення історії становлення та розвитку музеїв у закладах професійної освіти, презентація їх сучасного стану, окреслення проблем та прогнозування перспектив розвитку музеїв.

Розпочинаючи історичний огляд виникнення та становлення музеїв у закладах професійної освіти, визначимо основні віхи створення й розвитку музеїв у цих закладах і типи закладів, у яких музеї організовувалися. Ці віхи збігаються з періодами основних трансформацій у системі професійної освіти і в історичній ретроспективі презентовані нами в узагальненому вигляді у таких основних типах навчальних закладів: музеї у нижчих ремісничих школах та ремісничих училищах → у школах фабрично-заводського учнівства (ФЗУ) → у навчальних закладах державної системи трудо-

вих резервів → у професійно-технічних училищах (ПТУ) → у середніх професійно-технічних училищах (СПТУ) → у сучасних закладах професійної освіти.

Нагадаємо, що в Україні музеї у закладах освіти почали з'являтися у другій половині XIX – на початку XX ст. Зумовлений цей процес був, зокрема, активним впровадженням Міністерством народної освіти наочних методів навчання. Створення музеїв у закладах професійної освіти прискорилося наприкінці XIX ст., про що свідчать відомості, розміщені у «Циркулярах по Київському навчальному округу» (1859–1917) – одному з перших періодичних видань, у якому висвітлювалися проблеми освіти і педагогіки. Наприклад, тема «Педагогічні музеї та виставки» представлена у понад 40 повідомленнях, серед яких знаходимо інформацію про участь ремісничих училищ у різних виставках [5, 151 – 155]. Скажімо, у № 4/5 «Циркуляру...» за 1898 р. подано розгорнутий «Список експонатів по Київському навчальному округу, які отримали нагороди по XIX навчальному відділу на Всеросійській виставці в Нижньому Новгороді в 1896 р.». З-поміж інших нагороджених у списку зазначено Дегтярівське земське ремісниче п'ятикласне училище Прилуцького повіту Полтавської губернії («За доцільну постановку навчання ремеслам, багаторічну корисну діяльність училища і відмінне виконання слюсарних робіт у сільському господарстві»), Київське Олександрівське ремісниче училище («За виставлені учнівські роботи»), Бердичівське двокласне училище («За ретельно виконані зразки столярних прийомів і надані столярні роботи»), Кожанське сільське училище («За виставлені роботи з шовківництва») [14, 168 – 169].

Спочатку музеї в навчальних закладах професійної освіти виникали як міжпредметні кабінети для зберігання виготовлених учнями виробів, навчально-наочних посібників з історії і природи рідного краю, колекцій і збірок (зібраних окремими працівниками, подарованих випускниками тощо).

У 20 – 30-х роках XX ст. у закладах професійної освіти починають активно використовуватися краєзнавчий принцип у викладанні навчальних дисциплін та активні методи навчання. У документах Народного комісаріату освіти («Основи будівництва вільної, єдиної, трудової соціалістичної школи на Україні», «Положення про Єдину трудову школу УСРР»), зазначалося, що одним із методів навчання є дослідний і його різновиди – активно-трудоий, лабораторний та екскурсійний [1]. Саме у зв'язку з розвитком краєзнавства та активізацією навчальної діяльності учнів в Україні почалося масове створення музеїв у навчальних закладах, зокрема й професійної освіти.

Оскільки 1920-ті – початок 1930-х років в історії української освіти загалом і професійної зокрема є найбільш цікавим, продуктивним, новаторським періодом, зупинимося на ньому детальніше, акцентувавши увагу на тих новаціях у музейно-педагогічній роботі, які застосовувалися у закладах професійної освіти. Насамперед відзначимо активізацію екскурсійної діяльності й наведемо кілька прикладів.

Розпочнемо з методики екскурсійної роботи у закладах професійної освіти, яка відзначається інтенсивністю, систематичністю та відповідним методичним забезпеченням у вигляді конкретного плану підготовки й проведення екскурсії з подальшим її обговоренням. Продемонструємо це на практиці роботи навчальних закладів. Так, у 1926 р. у Херсонській єврейській професійно-технічній школі було чітко налагоджено процес проведення виробничих екскурсій, зокрема учні побували на херсонських заводах сільськогосподарського машинобудування імені Петровського та суднобудівному заводі імені Старостина, у залізничному депо, на міському водогоні та досвідному полі. Зауважимо, що проведення екскурсій – це не новація того часу, але відзначимо важливий навчальний аспект, який обов'язково враховували організатори виробничих екскурсій: яка практична користь екскурсії для учня, його загального і професійного розвитку? І тут бачимо ґрунтовну методичну роботу викладачів херсонської профтехшколи, яка й сьогодні може бути взірцем музейно-педагогічної діяльності. Останнім етапом екскурсії було «розроблення екскурсійного матеріалу», дослідження та фіксація його й синтезування у формі висновків. Формою фіксації визначили: доповідь, малюнки, рисунки, схеми, діаграми, моделі. Коли екскурсійний матеріал було розроблено учнями, його вивішували в навчальному закладі як експонати екскурсійної виставки і проводили класову конференцію (за участю учнів одного класу), на якій окремі учні за результатами екскурсії звітували про виконану роботу [2].

У хімічній школі ФЗУ м. Костянтинівка на Донеччині практикувалося проведення геологічних екскурсій, результатом яких було поповнення фондів музею навчального закладу зразками скам'янілого дуба, скам'янілих стовбурів каламітів (деревовидних хвощів), різних раковин та моллюсків, спірифер, продуктусів, відбитків листя та ін. Причому кількість знайдених для музею експонатів була настільки велика, що учні виготовляли колекції для продажу [18, 132]. Окрім того, музей цієї школи ФЗУ займався й атрибуцією геологічних матеріалів: «кожен учень, де б не знайшов яку-небудь цікаву річ, приносив до шкільного музею для визначення» [18, 132].

У закладах професійної освіти 1920 – 1930-х рр. практикували проведення акордних та демографічних екскурсій. Акордна екскурсія пов'язана із застосуванням акордної системи навчання, яка була своєрідним синтезом предметної і комплексної систем. Від предметної системи вона взяла систематичність і визначеність навчальної програми, від комплексної – органічний зв'язок того, що вивчається, з елементами тематичності. Наприклад, у професійній школі металообробної промисловості акордний метод передбачав усі заняття вкласти у три акорди (матерія і енергія, робота, суспільство) і три допоміжних предмети (рідна мова, математика, семінар з виробництва). Основна мета акордної системи – дати знання і сформувані відповідну ідеологію. Очевидно, що акордна екскурсія – це екскурсія на виробництво з відповідними акцентами залежно від об'єкта, що організована згідно з навчальним планом.

Поняття «демографічна екскурсія» вичерпно розкриває її план, який подаємо тогочасним правописом: «Плян демографічної екскурсії на виробництво: 1. Національний склад робітників до революції і тепер. 2. Зростання нацменшостей щорічно. 3. Вік робітників нацменшостей. 4. Соціальне походження кадрів із нацменшостей. 5. Виробничий стаж нових кадрів. 6. Взаємини робітників різних національностей, цех, клуб, їдальня. 7. Роля парт. і професійної організації в інтернаціональному поєднанні робітників» [6, 91]. Додамо, що всі наведені відомості – з журналу «Робітнича освіта», який виходив у Харкові у 1927 – 1932 рр. і висвітлював питання теорії та практики шкіл ФЗУ, будівельно-го учнівства, гірничо-промислового учнівства, профтехшкіл, професійних курсів.

Процес створення музеїв у закладах професійної освіти значно активізувався у 1950 – 1960-х роках, коли професійна освіта в Україні досягла високого рівня розвитку, про що, зокрема, свідчить активна участь Української РСР у підготовці експозиції «Професійно-технічна освіта в СРСР» на радянській промисловій виставці в Лондоні у 1961 р. [3].

Поява музеїв воєнно-історичної тематики (бойової слави) була зумовлена суто ідеологічними мотивами і пропагандистською метою (нагадаємо, що саме тоді (1965) в СРСР День Перемоги отримав статус державного свята й неробочого дня). Такі музеї діяли майже в усіх освітніх закладах і, як правило, висвітлювали бойовий шлях тих військових частин, які звільняли територію населеного пункту від нацистів, або ж партизанський рух часів Другої світової війни. Для прикладу, назвемо кілька музеїв, відомості про які нам вдалося відшукати у журналі «Профессинально-техническое образование»:

у 1967 р. у СПТУ № 38 м. Рівне було створено кімнату-музей партизанської слави [7], з відкриттям у 1963 р. у м. Скалат на Тернопільщині СПТУ №11 там було створено історичний музей воєнної тематики [16] та ін. Нині такі музеї у закладах освіти трансформувалися у музеї (музейні кімнати, куточки) воїнів-героїв АТО, героїв національно-визвольних змагань.

Більшість музеїв у закладах професійно-технічної освіти в Україні було відкрито в 1970-х – першій половині 1980-х років. Це було пов'язано як з інтенсивним розвитком системи професійно-технічної освіти, так і з поступом краєзнавства, і, почасти, з подіями так званого «музейного буму», що прийшовся на 1960-ті – кінець 1980-х років. Це час, коли різко зросла відвідуваність музеїв у всьому світі. Щодо музеїв у закладах освіти, то у цей період продовжують створюватися музеї бойової слави, а також музеї, присвячені окремим особистостям та історії навчального закладу.

На початку 1990-х років криза охопила усі сфери суспільного життя, зокрема і музейну справу. Музеї у закладах професійної освіти, як і в інших навчальних закладах, припинили своє існування. У цьому контексті показовою є доля цікавого, але не реалізованого музейного проекту – створення у Києві Республіканського музею історії професійно-технічної освіти. У фондах Педагогічного музею України ми відшукали матеріали з підготовки до відкриття цього музею. Так, у 1984 р. науково-методичний відділ музеєзнавства Міністерства культури Української РСР направив до Республіканського Будинку народної творчості Держпрофосвіти УРСР листа з проханням надати рецензію на розроблений тематико-структурний план (ТСП) експозиції майбутнього музею. Протягом кількох років цей ТСП був доопрацьований із урахуванням висловлених у рецензії зауважень і становив у 1987 р. 15 машинописних аркушів. Над тематико-експозиційним планом музею працювала спеціально створена робоча група (В. Коломійчук, В. Литвин, Н. Нічкало). Того ж року було затверджено робочий план підготовки і відкриття музею у приміщенні Київського СПТУ № 14 на бульварі Т. Шевченка, 27. Однак у підсумку цей оригінальний музейний проект так і залишився тільки на папері.

Непроста, але більш оптимістична доля Музею історії професійно-технічної освіти м. Києва, який було створено у 1979 р. на базі ПТУ № 38. На жаль, у 1991 р., цілком у дусі того часу, музей був ліквідований, а його експозиція розтягнута і знищена. Завдяки невтомним ентузіастам, педагогам за покликанням цей заклад відродився у 2007 р., і нині Музей професійно-технічної освіти продовжує діяти у Київському регіональному вищому професійному училищі будівництва [9, 157, 236]. У фондах музею зібрано понад 2 тис.

одиниць зберігання. З-поміж унікальних експонатів: дві скульптури учнів ремісничого училища, символи і емблеми спортивного товариства «Трудові резерви», моделі верстатів, велетенський макет одного з перших калькуляторів, а також зразки творчості учнів – різьблення по дереву, інкрустації, чеканки, діорама «Річковий вокзал на Подолі», макет Золотих воріт та ін. Постійну експозицію розгорнуто у приміщенні площею 150 м² у ній представлено умовні три основні розділи: історичний, меморіальний та творчий. Історичний розділ розповідає про зародження і становлення в Києві системи професійної освіти від ремісничих училищ до сучасних закладів.

На музейних стендах розміщено історичні фотографії і справжні документи, інструменти та обладнання XIX – XX ст. Меморіальний розділ присвячений пам'яті заслужених вчителів і майстрів профтехосвіти, директорів закладу та відомих випускників. У творчому розділі представлені численні художньо-декоративні роботи учнів і працівників професійно-технічної освіти м. Києва. Наголосимо, що цей музей, як і решта музеїв у закладах освіти, живе і діє тільки завдяки розумінню і підтримці адміністрації навчального закладу.

Щодо висвітлення сучасного стану музеїв закладів професійної освіти, варто відзначити, що останнім часом функції музею кардинально змінилися. Музей стає не просто навчальним кабінетом чи місцем, де зберігається уречевлена історія, а виховним центром відкритого освітнього простору, координатором виховної діяльності освітнього закладу, єднальною ланкою між закладом професійної освіти та установами культури, громадськими організаціями. Нині музей, якщо він діє, поповнюється експонатами, одним словом, живе, – це один із основних центрів навчального закладу з відродження духовно-етичних цінностей, формування морально-етичних принципів та національної свідомості учнів, підготовки молоді до активної участі в розвитку громадянського суспільства та зміцненні української державності.

Станом на 2016 р. в Україні у закладах професійної освіти функціонувало 196 музеїв (дані з Наказу Міністерства освіти і науки України № 406 від 08.04.2016 «Про підсумки проведення огляду музеїв...»). Цифра значна, але мусимо констатувати, що діяльність цих музеїв широкому загалу майже невідома, а тому потребує популяризації і всебічної підтримки (тим паче, що у вік інформаційних технологій поширення власного досвіду діяльності є потужним завданням).

Зазначимо, що Педагогічний музей України намагається позиціонувати себе як науково-організаційний центр для музейних педагогів, зокрема й керівників музеїв закладів професійної освіти, організовуючи виставки та науково-

практичні заходи. Так, у 2009 р. вперше в нашій країні було підготовлено виставку «Музейно-педагогічна палітра України» з метою висвітлення системи освітньо-виховної роботи музеїв у навчальних закладах і їх популяризації. Учасниками виставки стали 37 музеїв, зокрема й закладів професійної освіти. У межах роботи виставки було проведено засідання круглого столу «Музеї при навчальних закладах України: сучасний стан та перспективи розвитку» [4].

У 2010 р. музей організував Всеукраїнську виставку «Професія – вибір майбутнього», метою якої було висвітлення історії становлення професійної освіти м. Києва, подання кращих інформаційно-виставкових матеріалів сучасних закладів системи професійно-технічної освіти (ПТО). У виставці взяли участь 33 експоненти, в експозиції було представлено понад 700 експонатів: оригінальні документи професійної освіти XX ст., музейні предмети, відповідна фахова література (з фондів Педагогічного музею України), фотографії фрагментів експозиції Музею історії ПТО м. Києва, інформаційно-довідкові матеріали, вироби навчальних закладів професійної освіти. З-поміж учасників виставки: Всеукраїнська асоціація працівників ПТО, Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Навчально-виробничий центр «Професіонал», Відокремлений структурний підрозділ НПУ імені М. П. Драгоманова Вище професійне училище, Переяслав-Хмельницький центр ПТО, Міжрегіональне вище професійне училище зв'язку, Рівненський центр ПТО сервісу й дизайну.

У 2012 р. у рамках роботи виставки «Педагогічному музею України – 110 років» спільно з Міжнародним центром дитячо-юнацького туризму (м. Київ) за підтримки Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді (УДЦТКУМ) було проведено засідання круглого столу «Шкільний музей: досвід і перспективи». Серед учасників круглого столу був і тодішній керівник Музею історії професійно-технічної освіти м. Києва В. Михальчук [10]. У 2013 р. у Педагогічному музеї України діяла Всеукраїнська виставка «Шкільний музей: ретроспектива і сьогодення», організована спільно з УДЦТКУМ [11]. Питання діяльності музеїв навчальних закладів розглядали і на засіданні круглого столу «Музейна педагогіка: український вимір», що відбувся в музеї у 2016 р. Проведені музеєм заходи певною мірою сприяли активізації діяльності музеїв закладів освіти та встановленню творчих зв'язків між ними, хоча, остаточно проблему міжмузейної комунікації такі заходи не вирішують.

Значну роботу з координації і популяризації діяльності музеїв закладів освіти, проведено Педагогічним музеєм України впродовж остан-

нього десятиріччя, що дає нам право висловити декілька методичних міркувань щодо організації роботи музею у закладі професійної освіти.

Насамперед відзначимо, що музей має стати своєрідним центром виховної діяльності з обов'язковим залученням самих вихованців закладу. Для ефективної реалізації виховного потенціалу музею треба правильно організувати в ньому роботу учнів та студентів. І тут не може бути дрібниць. Важливим є все: назва музею, його символіка тощо. Це все можуть розробити і учні закладу, однак, керівник музею має так організувати роботу, щоб у них формувалося почуття гордості від власної діяльності, а це можливо лише за умови, що вихованців цікавитиме тематика музею.

Отже, діяльність музею в закладі професійної освіти – важливий вид позакласної виховної роботи. Музейно-педагогічний процес і емоційно-образний вплив на почуття і розум вихованців дають змогу отримати нові знання, закріпити і поглибити наявні, закласти основу патріотичної особистості, відтак музей закладу професійної освіти має всі передумови, щоб стати центром виховання.

Зазначимо, що подальший розвиток музеїв у закладах професійної освіти гальмується наявністю низки невирішених проблем, а саме:

- відсутність контактів між музеями закладів професійної освіти. Так, понад 90 % учнів цих закладів ніколи не були в жодному музеї іншого навчального закладу;
- проблема розширення музейної аудиторії. Ці музеї відвідують, в основному, учні закладу, рідше – їхні батьки. На жаль, є такі заклади, де не всі учні знають про музей;
- дефіцит ресурсного забезпечення музеїв: брак приміщень, морально застаріла технічна база (музейне обладнання, освітлення);
- проблема кваліфікованих керівників, обізнаних з новітніми тенденціями музейної справи;
- відсутність розуміння ролі музею в навчальному закладі з боку адміністрації та педагогічного колективу;
- відсутність чіткої концепції розвитку музеїв у закладах професійної освіти на міському, обласному, державному рівнях.

Отже, у різні періоди нашої історії музеї у закладах професійної освіти переживали підйоми і спади, але сьогодні можна впевнено стверджувати, що важливість існування таких музеїв не підлягає сумніву. Самовіддана праця керівників музеїв та їх підтримка на міському обласному, державному рівнях, зміцнення і розширення професійних контактів музейних працівників, консолідація музейної спільноти, розвиток сучасних напрямів діяльності та впровадження новітніх

освітніх та інформаційних технологій можуть стати запорукою успішної модернізації музеїв закладів професійної освіти в сучасних умовах.

Перспективами подальших наукових розвідок вважаємо цілісне дослідження сучасного стану музеїв закладів професійної освіти на всеукраїнському рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березівська Л. Д. Організаційно-педагогічні засади реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті : дис. ... доктора пед. наук за спец. 13.00.01. – К., 2009. – 871 с.
2. Брозголь М. Спроба проведення екскурсій у професійно-технічній школі. Робітнича освіта. – 1927. – № 1. – С. 72 – 75.
3. Воронов Б., Костромцов В. Экспонаты рассказывают [Экспозиция «Профессионально-техническое образование в СССР на советской промышленной выставке в Лондоне»]. Профессионально-техническое образование. – 1961. – № 7. – С. 31 – 32.
4. Гайда Л. Музейно-педагогические центры Украины: опыт и перспективы развития. Вопросы музеологии. – 2012. – № 2(6). С. 179–186.
5. Гайдей В., Міхно О., уклад. Циркуляри по Київському навчальному округу у фондах Педагогічного музею України (1874–1917 рр.): Каталог-путівник [наук. консультант О. Сухомлинська]. – К.: ПМУ, 2016. 166 с. (Сер. «Бібліофонд Педагогічного Музею»; вип. 2).
6. Гепнер Ю. Екскурсії у викладанні суспільствознавства / Ю. Гепнер // Робітнича освіта. – 1930. – № 6. С. 90 – 93.
7. Ламин И. Музей партизанской славы / И. Ламин // Профессионально-техническое образование. – 1977. – № 8. – С. 52.
8. Лікарчук І. Управління системами підготовки кваліфікованих робітників в Україні (1888–1988 рр.) / І. Лікарчук. – К.: Вища школа, 1998. – 568 с.
9. Михальчук В. Від ремісничого училища до вищого навчального закладу / В. Михальчук. – К.: ППВФ. 2015. – 264 с.
10. Міхно О. Свято музею / О. Міхно // Педагогічна газета. – 2012. Листопад (№ 11). – С. 8.
11. Міхно О. Шкільний музей: ретроспектива і сьогодення / О. Міхно // Рідна школа. – 2013. – № 4 – 5. – С. 56.
12. Ничкало Н. Г., Профтехосвіта України: ХХ століття: Енциклопедичне видання. / за ред. Н. Г. Ничкало. – Київ: АртЕк, 2004. – 785 с.
13. Ничкало Н. Г. Трансформація професійно-технічної освіти України / Н. Ничкало. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 322 с.
14. Список експонентів по Київському учебному округу, получивших награды по XIX научно-учебному отделу на Всероссийской выставке в Нижнем Новгороде в 1896 году. Циркуляр по Киевскому Учебному Округу. Киев: Тип. Императорского Университета св. Владимира, В. И. Завадского. 1898. № 4–5. С. 167–170.
15. Сухомлинська К. О. В. Нариси історії українського шкільництва (1905–1933) / О. В. Сухомлинська. – К.: Заповіт, 1996. – 302 с.
16. Тайдаков Н. Тайна солдатского котелка [О музее Скалатского СПТУ № 11 Ривненской обл.] / Н. Тайдаков // Профессионально-техническое образование. – 1977. – № 5. – С. 46 – 47.
17. Техническое училище № 2 г. Житомира. Проспект. Житомир. – 1983. – 16 с.
18. Шкурпій К. З досвіду роботи хемічної школи ФЗУ і досвіду проведення геологічних екскурсій / К. Шкурпій // Робітнича освіта. – 1932. – С. 129 – 132.

СОЦІАЛЬНА МЕРЕЖА FACEBOOK – У ПРОФЕСІЙНІЙ ОРІЄНТАЦІЇ

Лілія ЧОГУТ, методист Державного навчального закладу «Богуславський центр професійно-технічної освіти», м. Богуслав, Київська область

Розглянуто соціальну мережу Facebook як інструментальний засіб під час проведення профорієнтаційної агітації. Проаналізовано основні можливості цієї мережі, виокремлено основні переваги її використання та можливі недоліки.
Ключові слова: соціальна мережа, освітній процес, профорієнтація.

Лілія ЧОГУТ

СОЦИАЛЬНАЯ СЕТЬ FACEBOOK – В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ

Рассмотрена социальная сеть Facebook как инструментальное средство при проведении профориентационной агитации. Проанализированы основные возможности данной сети, выделены основные преимущества ее использования и возможные недостатки.

Ключевые слова: социальная сеть, образовательный процесс, информация.

Lilya CHOGUT

SOCIAL NETWORK FACEBOOK OF PROFESSIONAL ORIENTATION

The article considers the social network of Facebook as an instrumental tool for conducting vocational guidance agitation. The basic features of the network have been analyzed, its basic advantages and possible drawbacks have been pointed out.

Keywords: social network, educational process, guidance.

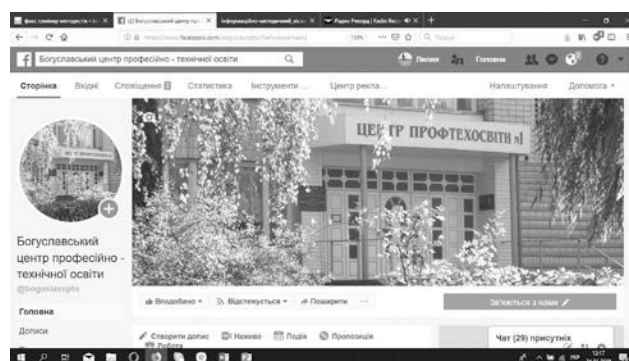
Сучасний рівень суспільства, інтенсивний розвиток новітніх технологій, високий ступінь розвитку інформаційних та комунікативних технологій, інтеграційні процеси, що відбуваються в світі, висувають нові можливості для підвищення рівня якості освітньої діяльності.

Останні технічні досягнення часто застосовуються в освітньому процесі, і соціальні мережі в цьому сенсі не є винятком.

Соціальна мережа – інтерактивний, багатокористувацький веб-сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі. Сайт – автоматизоване соціальне середовище, що дає можливість спілкуватися групі користувачів, об'єднаних спільним інтересом [1].

Facebook – нині одна з найбільших соціальних мереж, що останнім часом приділяє немало уваги освіті. Багато закладів освіти використовують засоби Facebook для публікації новин, збирання інформації, спілкування, залучення учнів [2]. Державний навчальний заклад «Богуславський центр професійно-технічної освіти» не став винятком і понад рік як створив офіційну сторінку в соціальній мережі Facebook (мал.1).

Адміністрація Державного навчального закладу «Богуславський центр професійно-технічної освіти» ставить перед собою мету подальшого розвитку, використовує мережу інтернет як ефективний засіб просування реклами з пошуком цільової аудиторії за короткий термін. З-поміж інших, SEO – це форма онлайн-маркетингу, пошукова оптимізація чи пошуковий маркетинг, орієнтований на створення сайту і його контенту, максимально релевантного як для пошукових систем, так і для користувачів. Пошукову оптимізацію можна використовувати для реклами в соцмережах [2].

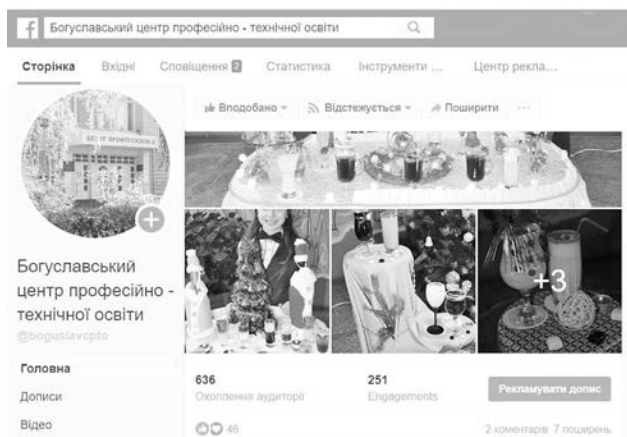
Мал. 1. Офіційна сторінка ДНЗ «Богуславський ЦПТО» (<https://www.facebook.com/boguslavcpto/>)

Мета проведення профорієнтації через соціальну мережу Facebook – підвищення інформованості з-поміж молоді про професії, за якими вони можуть набувати фахову підготовку.

Пошукова оптимізація (SEO) в соцмережі Facebook передбачає такі етапи:

- визначення цільової аудиторії;
- створення груп і сторінок в соцмережі;
- підтримка створених груп і сторінок;
- вияв активності за межами груп (форуми: оголошення і обговорення);
- створення зв'язку між групами, сторінками і сайтом закладу освіти.

Соцмережу Facebook можна використовувати для розміщення матеріалів будь-якого типу: відео, презентації, посібники, фотографії тощо (мал.2).

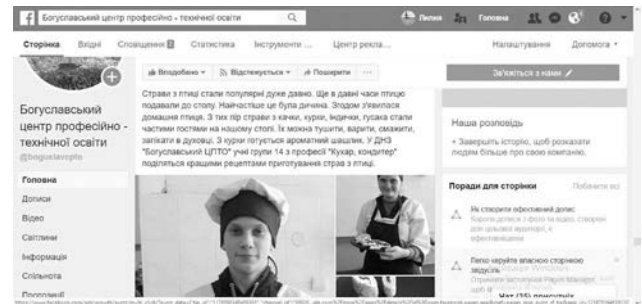

Мал. 2. Розміщення матеріалів будь-якого типу: відео, презентації, посібники, фотографії тощо в соцмережі Facebook

Окрім того, за допомогою Facebook можна поширювати матеріали шляхом пересилання чи розміщення користувачами у себе на сторінці.

Для ефективного реклами текст має бути оптимізованим, а зображення – з альтернативним текстом. Оптимізація тексту досягається аналізом на унікальність, а також формуванням семантичного ядра, тобто пошуком ключових слів. Унікальність перевіряється сервісами Google: Advego Plagiatus (програма пошуку в Інтернеті часткових або повних копій текстового документа з інтуїтивним інтерфейсом, яка показує ступінь унікальності тексту та зазначеного URL, джерела тексту, відсоток збігу тексту), Double Content Finder (DC Finder), Praide unique content analyzer, text.ru. Аналіз відбувається шляхом порівняння з текстами на інших сайтах. Якщо текст унікальний менше ніж на 89 %, то пошукові сервіси не будуть видавати посилання на бажані статті чи матеріали.

Не потрібно також забувати про ключові слова (мал. 3). Ними можуть бути: назва закладу професійної (професійно-технічної) освіти, назви професій, номери груп тощо. Потрібно враховувати під час роботи в SEO, що щільність ключових слів не має перевищувати 5 %. Під

Мал. 3. Приклад застосування на сайті закладу ключових слів

час написання тексту варто уникати складних довгих речень. Текст має не перевищувати 2000 – 2500 символів [1].

Перевагами проведення профорієнтації в соцмережі Facebook є:

- спілкування з представниками цільової аудиторії в час, зручний для усіх сторін;
- можливість надавати інформацію у зручному вигляді за запитом користувача;
- розширення цільової аудиторії;
- економія коштів шляхом скорочення кількості відряджень працівників закладу професійної (професійно-технічної) освіти;
- економія часу за рахунок надання типових відповідей відвідувачам груп і сторінок у соцмережі;
- можливість аналізувати діяльність цільової аудиторії;
- проведення профорієнтації в соцмережах.

Отже, застосування пошукової оптимізації забезпечує ефективну профорієнтацію організації з використанням соцмережі. Інноваційний підхід, пов'язаний з використанням організації соціальної мережі в освітніх цілях, стимулює пізнавальну активність учнів і, як результат, підвищує рівень освіти. Крім того, є низка переваг використання соціальної мережі Facebook, насамперед дає змогу заощадити час, витрачений на те, щоб учні могли звикнути до нового комунікативного простору, завдяки якому можна опанувати неформальне спілкування [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Р а д ч е н к о М. В. Освітній потенціал соціальних мереж як складової інформаційно-освітнього середовища. – [Електронний ресурс]. Режим доступу – <https://www.sworld.com.ua/konfer35/726.pdf>

2. Щ е р б а к о в О. В. Соціальна мережа для підтримки навчального процесу у ВНЗ / О. В. Щербаків, Г. А. Щербина // Системи обробки інформації: зб. наук. праць / М-во оборони України, Харк. ун-т Повітр. Сил ім. Івана Кожедуба. – 2012. – Вип. 8 (106) : Проблеми і перспективи розвитку IT-індустрії. – С. 159 – 162.

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД

Тетяна МЕЛЬНИЧУК, методист Львівського професійного коледжу готельно-туристичного та ресторанного сервісу, м. Львів

Розкрито питання професійного самовизначення для учнівської молоді, його соціально-економічне і педагогічне значення. Визначено основні складові, принципи та завдання цієї діяльності на прикладі роботи Львівського професійного коледжу готельно-туристичного та ресторанного сервісу.

Ключові слова: професійне самовизначення, учнівська молодь, профорієнтаційна робота, конкурентоспроможність закладу.

Тетяна МЕЛЬНИЧУК

ПРОФЕСИОНАЛЬНАЯ ОРИЕНТАЦИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ: ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД

Раскрыты вопросы профессионального самоопределения для учащейся молодежи, его значимость. Определяются основные его составляющие, принципы и задачи на примере работы Львовского профессионального колледжа гостинично-туристического и ресторанного сервиса.

Ключевые слова: профессиональное самоопределение, учащаяся молодежь, профориентационная работа, конкурентоспособность заведения.

Tatiana MELNICHUK

PROFESSIONAL ORIENTATION OF FUTURE PROFESSIONALS: INNOVATIVE EXPERIENCE

The issues of professional self-determination for students, its importance are revealed. It defines its main components, principles and tasks on the example of the work of the Lviv professional college of hotel-tourist and restaurant service.

Keywords: professional self-determination, students, career guidance, competitiveness of the institution.

Дати людині щастя улюбленої праці – означає допомогти їй знайти серед безлічі доріг ту, на якій найяскравіше розкриваються індивідуальні творчі сили і здібності її особистості.

Василь Сухомлинський

Професійне самовизначення для випускників шкіл постає як особистісне, життєве завдання, адже професія – це не лише щоденна діяльність, це стиль життя, коло спілкування, площина для самореалізації. Обираючи професію, людина обирає своє майбутнє. Одним із важливих чинників, що формують щастя, відчуття насиченості духовного життя, є усвідомлення нею свого успіху, майстерності, досконалості в улюбленій справі. Отже, професійна діяльність належить до числа основних засобів будівництва власного життєвого шляху.

Профориєнтаційна робота – важлива складова діяльності коледжу в питаннях формування якісного контингенту учнів навчального закладу. Її проведення сприяє пошуку, відбору та залученню до навчання найбільш обдарованої, грамотної та професійно-орієнтованої молоді. Правильний вибір професії значною мірою га-

© Мельничук Т., 2019

рантує молоді ефективно використання її сил і знань в інтересах особи й суспільства, що є вирішальним чинником розвитку й становлення конкурентоспроможності навчального закладу, основним завданням якого є формування інноваційного фахівця готельно-туристичної та ресторанної сфери з розширеним спектром професійних компетентностей, мобільністю, знанням іноземної мови та здатністю до постійного фахового самовдосконалення, вмінням застосовувати на практиці свої знання та вирішувати будь-які професійні завдання найбільш оптимальним і ефективним способом.

Мета профориєнтації – ознайомлення вступників зі спеціальностями й професіями, вивчення та виявлення інтересів абітурієнтів, їх соціально-психологічної готовності до обраної професії.

У Львівському професійному коледжі готельно-туристичного та ресторанного сервісу в процесі експериментальної роботи було впроваджено модель організації профориєнтаційної роботи, спрямованої на розв'язання актуальної соціально-педагогічної проблеми підвищення ефективності профориєнтаційної роботи щодо усвідомленого вибору молоддю робітничих професій як стартової ланки про-

фесійної кар'єри, так і основного напрямку її реалізації.

Для управління профорієнтаційною роботою в коледжі створено Центр профорієнтації, який очолює директор навчального закладу. До нього входять – заступник директора з навчальної роботи, старші майстри, методисти, соціальний педагог, викладачі. Мета діяльності центру – оптимізація професійного самовизначення особистості відповідно до потреб ринку праці, формування попиту на освітні та інші послуги для забезпечення стабільного функціонування професійного навчального закладу. Структура роботи з професійної орієнтації молоді розглядається як багатовекторна цілісна система, що складається із взаємодіючих компонентів, об'єднаних спільністю мети та єдністю управління.

Проведення профорієнтаційної роботи в коледжі забезпечується такими заходами:

- співпраця навчального закладу з місцевими органами влади та загальноосвітніми навчальними закладами;
- популяризація робітничих професій;
- організація й проведення підготовчих курсів для вступу до коледжу;
- оформлення профорієнтаційних та інформаційних куточків;
- проведення Днів відкритих дверей, ярмарків і тижнів професій, майстер-класів, олімпіад, конкурсів та вікторин;
- моніторингові дослідження потреб молоді в освітніх послугах, що надає заклад;
- формування позитивного іміджу навчального закладу через залучення засобів масової інформації;
- висвітлення діяльності закладу освіти на офіційному вебсайті та на сторінках у соціальних мережах;
- залучення фахівців галузі до участі у професійних заходах, зокрема Днях відкритих дверей, ярмарках і тижнях професій, майстер-класах;
- зустрічі учнів із представниками професій – колишніми учнями, успішними випускниками навчального закладу;
- соціально-психологічний супровід (діагностичний, консультативний, корекційний).

Під час проведення профорієнтаційної роботи в навчальному закладі доцільно застосовувати такі методи профорієнтації: професійне просвітництво, професійну консультацію, професійне виховання, анкетування, професійне діагностування (професійний відбір), професійну рекламу тощо.

Традиційно особлива увага приділяється співпраці закладу професійної освіти зі школами міста й області. Важливо, щоб всі викладачі

й майстри виробничого навчання були залучені до співпраці зі старшокласниками середніх загальноосвітніх навчальних закладів. Вони разом зі своїми учнями впродовж року відвідують «підшефні» школи з профорієнтаційними презентаціями та майстер-класами, інформують про життя коледжу, особливості навчально-виробничого процесу, запрошують випускників 9 – 11 класів на Дні відкритих дверей, ярмарки професій та інші професійні заходи, виступають на загальношкільних батьківських зборах.

Зростає розуміння педагогічними колективами шкіл важливості своєчасного й свідомого професійного самовизначення старшокласників. Так, на запрошення адміністрації однієї з львівських шкіл викладачі коледжу на базі навчального закладу впродовж декількох років навчають основ кулінарії школярів восьмих класів на уроках трудового навчання.

Основними аргументами для вступу до навчального закладу є:

- працевлаштування випускників;
- гідна оплата праці;
- продовження навчання у закладах вищої освіти;
- виробнича практика в кращих готельно-туристичних та ресторанных комплексах міста й області;
- стажування за професією за кордоном, зокрема в Польщі, Німеччині, Франції, Болгарії;
- розвиток міста Львова як культурного й туристичного центра України, що сприяє активній розбудові сфери послуг і систематичному збільшенню вакансій, за якими мають змогу працювати випускники коледжу;
- забезпечення іногородніх учнів гуртожитком;
- можливість займатися в професійних гуртках, гуртках художньої самодіяльності та спортивних секціях.

Цікавою формою профорієнтації молоді є створення мобільних груп у складі провідних викладачів і кращих учнів коледжу та представників учнівського самоврядування, які зустрічаються з учнями й учителями у школах сіл та невеликих містечках області. Варто, щоб такі зустрічі були систематичними й проводилися у формі інтерактивного спілкування з організацією участі учнів шкіл у професійних майстер-класах, залученні їх до цікавих профорієнтаційних вправ та ігор, таких, як «Знавці професій», «Назви фах» та ін., проведенні профорієнтаційних бесід з презентацією навчального закладу з використанням рекламних фільмів та роликів з метою допомоги учням свідомо й виважено обрати майбутню професію.

Доцільною буде співпраця з місцевими органами влади та центрами зайнятості для ефектної організації зустрічей із учнями.

Варто усвідомити, що основною ланкою профорієнтаційної роботи є учні коледжу. Від їхньої зацікавленості в здобутті професії залежить, наскільки вони будуть активно агітувати учнів вступати до навчального закладу. Учні коледжу – головні пропагандисти з профорієнтаційної роботи. Саме про це варто пам'ятати під час організації відповідної роботи.

Ефективною ланкою в профорієнтаційній діяльності та формуванні когорти професійно-орієнтованої молоді є проведення підготовчих курсів з метою якісної підготовки до вступу та адаптації майбутніх учнів до умов та вимог навчального закладу [2].

Підготовчі курси щороку працюють впродовж другого семестру для випускників 9 – 11 класів, які виявили бажання вступати до коледжу. Навчатися на підготовчих курсах цікаво, адже слухачі мають можливість брати участь у культурно-масових заходах, що проводяться у коледжі: Днях відкритих дверей, КВК, екскурсіях, спортивних змаганнях, презентаціях професій тощо. Навчання на підготовчих курсах – це атмосфера освітнього середовища коледжу, новий дружній колектив, висококваліфіковані викладачі – все це підвищує мотивацію абітурієнтів і стимулює краще навчатися.

Для вирішення питань професійної орієнтації молоді щодо популяризації робітничих професій, спрямованих на оптимізацію процесу вибору професії, способу її одержання, працевлаштування відповідно до фаху, схильностей та здатностей робітника, а також врахування потреб регіонального ринку праці, адміністрація коледжу традиційно в жовтні й березні організовує й проводить Дні відкритих дверей для учнів загальноосвітніх навчальних закладів, на яких здійснюються:

- ознайомлення з коледжем, умовами навчання та виховання, матеріально-технічною базою, педагогічним колективом та учнівським самоврядуванням;
- ознайомлення з перевагами робітничих професій сфери послуг, громадського харчування, якими забезпечується регіональний ринок праці;
- професійні майстер-класи, де абітурієнти можуть не тільки спостерігати за вправними руками учнів коледжу – майбутніх офіціантів, кухарів, кондитерів та працівників готельної сфери, а й самим взяти участь у майстер-класах.

Учні залюбки спілкуються зі студентами й викладачами коледжу, відвідують уроки ви-

робничого навчання майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг. Особливістю Днів відкритих дверей у коледжі є те, що до навчального закладу запрошують успішних випускників та роботодавців галузі, які власним прикладом надихають учнів та мотивують абітурієнтів здійснити правильний і свідомий вибір майбутньої професії.

Окрасою березневого Дня відкритих дверей, який завжди відбувається напередодні свята 8 Березня, є аукціон-виставка кондитерських виробів «Кондитерські смаколики».

Важливим продовження профорієнтаційної роботи є участь коледжу у загальноміських виставках і заходах міського центру зайнятості, зокрема у щорічній виставці-ярмарку «Львівський товаровиробник», Дні зайнятості від Львівського центру зайнятості, Дні відкритих дверей Львівського державного палацу естетичного виховання учнівської молоді, I та II Форумі професійної освіти, міжнародній виставці «Форум освіти та кар'єри», Восьмій міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти», П'ятій міжнародній виставці освіти за кордоном «World Edu» та ін.

Загострення ситуації на ринку освітніх послуг призвело до пошуків нових форм і методів профорієнтаційної роботи, до творчості й системності в проведенні профорієнтаційних заходів. Цікавою профорієнтаційною знахідкою стало Свято вихідного дня, основною метою якого було: стимулювати активне дозвілля та пізнавально-ігрову діяльність дітей, вдосконалити навички спілкування та профорієнтаційної діяльності. Учні коледжу спільно з викладачами та майстрами виробничого навчання активно долучилися до підготовки свята, проводили творчі й спортивні конкурси й лотереї, навчали маленьких відвідувачів географії й історії, розповідали про подорожі й презентували розроблені учнями туристичні маршрути, організовували професійні майстер-класи з розмальовування пряників, виготовлення тістечок, сервірування столу, складання серветок. Діти й дорослі могли впродовж дня поринути в атмосферу веселощів. Кожен для себе знайшов корисне та приємне заняття.

Педагогічний колектив, проаналізувавши профорієнтаційні й пізнавально-виховні можливості Свята вихідного дня, вирішив організувати на базі коледжу дитячий розважально-пізнавальний табір літнього відпочинку «Марципан». Вважаємо, що успішно організований і проведений у червні дитячий табір «Марципан» стане позитивним чинником для створення іміджу навчального закладу та частиною профорієнтаційної діяльності коледжу. До проведення занять з дітьми, організатори

табору залучили викладачів та майстрів виробничого навчання, які проводили майстер-класи з кулінарії, кондитерії та ресторанного сервісу, творчі воркшопи, інтелектуальні квести, хімічні досліди, туристичні екскурсії. У програмі табору – цікаві заняття з англійської мови й інформатики, дивовижні факти історії й фінансова грамотність, творча майстерня слова, весела анімація, спортивні ігри, естафети й змагання, заняття з культури спілкування, правил етикету та дужні посиденьки з вихователями й соціальним педагогом.

Окремої уваги заслугоує створення інформаційно-соціальної платформи, функціонування якої передбачає активне використання інформаційно-комунікаційних технологій з профорієнтаційною метою. Ефективною формою донесення інформації про навчальний заклад є відкриття окремої сторінки відеоканалу на сайті YouTube. Доцільно також використовувати інші соціальні мережі, зокрема Facebook, де користувачі можуть отримувати відео- й текстову інформацію, коментувати її. Важливо запровадити в соціальних мережах рекламу навчального закладу, адже сучасний учень саме в соціальних мережах спілкується з однолітками, шукає потрібну інформацію.

У коледжі активно розвиваються сторінки Facebook, які висвітлюють різні напрями діяльності навчального закладу, зокрема

- «Львівський професійний коледж» (<https://u.to/7sZJFQ>);
- «Методичний центр ЛПК ГТРС» (<https://u.to/TsZJFQ>);
- «Навчальна фірма з надання послуг «Сюрприз» (<https://u.to/DcVJFQ>);
- «Дитячий літній табір «Марципан» (<https://u.to/rcNJFQ>)

Важливе місце у профорієнтаційній роботі належить офіційному сайту коледжу (www.lviv-prestige-school.com.ua). Він містить інформацію про професії й спеціальності, правила прийому та особливості вступної кампанії. На сторінках сайту можна відстежити останні новини про заходи, які відбулися в освітньому закладі, ознайомитися з його історією, переліком освітніх послуг та навчально-виробничим процесом.

Діяльність офіційного вебсайту коледжу утворює загальне освітньо-професійне інформаційне поле, що сприяє популяризації професійної освіти в суспільстві, пропагує активну соціальну позицію фахівців і молоді, сприяє розвитку професіоналізму в системі освіти та формуванню професійного громадського середовища. Завдяки функціонуванню вебсайту й сторінок у соціальній мережі Facebook про навчальний заклад дізнається все ширше коло

випускників і їхніх батьків, і як результат, у коледжі навчаються учні з різних куточків України.

Збільшення обсягів охоплення молоді профорієнтаційною роботою, поліпшення її якості потребує належного рівня матеріального й кадрового забезпечення, залучення значної кількості викладачів-профконсультантів. Для вирішення цього завдання на базі приймальної комісії працює інформаційно-консультаційний пункт, педагоги якого докладають багато зусиль до інформування школярів про умови оволодіння професіями, терміни навчання в коледжі, майбутнє працевлаштування за обраною професією.

Отже, організація профорієнтаційної роботи на наукових засадах – це запорука стабільної діяльності навчального закладу в освітньому просторі регіону. Профорієнтаційна робота представниками професійного закладу освіти має здійснюватись із урахуванням органічного зв'язку між вибором майбутньої професії учнем та умінням спрямувати його до вибору. Особливий акцент потрібно робити на професійному самовизначенні та професійному спрямуванні учнівської молоді. Професійна орієнтація випускників загальноосвітніх навчальних закладів, надання їм просвітницько-інформаційної допомоги у професійному самовизначенні – важлива справа кожного професійного навчального закладу, початковий, але досить істотний крок у формуванні професійного вибору та кар'єри майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зака т н о в Д. О. Технології підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення: монографія / Д. Л. Зака т н о в. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 160 с.
2. Л у г а й Л. А., П о м і н ч у к С. Г. Напрями розвитку системи професійної орієнтації учнівської молоді (на прикладі Миколаївської області) / Л. А. Лугай, С. Г. Помінчук // Ринок праці та зайнятість. – 2016. – № 3. – С. 158 – 170.
3. М і н е н к о В. Л. Профорієнтація молоді як механізм формування свідомого професійного вибору / В. Л. Міненко // Теорія та практика державного управління. – 2012. – Вип. 2. – С. 388 – 394.
4. П о м а р а н П. І. Організація профорієнтаційної роботи в закладах професійно-технічної освіти / П. І. Помаран // Збірник наукових праць «Професійна освіта: проблеми і перспективи». – 2016. – № 11. – С. 81 – 86.
5. П о н о м а р ь о в а Н. О., Б і л о у с о в а Л. І. Співпраця педагогів загальноосвітніх та вищих навчальних закладів з професійної орієнтації школярів / Н. О. Пономарьова, Л. І. Білоусова // Зб. наук. праць «Професійна освіта: проблеми і перспективи». – 2016. – № 11. – С. 65 – 70.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В РЕГІОНІ

Павло ПОМАРАН, директор Державного професійно-технічного навчального закладу «Роменське вище професійне училище», заслужений працівник народної освіти України, м. Ромни, Сумська область

Висвітлено умови підвищення ефективності діяльності закладу професійної (професійно-технічної) освіти, роль і тенденції розвитку соціального партнерства у підготовці кваліфікованих робітників для забезпечення потреб регіонального ринку праці.

Ключові слова: соціальне партнерство, регіональний ринок праці, кваліфіковані робітники.

Павел ПОМАРАН

СОЦИАЛЬНОЕ ПАРТНЕРСТВО КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЭФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО (ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО) ОБРАЗОВАНИЯ В РЕГИОНЕ

Освещены условия повышения эффективности деятельности учебного заведения профессионального (профессионально-технического) образования, роль и тенденции развития социального партнерства в подготовке квалифицированных рабочих для обеспечения потребностей регионального рынка труда.

Ключевые слова: социальное партнерство, региональный рынок труда, квалифицированные рабочие.

Pavlo POMARAN

SOCIAL PARTNERSHIP AS A FACTOR OF IMPROVING EFFICIENCY OF THE ACTIVITIES OF VOCATIONAL (VOCATIONAL AND TECHNICAL) EDUCATIONAL INSTITUTION IN THE REGION

The components of improving the efficiency of the activities of the vocational (vocational and technical) educational institution have been considered. The article highlights the role and tendencies of the development of social partnership in the preparation of skilled employees to meet the needs of the regional labor market.

Keywords: social partnership, regional labor market, skilled employees.

Динаміка соціально-економічних процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві, глибоке реформування системи освіти країни висувають нові вимоги до організації діяльності у всіх типах освітніх закладів, зокрема у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Ефективність діяльності закладу професійної (професійно-технічної) освіти залежить від здатності визначати потреби замовників робітничих кадрів та освітніх послуг і задовольняти їх, пропонуючи якісний освітній продукт. Реалізація цих завдань потребує:

- формування якісного кадрового потенціалу для забезпечення освітньої діяльності;
- модернізації матеріально-технічної бази закладу професійної (професійно-технічної) освіти;
- розроблення адаптованих до потреб замовників освітніх програм;
- упровадження сучасних форм і методів професійного навчання;
- всебічного розвитку соціального партнерства.

Саме цим напрямом роботи надається пріоритет у Державному професійно-технічному навчальному закладі «Роменське вище професійне училище» (ДНТНЗ «Роменське ВПУ»).

© Помаран П., 2019

Коллектив Роменського ВПУ вже багато років плідно співпрацює з Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України, Інститутом професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, Центральним інститутом післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Сумським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти. Педагоги беруть участь у розробленні професійних стандартів, стандартів професійної (професійно-технічної) освіти, працюють над реалізацією завдань експериментів всеукраїнського рівня, що сприяє їхньому творчому та професійному зростанню.

Розвиваючи співпрацю з Сумським національним аграрним університетом, Сумським державним університетом, іншими закладами вищої освіти, забезпечуємо наступність і неперервність навчання, що передбачає:

- упровадження ступеневої підготовки фахівців за узгодженими освітніми програмами;
- ефективне використання навчальної, методичної, лабораторної та виробничої бази соціальних партнерів;

- організацію підвищення кваліфікації викладачів училища на базі університетів;
- спільне проведення науково-дослідницької роботи, експериментальну перевірку та впровадження результатів досліджень;
- обмін інноваційними технологіями освітньої діяльності;
- розроблення підручників, навчальних та методичних посібників, дидактичних матеріалів для підготовки фахівців.

Для підготовки конкурентоспроможного на ринку праці кваліфікованого робітника, потрібні нова техніка, програмне забезпечення, сучасні матеріали і технології. Модернізацію матеріально-технічної бази закладу, формування сучасних освітніх програм, забезпечення якісної підготовки та працевлаштування випускників реалізуємо завдяки тісній співпраці з соціальними партнерами (місцевими органами влади, підприємствами, центрами зайнятості, громадськими організаціями, науковими установами тощо), підтримки нашої діяльності Департаментом освіти і науки Сумської облдержадміністрації, Навчально-методичним центром ПТО у Сумській області.

Важливою складовою соціального партнерства є співпраця навчального закладу з підприємствами – замовниками робітничих кадрів. У 2018–2019 навчальному році понад 130 роботодавців уклали з Роменським ВПУ договори на підготовку кваліфікованих робітників, серед яких: ТОВ «Таланпром», ТОВ «Завод Кобзаренка», ТОВ «Роменський завод продтоварів», КП «Торговий дім», ТОВ «Роменський завод Тракторозапчастина» та ін.

Співробітництво між училищем і замовниками робітничих кадрів реалізується у різних напрямках:

- дослідження ринку праці, структури існуючих робочих місць;
- ознайомлення з діяльністю підприємства;
- укладання договорів про надання освітніх послуг;
- участь роботодавців у формуванні освітніх програм відповідно до потреб підприємства;
- забезпечення учнів робочими місцями для проходження виробничого навчання та виробничої практики;
- забезпечення стажування учнів та педагогічних працівників на підприємствах в умовах виробництва;
- працевлаштування випускників після закінчення навчання;
- надання соціальної допомоги учням та випускникам училища;
- участь представників підприємств у роботі державної кваліфікаційної та атестаційної комісії.

Взаємодія адміністрації, педагогічного колективу і учнів училища з роботодавцями регіону сприяє популяризації професій, за якими заклад здійснює

підготовку кваліфікованих робітників, дозволяє вчасно реагувати на пропозиції роботодавців щодо змісту підготовки учнів та слухачів, сприяє швидкій адаптації випускників на робочому місці.

Останнім часом гостро постала проблема кадрового забезпечення різних галузей економіки. Особливо гостро відчувається зростаючий дефіцит робітничих кадрів. Все більше фахівців, кваліфікованих робітників з метою працевлаштування виїжджають за межі регіону та країни. Стан кадрового потенціалу на багатьох підприємствах вже сьогодні визначається як критичний, що змушує їх переходити від випадкової, разової взаємодії із закладами професійної (професійно-технічної) освіти до системної співпраці на постійній основі. Поряд з цим змінюються й форми соціального партнерства. Все більшого поширення набуває дуальна форма здобуття освіти, розвиваються проєктні технології публічно-приватного партнерства. Так, у 2019 р. ДПТНЗ «Роменське ВПУ» підписало договір про співпрацю з громадською організацією «Ресурсний центр розвитку громадських організацій «Гурт» за проєктом «Публічно-приватне партнерство для поліпшення сантехнічної освіти в Україні», між навчальним закладом і ТОВ «Таланпром» підписано договір про підготовку робітничих кадрів з використанням елементів дуальної форми навчання.

В умовах децентралізації зростає відповідальність місцевих органів влади за вирішення економічних і соціальних проблем громади, району, міста, регіону. Вони активно долучаються до системи соціального партнерства в сфері професійної освіти, що сприяє координації зусиль всіх зацікавлених суб'єктів ринку в забезпеченні робітничими кадрами регіональної економіки та залученню коштів місцевих бюджетів для модернізації матеріально-технічної бази закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Взаєморозуміння та партнерські відносини між державним професійно-технічним навчальним закладом «Роменське вище професійне училище» та депутатським корпусом міста й району сприяють вирішенню актуальних питань розвитку навчального закладу, хоча училище фінансується з обласного бюджету. Сесіями Роменської міської ради у 2017, 2018 рр. на поточний ремонт навчальних приміщень виділено 195000 грн. Рішеннями Роменської районної ради з 2017 р. до червня 2019 р. – на 295000 грн профінансовано ремонтні роботи та на 157000 грн – сучасне обладнання та інструменти.

Розвиток соціального партнерства у галузі професійної (професійно-технічної) освіти має ґрунтуватися на усвідомленні усіх зацікавлених суб'єктів взаємодії, що лише на основі тісної співпраці, постійної координації зусиль можна забезпечити потреби ринку праці, конкретного виробництва у кваліфікованих робітниках, сприяти стабільному економічному й соціальному розвитку в регіоні.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРАЦІ МАЙБУТНІХ МАШИНІСТІВ КРАНА

Алла КОСТЕЦЬКА, майстер виробничого навчання I категорії Маріупольського вищого металургійного професійного училища, м. Маріуполь, Донецька область

Розглянуто проблему формування культури безпеки життєдіяльності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які вивчають правила поведінки під час навчання та виробничої практики машиністів крана на підприємстві. Основні напрями вивчення предмета «Безпека життєдіяльності» допоможуть учням вирішувати питання використання сучасних виробничих технологій, техногенних аварій і природних небезпек, а також орієнтуватися в сучасних умовах.

Ключові слова: учні закладу професійної (професійно-технічної) освіти, безпека життєдіяльності, замовник кадрів, сучасні технології, техногенні аварії, природні небезпеки.

Алла КОСТЕЦКАЯ

ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ БЕЗОПАСНОСТИ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ТРУДА БУДУЩИХ МАШИНИСТОВ КРАНОВ

Рассмотрена проблема формирования культуры безопасности жизнедеятельности учащихся учреждений профессионального (профессионально-технического) образования, изучающих правила поведения во время обучения и производственной практики машинистов крана на предприятии. Основные направления изучения предмета «Безопасности жизнедеятельности» помогут учащимся решать вопросы использования современных производственных технологий, техногенных аварий и природных опасностей, а также ориентироваться в современных условиях.

Ключевые слова: учащиеся учреждения профессионального (профессионально-технического) образования, безопасность жизнедеятельности, заказчик кадров, современные технологии, техногенные аварии, природные опасности.

Alla KOSTETSKAYA

FORMATION OF CULTURE OF SAFETY OF LIFE AND LABOR OF FUTURE MACHINERY OF CRANES

The article deals with the problem of forming a safety culture of life activity of students of vocational (vocational) education institutions studying the rules of behavior during training and production practice of crane operators in an enterprise – a customer of personnel. The main directions of studying the subject of «Life Safety» will help students to solve the problems of using modern production technologies, industrial accidents and natural hazards, as well as to orient themselves in modern conditions.

Keywords: students of the institution of vocational (vocational) education, life safety, customer personnel, modern technologies, technological accidents, natural hazards.

Людина та її здоров'я – найбільша цінність держави, яка докладає великих зусиль, створюючи умови безпечної життєдіяльності як у середовищі мешкання, так і у середовищі праці.

Безпека життєдіяльності – це нова науково-практична дисципліна про шляхи формування системи комфортної та безпечної взаємодії з довкіллям. Головне завдання науки полягає у розробленні методів виявлення, ідентифікації та прогнозування шкідливих чинників довкілля, а також вивчення їх несприятливого впливу на людину, біосферу та навколишнє середовище у найширшому розумінні цього слова. Її зміст становлять заходи й способи захисту людей і об'єктів народного господарства в умовах виникнення надзвичайних ситуацій техногенного й природного характеру.

© Костецька А., 2019

Системний устрій суспільства на землі, фундаментальний характер і тенденції науково-технічного процесу в світі призвели і продовжують призводити до появи раніше невідомих проблем.

Передусім, ідеться про надзвичайно інтенсивне зростання ступеня ризику травматизму й загибелі у процесі взаємодії зі складними технічними механізмами на виробництві, у транспорті, побуті. За даними ВОЗ, смертність від нещасних випадків нині посідає третє місце після серцево-судинних та онкологічних захворювань. За своєю природою небезпеки є потенційні (приховані), перманентні (постійні, неперервні) та тотальні (всезагальні, всеосяжні). Отже, на Землі немає людини, якій не загрожують небезпеки. Проте є багато людей, які про це не підозрюють. Їхня свідомість працює в режимі відчуженості від реального життя.

Зважаючи на те, що сучасна освіта у галузі безпеки життєдіяльності спрямована на одержання фундаментальних знань, умінь і навичок, формування поглядів, цінностей і поведінки людини, дисципліни з безпеки життєдіяльності у навчальних закладах України є вкрай важливим і потрібним складником навчального процесу.

Запропоновані підходи до формування нового світогляду, системи ідеалів і цінностей, тобто формування цілісної культури безпеки в процесі професійної підготовки майбутнього фахівця. Вивчення дисципліни щодо охорони праці сприяє не тільки формуванню в учнів – майбутніх фахівців – умінь і навичок, потрібних їм для здійснення безпечної життєдіяльності, а й позитивно впливає на виховання в них культури безпеки життєдіяльності.

Формування культури безпеки життєдіяльності кожної особистості не може обмежуватися тільки вивченням певних дисциплін; варто відзначити, що відповідно до потреб суспільства в підготовці учнів до безпечної життєдіяльності проводиться пошук шляхів і засобів виховання відповідної культури. Аналіз наукових досліджень підтвердив, що в сучасних умовах має здійснюватися цілеспрямований процес орієнтації учнів на здоровий спосіб життя, культуру здоров'я. Такий підхід базується на гуманістичних засадах, в основу яких покладено завдання захисту здоров'я людини, надання їй допомоги у зміцненні здоров'я через різні види предметно-перетворювальної діяльності.

Виокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми, збереження та відтворення здоров'я, безпосередньо залежать від рівня культури здоров'я.

Вивчення безпеки праці, охорони здоров'я, безпечно виконання тієї або іншої роботи в процесі навчання в Маріупольському вищому металургійному професійному училищі (МВМПУ) починається з першого уроку перебування в навчальному закладі і триває під час проходження виробничої практики на підприємстві. Учні МВМПУ, навчаючись у закладі професійної освіти, вивчають предмети, які спрямовані на охорону праці та життєдіяльності студентів не тільки під час перебування на заняттях, а також пов'язані з правилами дорожнього руху, безпечної поведінки у транспорті.

Так, у 2015 р. наше училище спільно з ПрАТ Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча розпочало проект із впровадження в навчальний процес підготовки майбутніх працівників за сучасними вимогами тем з охорони праці і бережливого підприємства, прийнятих на підприємствах групи Метінвест. Так у нашому училищі з'явився новий предмет «Професійна мобільність». Комбінат імені Ілліча запропоно-

вав теми з охорони праці: кардинальні правила, промислова безпека, аналіз безпеки виконання робіт (АБВР), блокування маркування перевірки обладнання (БМП), система «5 Зірок». А у блоці «Бережливе підприємство», система 5-С, СОП (Стандартна оперативна процедура). Разом з Комбінатом імені Ілліча у рамках пілотного проекту розроблено правила з охорони праці, АБВР та 5С, які в училищі вивчають як окремий предмет, вони допоможуть учням під час проходження виробничої практики на комбінаті.

Для обґрунтування ідеології безпеки, формування безпечного мислення та поведінки підприємство-замовник кадрів ПрАТ ММК імені Ілліча разом МВМПУ розробляють відповідні способи захисту від них у будь-яких умовах перебування учнів. Згідно із Законом України «Про охорону праці» затверджено та введено в дію «Типове положення про навчання, інструктаж і перевірку знань працівників із охорони праці». Відповідно до цього документа, усі працівники й учні МВМПУ під час прийняття на роботу і в процесі роботи проходять на підприємстві інструктаж з питань охорони праці, в УКК учні й працівники комбінату проходять навчання з надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, з правил поведінки під час аварій.

Навчання працівників правил безпеки праці запроваджується на всіх підприємствах, в установах незалежно від характеру і ступеня небезпеки виробництва. Форми такого навчання: інструктажі, технічні мінімуми, так зване курсове навчання, спеціальне навчання, навчання (перевірка знань) посадових осіб, підвищення кваліфікації, навчання студентів та учнів навчальних закладів. Інструктажі з питань охорони праці проводять на всіх підприємствах, в установах і організаціях незалежно від виду їхньої трудової діяльності, підпорядкування і форми власності. Мета інструктажу: навчити працівника та учнів правильно й безпечно для себе і навколишнього середовища виконувати

свої трудові обов'язки. Розроблено інструкції та правила безпеки на роботі в цехах (ИОТ 600-31-15, ИОТ 600-19-15, ИОТ 600-57-15, вимоги правил до користування кабінами керування, вимоги правил до посадкових майданчиків, вимоги до прохідних галерей тощо). Навчання та інструктажі працівників із питань охорони праці – складова системи управління нею. Їх проводять з учнями, вихованцями та студентами закладів освіти, працівниками в процесі їхньої трудової діяльності.

Працівники та учні, які виконують роботи підвищеної небезпеки (згідно з переліком таких робіт, що затверджується наказом Держнагляд-охоронпраці), проходять попереднє спеціальне навчання й перевірку знань з питань охорони праці за термін, встановлений відповідними галузевими нормативними актами, але не рідше одного разу на рік.

На промислових підприємствах України для працівників та учнів, які виконують роботи з обслуговування обладнання підвищеної небезпеки, проводиться обов'язкове курсове навчання з безпечних методів праці з обов'язковим іспитом, що відбувається на виробництві за програмами, затвердженими роботодавцем і погодженими з органами Держнаглядохоронпраці. Це роботи з обслуговування електричного устаткування, підйомників, підйомальних механізмів, автотранспорту, навантажувально-розвантажувальних й інших робіт.

Відповідальність за організацію навчання й перевірку знань на підприємстві покладається на роботодавця, а в структурних підрозділах – на керівників підрозділів. Контролює виконання цих завдань відділ охорони праці. Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання та перевірку знань, забороняється. Джерелами права на безпечні умови життєдіяльності є нормативні акти, що містять правові норми, призначені для регулювання правовідносин у галузі безпеки життєдіяльності.

Мета навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» – сформувати в учнів свідоме й відповідальне ставлення як до питань особистої безпеки, так і до безпеки тих, хто їх оточує, навчити розпізнавати й оцінювати потенційні небезпеки, визначати шлях надійного захисту від них, уміти в разі потреби надати допомогу собі та іншим, а також оперативно ліквідувати наслідки вияву небезпек у різних сферах діяльності.

Необхідною умовою досягнення сформованості культури безпеки життєдіяльності учнів є передусім компетентність людей у галузі небезпек і способів захисту від них. Важливими з цієї

позиції є освіта й професійна підготовка учнів в умовах закладу, неперервна освіта, у процесі якої майбутні учні мають не просто вивчити основи безпеки життєдіяльності, а й усвідомити необхідність бути частиною системи безпечної життєдіяльності, виховувати в собі культурні основи поведінкової діяльності, тобто сформувати особистісну культуру безпечної життєдіяльності. Багаторазове повторення в різних видах і формах науково аргументованої інформації дає змогу підвищити рівень знань учнів, збільшити їх зацікавленість, створити передумови для сприймання отриманих даних.

Отже, освіта й виховання у сфері безпеки життєдіяльності мають спрямовуватися на формування нового мислення, цілісного знання, практичних умінь, потрібних для прийняття обґрунтованих рішень на рівні людини, сім'ї, суспільства, держави. Культура безпеки життєдіяльності виступає структурним компонентом базової культури особистості, є обов'язковим складником професійної культури кожного майбутнього фахівця, який не успадковується, а формується, усвідомлюється та прищеплюється в процесі професійної підготовки майбутнього фахівця. Культура безпеки життєдіяльності, як певний стан розвитку людини, соціальної групи, суспільства, що характеризується ставленням до питань забезпечення безпечного життя й трудової діяльності і, головне, активною практичною діяльністю щодо зниження рівня небезпеки, потребує формування протягом життя людини, проте значний період займає процес підготовки в умовах професійного навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Типове положення про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні від 30.12.2014 р. № 1417.
2. Х а л а й ц а н А. П. Культура здоров'я особистості як складова частина її фізичної культури // Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 3. – С. 79 – 84. doi:10.6084/m9.figshare.938185
3. Б а ш а в е ц ь Н. А. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04: спец. «Теорія і методика професійної освіти» / Н. А. Башавець. – Одеса: Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2012. – 555 с.
4. Про затвердження Правил охорони праці під час експлуатації вантажопідйомальних кранів, підйомальних пристроїв і відповідного обладнання. Документ z0244-18, Прийняття від 19.01.2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0244-18>

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Ірина АНДРОЩУК, професор кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету, доктор педагогічних наук, доцент, м. Хмельницький;

Вікторія ХРЕНОВА, доцент кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету, кандидат педагогічних наук, м. Хмельницький

Розкрито особливості підготовки бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Технологія виробів легкої промисловості (швейні вироби)» в Хмельницькому національному університеті. Акцентовано увагу на інтеграції педагогічної та конструкторсько-технологічної складових в процесі їхньої підготовки. Визначено основні дисципліни, напрями освітньої діяльності, до яких залучаються студенти.

Ключові слова: бакалавр, професійна освіта, технологія виробів легкої промисловості, зміст, педагогічна й конструкторсько-технологічна складові.

Ірина АНДРОЩУК, Вікторія ХРЕНОВА **ПОДГОТОВКА БАКАЛАВРОВ ПРОФЕСІОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Раскрыты особенности подготовки бакалавров профессионального образования специальности «Технология изделий легкой промышленности (швейные изделия)» в Хмельницком национальном университете. Акцентируется внимание на интеграции педагогической и конструкторско-технологической составляющих в процессе их подготовки. Определены основные дисциплины, направления образовательной деятельности, к которым привлекаются студенты.

Ключевые слова: бакалавр, профессиональное образование, технология изделий легкой промышленности, содержание, педагогическая и конструкторско-технологическая составляющие.

Iryna ANDROSHCHUK, Victoria KHRENOVA **TRAINING OF BACHELORS OF PROFESSIONAL EDUCATION**

The article deals with the peculiarities of training graduates of professional education specializing in the technology of light-industry products (sewn products) in Khmelnytskyi National University. The attention is paid to the integration of pedagogical and design and technology components in the process of their training. The main subjects and areas of educational activity in which students are involved were determined.

Keywords: bachelor's degree, professional education, technology of light-industry products, content, pedagogical and design and technology components.

Сучасні тенденції розвитку різних виробничих галузей зумовлюють необхідність оновлення підходів до підготовки фахівців легкої промисловості. Важливість цієї галузі зумовлена певними чинниками. *По-перше*, продукція легкої промисловості безпосередньо впливає на рівень і якість життя людей. *По-друге*, це трудомістка галузь, у якій зайняті переважно жінки. *По-третє*, розміри підприємств легкої промисловості, як правило, невеликі й не потребують значних енергозатрат. Наявність висококваліфікованих фахівців для цієї галузі сприятиме її розвитку. Провідну роль у забезпеченні підприємств такими кадрами покликані відігравати фахівці відповідного рівня підготовки, які здатні здійснювати як педагогічну так і конструкторсько-технологічну діяльність.

© Андрощук І., Хренова В., 2019

Це зумовлює необхідність перегляду форм, методів, методик підготовки майбутніх фахівців та інтеграції педагогічної й конструкторсько-технологічної складових.

У Хмельницькому національному університеті підготовка бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією технологія виробів легкої промисловості (швейні вироби) здійснюється на кафедрі технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва гуманітарно-педагогічного факультету. Особливістю їхньої підготовки є поєднання педагогічної та конструкторсько-технологічної складових. Педагогічна складова підготовки майбутніх фахівців представлена дисциплінами: «Професійна педагогіка», «Методика професійного навчання», «Інноваційні технології навчання», «Теорія і методика виховної роботи», «Педагогічна взаємодія», «Основи науково-

педагогічних досліджень», «Культура професійного мовлення та спілкування» тощо. Важливою складовою практичної підготовки є проходження студентами педагогічної практики у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Конструкторсько-технологічна підготовка відображена у змісті таких дисциплін: «Конструювання виробів», «Проектування швейного виробництва», «Конфекціювання», «Історія костюма і моди», «Композиція костюма», «Технологія виготовлення виробів», «Технологія оздоблення швейних виробів», «Технологія виготовлення одягу з різних матеріалів» тощо. Завдяки інтеграції конструкторсько-технологічної та педагогічної складових у змісті підготовки наші студенти беруть активну участь у написанні та захисті наукових робіт, успішно проходять практичну підготовку на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти та швейних підприємств.

Матеріально-технічна база університету дає змогу забезпечити якісну підготовку фахівців за спеціальністю «Професійна освіта. Технологія виробів легкої промисловості (швейні вироби)», відповідно до чинних вимог. Кількість та якість технічного й комп'ютерного оснащення сприяє здійсненню належного рівня освітнього процесу. На кафедрі обладнані аудиторії, що комплектуються проекційною, комп'ютерною та аудіотехнікою. Мультимедійні аудиторії використовують під час проведення лекційних та практичних занять, представлення мультимедійних презентацій під час захисту курсових та дипломних робіт.

Для провадження освітньої діяльності спеціальності обладнана швейна майстерня, у якій розміщено навчальне швейне обладнання: швейні машини з промисловим столом; побутові швейні машини Brother, Janome; краєобметувальні швейні машини; манекени; прасувальні

Роботи студентів спеціальності «Професійна освіта. Технологія виробів легкої промисловості (швейні вироби)»

Колекції представлені на Всеукраїнському фестивалі молодих дизайнерів одягу «Барви Поділля»

дошки; електропраски; розкрійні столи тощо. Оснащення лабораторій та спеціалізованих кабінетів цілком забезпечує навчальний процес згідно з програмою навчальних курсів.

На кафедрі створено сприятливі умови для розроблення творчих авторських колекцій та участі студентів означеної спеціальності у конкурсах молодих дизайнерів одягу. Так, роботи студентів спеціальності «Професійна освіта. Технологія виробів легкої промисловості (швейні вироби)» брали участь у всеукраїнських та міжнародних конкурсах молодих дизайнерів: «Етно хвиля» (м. Київ), «Здоров'я. Стиль. Мода.» (м. Київ), «Калинове намисто» (м. Калинівка).

Традиційною є участь студентів спеціальності «Професійна освіта. Технологія виробів легкої промисловості (швейні вироби)» у Всеукраїнському фестивалі молодих дизайнерів одягу «Барви Поділля» з представленням колекцій, виготовлених майбутніми фахівцями під час виконання курсових та дипломних робіт.

Проте творча діяльність наших студентів не обмежується лише участю у різноманітних конкурсах. Студенти спеціальності представляють свої творчі проекти на Міжнародних молодіжних фестивалях (як в Україні, так і за її межами), міських і обласних святах та виставках.

Отже, підготовка фахівців першого (бакалаврського) рівня з правом подальшої професійної діяльності у системі професійної (професійно-технічної) освіти, спроможних працювати у структурних підрозділах підприємств легкої промисловості та закладах індивідуального виробництва одягу, виконуючи інженерно-технічну, проектну, виробничо-технологічну, організаційну, інженерно-дослідну функції, здійснюється на високому рівні, а Хмельницький національний університет та колектив кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва завжди раді творчій молоді у студентських лавах.

РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ДО РОБОТИ З ТВОРЧО ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ

Тамара КУЗЬ, методист загальноосвітньої підготовки філологів та роботи з творчо обдарованою молоддю навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області, м. Дніпро

Розглянуто питання створення умов розвитку інтелекту учнів під час навчального процесу та в рамках співпраці з Малою академією наук України, формування особистості викладача в сучасних умовах для роботи з творчою молоддю, проблеми і шляхи їх вирішення.

Ключові слова: рівні розвитку інтелекту і креативності, підвищення мотивації, втрата контингенту, шляхи науково-методичної підготовки педагогів.

Тамара КУЗЬ

РАЗВИТИЕ ГОТОВНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ УЧРЕЖДЕНИЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО (ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО) ОБРАЗОВАНИЯ К РАБОТЕ С ТВОРЧЕСКИ ОДАРЕННОЙ МОЛОДЕЖЬЮ

Рассмотрен вопрос создания условий развития интеллекта учащихся во время учебного процесса и в рамках сотрудничества с Малой академией наук Украины, формирование личности преподавателя в современных условиях для работы с творческой молодежью, проблемы и пути их решения.

Ключевые слова: уровни развития интеллекта и креативности, повышение мотивации, потеря контингента, пути научно-методической подготовки педагогов.

Tamara KUZ

DEVELOPMENT OF PREPARATORY TEACHER PROFESSIONAL (PROFESSIONAL AND TECHNICAL) EDUCATION TO WORK WITH A CREATED MOVED YOUNG LADDER

The article deals with the topical issue of creating conditions for the development of students' intelligence during the educational process and in cooperation with the Minor Academy of Sciences of Ukraine, the formation of the teacher's personality in modern conditions for working with creative youth, problems and ways to solve them.

Keywords: the level of development of intelligence and creativity, increasing motivation, loss of contingent, ways of scientific and methodological training of teachers.

Шлях європейської та світової інтеграції, обраний Україною, зумовлює необхідність інтенсивних змін у політичному, економічному й соціальному житті нашої держави. З огляду на це в освітній галузі сьогодні відбуваються реформаційні процеси, спрямовані на досягнення рівня найкращих світових стандартів.

Державна політика в галузі освіти визначається Законом України «Про освіту», Національною доктриною та Державною національною програмою «Освіта. Україна XXI століття». Ключовою реформою Міністерства освіти і науки є Нова українська школа.

В Україні, як і в усьому світі, нині набирає ваги так зване покоління Y, або «діти тисячоліття», які народилися між 1990 і 2000 роками. Їхні погляди, спосіб життя кардинально відрізняються від старших поколінь. Достатньо звернути увагу на організацію офісів провідних технологічних корпорацій, щоб зрозуміти, на що орієнтується креативний клас, який визначає обличчя сучасної економіки.

© Кузь Т., 2019

Для них немає чіткого розмежування між роботою, навчанням і відпочинком. Робота не обов'язково має бути серйозною й нудною. Життя для них – це постійне творення, гармонія між зароблянням коштів, пізнанням нового, самовдосконаленням, грою та розвагою. Але на підході покоління Z. Сучасні діти не обов'язково мають поділяти погляди старших. Безперечно, вони просто інші й учити їх потрібно так, щоб уроки були цікавими, а знання ґрунтовними.

Яке життя виберуть вони самі? Якою б не була відповідь, ми маємо запропонувати такий заклад професійної (професійно-технічної) освіти, що буде для них сучасним, а викладач загальноосвітніх дисциплін, спецпредметів чи майстер виробничого навчання у ньому мають думати на «століття вперед», бо тільки через їхню діяльність реалізується державна політика, що спрямована на зміцнення інтелектуального й духовного потенціалу нації, тільки в їхніх руках майбутнє конкретної людини.

Від того, яким буде педагог в очах своїх учнів, – залежить дуже багато. І «добрий він, чи поганий», –

це завжди той, хто постійно перебуває під пильним поглядом громадян усього суспільства в постійному творчому пошуку.

Учені М. Воллах і К. Коган виділили учнів з різними рівнями розвитку інтелекту і креативності, на тих, що мають:

- високий рівень інтелекту і креативності;
- низький рівень креативності, але високий інтелект;
- низький рівень інтелекту і високий рівень креативності;
- низький рівень інтелекту і творчі здібності.

Більшість учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти належать до двох останніх груп, хоча є випадки, коли навчатися робітничої професії приходять учні перших двох груп. І все ж їх кількість у такому поділі є неспіврозмірною, а це викликає труднощі в роботі. Отже, найважливішим завданням кожного викладача є створення таких умов на уроці й після уроків для учнів перших двох груп, аби вони не деградували, а поступово перетворювали свої потенційні можливості на актуальні, для інших двох – підняти їх, наскільки це можливо, на вищий рівень інтелекту і креативності. Водночас викладач має пам'ятати про діапазон можливого інтелектуального зростання з нижчою і вищою межею. Аби підвищити мотивацію учнів до навчання, викладач загальноосвітніх дисциплін, спецпредметів чи майстер виробничого навчання передусім мають:

- забезпечити відчуття просування вперед, переживання успіху в діяльності, для чого треба правильно підбирати рівень складності завдань і справедливо оцінювати результат діяльності, коментуючи їх;
- використовувати можливості навчального матеріалу для того, щоб зацікавити учнів, окреслювати проблеми, активізувати самостійне мислення;
- організовувати на уроці й після уроку взаємодопомогу, позитивне ставлення групи до свого предмета й навчання загалом, залучати до співпраці;
- формувати стосунки з учнями, бути зацікавленим у їхніх успіхах, дбати про власний авторитет;
- бачити індивідуальність учня, мотивувати кожного, урахуовуючи наявні в нього мотиви;
- залучати учнів до різних форм творчої самореалізації (гуртка, студії, наукового товариства, науково-дослідницької роботи в Малій академії наук).

Упродовж чотирьох років навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області співпрацює з Коштомальною позашкільним навчальним закладом «Мала академія наук учнівської молоді» Дніпропетровської обласної ради і має певні результати у II етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт.

Спостереження, що здійснювалися впродовж чотирьох років, дали змогу окреслити такі ключові проблеми.

1. Учні психологічно не готові до навантажень, додаткової роботи з джерелами, додаткових спілкувань відповідно до досліджень зі спеціалістами. У них спостерігається почуття тривоги, несміливість. Ці учні потребують не тільки уваги, а й підтримки педагога.

2. У ЗП(ПТ)О робота з творчою та обдарованою молоддю проводиться не систематично. Здебільшого на рівні олімпіад та професійних конкурсів час від часу.

3. Під час складання плану на рік заходи щодо роботи з творчою та обдарованою молоддю плануються без урахування логіки їх послідовності.

4. Не (не завжди) призначається відповідальна особа з адміністрації за цю ланку роботи.

5. До роботи з творчо обдарованою молоддю не залучаються психологи. Вони багато уваги приділяють учням, які мають девіантні форми поведінки, забуваючи, що творчі учні виснажують свої фізичні можливості тим, що їх у ЗП(ПТ)О ніким замінити (одні й ті самі беруть участь у мовно-літературних конкурсах, олімпіадах з екології, математики, а ще є, наприклад, слухачами МАН відділення комп'ютерних наук).

6. У ЗП(ПТ)О треба не тільки виявити творчого учня, а й заохотити його займатися дослідженнями, наполегливо працювати з додатковими джерелами і надати методичну допомогу педагогу – науковому керівнику роботи. Це черговий раз повертає до якісного планування розділу «Робота з творчою й обдарованою учнівською молоддю».

Звернемо увагу на той факт, що проведені науковцями дослідження дали змогу виокремити три групи педагогів: перша група – ті, які досягають високих показників у роботі; друга група – ті, які прагнуть більшого, але зазнають чимало труднощів у досягненні визначеної мети; третя група – ті, які працюють формально.

Представників першої групи педагогів ЗП(ПТ)О потрібно інформувати про нове в науці й педагогічній практиці, підказувати їм ідеї. На основі досвіду цих викладачів проходять методичні оперативні наради за схемою: нова ідея – відкритий урок, заняття чи позаурочний захід, його самоаналіз та аналіз – творчий розвиток ідеї.

З викладачами другої групи схема роботи інша: семінар (аналіз труднощів, постановка проблеми) – самоосвіта (здобуття знань – позаурочний захід, ділові ігри тощо) – педагогічна діяльність (створення власного творчого досвіду) – аналіз (визначення перспективи розвитку досвіду, доведення його до навичок).

У викладачів третьої групи варто пробуджувати інтерес до творчості, стимулювати добросовісну результативну роботу. Свобода критики, дискусії,

обмін думками сприяють розвитку творчого потенціалу. Уміння переконати таких викладачів – вища майстерність педагогічного колективу загалом.

Роботу щодо організації науково-дослідницького напрямку з учнями та науково-методичної роботи з педагогами задля розвитку компетентностей і здібностей учнів, підвищення рівня творчості, розвитку педагогічної майстерності викладачів та майстрів виробничого навчання бажано проводити на засадах системного й програмово-цільового підходу, що передбачає:

- розуміння наявності взаємозв'язку системи освітньої установи із зовнішнім середовищем – позашкільними та вищими навчальними закладами, науковими товариствами й установами тощо;

- визначення компонентів системи науково-дослідницької роботи – мети, змісту, засобів, діяльності адміністрації закладу, викладачів, учнів;

- виокремлення істотних (системоутворюючих) зв'язків, які наявні між елементами системи;

- формування уявлення про структуру й організацію власне науково-дослідницької роботи з учнями, яке ґрунтується на дослідженні елементів системи та зв'язків між ними;

- управлінську діяльність керівника із упорядкування, удосконалення зв'язків між елементами системи.

Дії викладача, спрямовані на організацію науково-дослідницької роботи учнів:

- визначення мети і конкретних завдань діяльності щодо організації науково-дослідницької роботи учнів та науково-методичної роботи викладачів;

- управління цим процесом на діагностичній основі;

- управління на демократичних засадах із залученням викладачів до всіх етапів роботи – планування, організації, контролю, коригування, аналізу тощо;

- розвиток мотивації викладачів та учнів – створення такого інноваційного освітнього середовища, яке збуджує педагога до розкриття його професійних можливостей і учня до вияву самостійного, творчого початку;

- наявність у цьому середовищі подій, що зможуть підштовхнути до кульмінацій у професійному та особистому розвитку;

- соціально-психологічне забезпечення організації науково-дослідницької роботи, яке виявляється у створенні системи моральних та матеріальних заохочень, наявності системи підвищення кваліфікації та педагогічної майстерності викладачів, спеціально організованих методичних заходів з проблем удосконалення наукової праці в навчальному закладі, урахуванні психологічних особливостей та можливостей учасників навчально-виховного процесу під час складання плану наукової діяльності, оптимізації діяльності психологічних служб;

- розвиток мотивації педагогів та учнів – мотивації досягнення, підвищення пізнавальної активності учнів і професійної активності педагогів;

- професійне цілевизначення та побудова свого професійного зростання за висхідним вектором; прагнення людини досягти максимального рівня на всіх етапах розвитку;

- мотивація самореалізації;

- здатність сконцентруватися на меті, самовідновлюватися в умовах морального і психологічного виснаження, прагнення до збереження і примноження своїх досягнень;

- виявлення умов, що заважають оптимальній організації наукової діяльності учнів;

- консультування педагогів про можливі психолого-педагогічні технології, які сприятимуть розвитку компетентностей учнів, професійному зростанню педагогів;

- організація роботи викладачів з обміну досвідом роботи та проведення конкурсів науково-дослідницьких робіт;

- координація планів роботи всіх структурних підрозділів і ланок навчально-виховного процесу: педагогічної та методичної ради, науково-дослідницького товариства учнів і методичних комісій ЗП(ПТ)О і творчих груп викладачів, психологічної й медичної служб, науково-практичних семінарів, консультаційних пунктів тощо;

- визначення показників оцінювання результативності управлінської щодо організації науково-дослідницької роботи учнів;

- доведення отриманих результатів діяльності до відома учнів і педагогів, стимулювання їх до самоаналізу й подальшого проектування власної діяльності в обраному напрямі;

- стимулювання цілеспрямованого розвитку в педагогів інтрагенної активності, завдяки якій викладач творчо працює, прагне до прийняття рішень та їх здійснення.

Система психолого-педагогічних відносин суб'єкт-суб'єктного характеру, спрямована на розвиток здібностей творчо обдарованих учнів та підвищення професіоналізму викладача, передбачає здатність педагога ставити за мету професійної діяльності розвиток здібностей і обдарувань учнів, проектування шляхів і засобів підвищення ефективності роботи в цьому напрямі. Готовність викладачів до цього передбачає інтегративно-синтетичну взаємодію теоретичної, практичної, особистісної складових.

Теоретична складова підготовки педагогів ЗП(ПТ)О до роботи з обдарованими учнями містить такі питання:

- історія дослідження обдарованості;

- основні сучасні концепції обдарованості;

- проблеми прогнозування обдарованості;

- особливості розвитку обдарованих індивідів;

- вікові особливості вияву обдарованості;

- методи та особливості діагностики обдарованих;

- психологічні й педагогічні аспекти, що треба врахувати під час добору змісту освітніх програм для обдарованих;

- вимоги до педагогів, які працюють з обдарованими;

- умови ефективної взаємодії педагогів з обдарованими та їхніми родинками.

Варто наголосити, що правильно організована науково-методична робота в ЗП(ПТ)О – один з чинників, який впливає на розвиток творчості педагога. Для підвищення професійної та методичної майстерності, а згодом і розвитку творчості та методичної майстерності, практична складова підготовки педагогів ЗП(ПТ)О до роботи з обдарованими учнями передбачає такі форми роботи:

- використання тренінгів (розвитку креативності, зниження рівня тривожності, уміння долати страх перед невдачами й поразками, вироблення уміння змагатися);

- участь у роботі школи молодого викладача (майстра виробничого навчання);

- участь у роботі школи педагогічної майстерності;

- створення творчої лабораторії «Педагогічний досвід — молодим».

Наведемо приклад проведення методичного фестивалю в педагогічному колективі ЗП(ПТ)О. Організувати його доцільно двічі на рік. Мета заходу: залучення педагогів до активного використання в навчально-виховному процесі елементів інноваційних технологій та інтерактивних методик. У процесі проведення методичного фестивалю педагоги, які демонструють нові здобутки під час проведення уроків, виробничого навчання та виховних заходів, розповідають про використані нові, оригінальні методичні прийоми, тобто самі залучаються до творчої діяльності.

Окрім того, проаналізувавши роботу в ЗП(ПТ)О з цього напрямку, ми побачили, що той інтелектуальний потенціал, з яким молодь приходить до закладів, педагоги використовують і розвивають недостатньо. У роботі з творчо обдарованими учнями простежується:

- недостатня активність педагогічних працівників у підготовці учнів до конкурсів;

- недосконалий психологічний супровід розвитку креативності та індивідуальної роботи з творчо обдарованими учнями;

- відсутній зв'язок між викладачами теоретичних знань та майстрами виробничого навчання щодо формування практичних умінь і навичок;

- відсутній стимул як засіб активізації розвитку обдарованості та співпраці з учнівською молоддю;

- обмежена самоосвітня діяльність викладачів;

- недостатньо ефективне управління процесом на моніторингово-рейтинговій основі.

Отже, робота педагога ЗП(ПТ)О з творчо обдарованими учнями не має бути хаотичною, епізодичною, а системною, неперервною, спланованою на перспективу.

Тому, адміністрації ЗП(ПТ)О для організації якісної роботи треба:

- проаналізувати участь учнів навчального закладу в конкурсах;

- створити банк даних обдарованої та схильної до обдарованості учнівської молоді;

- організувати цілеспрямовану систематичну роботу на уроках і в позаурочний час (додаткові заняття, гуртки, клуби, наукові товариства) з підготовки до участі в конкурсах;

- активізувати роботу педагогічних працівників з підготовки й участі учнів у конкурсах;

- посилити контроль за роботою викладачів з творчо обдарованими учнями на уроках і в позаурочний час;

- розширити можливості співпраці з вищими навчальними закладами в напрямі підготовки творчих учнів до конкурсів;

- організувати роботу для підтримки фахово-інформаційного рівня педагогів, які працюють з творчо обдарованими учнями, шляхом урізноманітнення форм методичної роботи (семінарів, курсів, тренінгів, круглих столів, лабораторій, науково-просвітницьких конференцій тощо);

- забезпечити вивчення педагогами методики роботи з обдарованими учнями (індивідуальна робота методиста з викладачами, робота у групах тощо);

- розглядати на засіданнях педагогічної чи методичної ради, методичних комісій питання щодо організації роботи з творчими учнями, стан і досвід організації позаурочної роботи в ЗП(ПТ)О.

Центральною фігурою в модернізації освіти, у реформуванні освітнього процесу є викладач-дослідник, викладач-лідер як педагог нової формати – творча особистість і компетентний фахівець, а отже уникнути втрати контингенту учнів, які почали займатися науковими дослідженнями, навчаючись у Малій академії наук України, можна шляхом правильно організованої в ЗП(ПТ)О науково-методичної підготовки педагогів до роботи з творчо обдарованою молоддю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Обдарована молодь України: оцінка сучасного стану та поширення перспективного досвіду роботи з обдарованою молоддю в регіонах України / С. О. Терепищій, О. Є. Антонова, Р. А. Науменко та ін. – Київ: ВМГО «Союз обдарованої молоді», 2008. – 156 с.: іл.

2. Я р м а к е в И. Э. Развитие профессионально-мыслowego потенциала личности будущего учителя / Я. Э. Ярмаков // Педагогика. – 2006. – № 2. – С. 43–50.

УДК 378 : (37.06+37.09) + 364.6

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ (НА ПРИКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»)

Володимир ПАВЛИШ, перший проректор Національного університету «Львівська політехніка», кандидат технічних наук, професор, м. Львів;

Ніна ГАЙДУК, директор Міжнародного центру професійного партнерства «Інтеграція» Національного університету «Львівська політехніка», кандидат педагогічних наук, доцент, м. Львів;

Лілія КЛОС, доцент кафедри соціології та соціальної роботи, керівник консультативно-координаційної служби «Клініка здоров'я громади» Національного університету «Львівська політехніка», доктор педагогічних наук, м. Львів

Висвітлено досвід імплементації інклюзивної освітньої політики в умовах окремого закладу вищої освіти на прикладі Національного університету «Львівська політехніка», наголошено на важливості наукового пошуку та партнерської взаємодії як ресурсів у формуванні системи інклюзивних освітніх послуг.

Ключові слова: цінності, інклюзивна освітня політика, соціальна політика, соціальна робота, оцінювання потреб, науковий пошук, партнерство, інклюзивні освітні послуги, система.

Владимир ПAVЛЫШ, Нина ГАЙДУК, Лилия КЛОС

ФОРМИРОВАНИЕ ИНКЛЮЗИВНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ (НА ПРИМЕРЕ НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА «ЛЬВОВСКАЯ ПОЛИТЕХНИКА»)

Освещен опыт имплементации инклюзивной образовательной политики в условиях отдельного высшего учебного заведения на примере Национального университета «Львовская политехника», сделан акцент на важности научного поиска и партнерского взаимодействия как ресурсов в формировании системы инклюзивных образовательных услуг.

Ключевые слова: ценности, политика инклюзивного образования, социальная политика, социальная работа, оценивание потребностей, научные исследования, партнерство, инклюзивные образовательные услуги, система

Vladimir PAVLYSH, Nina HAIDUK, Lily CLOS

FORMATION OF INCLUSIVE EDUCATIONAL SERVICES (AT THE EXAMPLE OF THE NATIONAL UNIVERSITY «LVIV POLYTECHNIKA»)

The article presents the experience of implementing inclusive education policy at a higher educational establishment on the example of Lviv Polytechnic National University and emphasizes the importance of scientific research and partnerships as resources in developing a system of inclusive education services.

Keywords: values, inclusive education policy, social policy, social work, needs assessment, scientific research, partnerships, inclusive education services, system.

Актуальність дослідження. Вирішальним у цивілізаційному прогресі, забезпеченні найвищих темпів економічного зростання, досягненні найбільших успіхів є не матеріальне багатство, а людський і соціальний капітал [10, 290]. Його накопиченню традиційно сприяють університети як осередки просвітництва і науки. Підтвердженням значення університету для розвитку людського і соціального капіталу є не лише визнання його інтелектуального авторитету і доброчесності, а й дотримання в своїй політиці і практиці загальнолюдських, соціокультурних, національних цінностей. Серед найважливіших – цінність кожної особистості, її життя та здоров'я, забезпечення реалізації прав і свобод, рівність можливостей, справедливість, створення умов для всебічного розвитку особистості кожного громадянина. На цих цінностях засновується інклюзивна освітня політика [9, 15].

Вітчизняна практика інклюзивної освіти достатньо активно розвивається в умовах закладів загальної середньої освіти. Водночас більшість

українських закладів вищої освіти робить перші кроки на шляху імплементації інклюзивної освітньої політики. У Національному університеті «Львівська політехніка» впродовж останніх п'яти років сформовано систему інклюзивних освітніх послуг. *Мета статті* – ознайомлення з досвідом формування інклюзивних освітніх послуг в умовах окремого університету задля сприяння розвитку інклюзивної освіти у вищій школі як інструменту неперервного соціального розвитку.

Виклад основних результатів. У Львівській політехніці триває трансформація університетської інфраструктури у безбар'єрний навчальний простір, реалізується інклюзивна освітня політика. *Інклюзивна освітня політика* – цілеспрямована діяльність на міжнародному, національному, регіональному та локальному рівнях, пов'язана з прийняттям відповідальних рішень – законів, постанов, процедур у сфері інклюзивної освіти. В умовах закладу вищої освіти – це передусім прийняття загальноуніверситетських рішень для задоволення широкого діапазону освітніх, ін-

формаційних та соціальних потреб осіб з інвалідністю та хронічними захворюваннями [1].

Розвиток системи інклюзивних освітніх послуг у Львівській політехніці здійснюється на основі регулярного оцінювання потреб споживачів освітніх послуг. На початку 2018/2019 навчального року в університеті на стаціонарній формі навчалось 247 осіб з інвалідністю та хронічними захворюваннями. Працює в університеті 227 осіб з інвалідністю внаслідок порушень здоров'я, з них – 69 викладачів.

Формування системи інклюзивних освітніх послуг розглядаємо як частину реалізації інклюзивної соціальної політики держави [11]. Державна політика України у сфері збереження і охорони здоров'я як невід'ємна складова внутрішньої політики в гуманітарній сфері, зокрема, та соціальної політики держави, загалом, базується на засадах, закріплених у найважливіших міжнародних правових документах. До цього переліку входять: Загальна декларація про права людини (1948 р.); Європейська стратегія подолання соціальних нерівностей у сфері охорони здоров'я (2007 р.); Політична декларація із соціальних детермінант здоров'я (2011 р.) та ін. [2].

Соціальна політика тісно пов'язана з фахом «Соціальна робота», ціннісним підґрунтям якого є, зокрема, визнання невід'ємного права кожного на рівні можливості у досягненні здоров'я і благополуччя з урахуванням індивідуальних потреб [2, 189]. Як агенти змін у суспільному житті задля розвитку окремих осіб, сімей, громад і суспільства загалом, соціальні працівники виступають творцями, промоутерами і реалізаторами соціальної політики [3; 5]. Ілюстрацією цього є діяльність кафедри соціології та соціальної роботи і Міжнародного центру професійного партнерства «Інтеграція» (МЦПП «Інтеграція») Львівської політехніки. Одним із вагомих ресурсів у розбудові цієї діяльності є сформована *Мережа партнерської взаємодії «Без обмежень»*, розвиток якої триває і надалі. Основними учасниками цієї мережі є провідні вітчизняні та зарубіжні університети, а також інші партнерські організації. Ключові позиції у цій співпраці належать Манітобському університету та Канадському центру досліджень інвалідності (Канада); Вюрцбурзькому університету ім. Юліуса Максиміліана (Німеччина); Університету НОРД (Норвегія); Коледжу Фредерик Ком'юніти (США); Академії спеціальної педагогіки ім. М. Гжегожевської у Варшаві (Польща) та ін.

Одним із перших впроваджувати у Львівській політехніці інноваційні методики інклюзивної освіти розпочав Ресурсний центр освітніх інформаційних технологій для осіб з особливими потребами, діяльність якого зосереджена на допомозі тотально незрячим дітям і молоді в здобутті освіти. У напрацюванні новітніх стратегій,

технологій та досвіду в навчанні студентів з інвалідністю та хронічними захворюваннями беруть участь також навчально-наукові інститути університету [4]. Для оволодіння усім персоналом Університету новими методиками навчання студентів з інвалідністю відповідно до нозології започатковується *Програма підвищення кваліфікації у сфері інклюзивної освіти*. Для формування безбар'єрного архітектурного простору розробляється *Архітектурний атлас доступності інфраструктури Львівської політехніки* [12].

Важливим ресурсом розбудови системи освітніх інклюзивних послуг є науковий пошук, що здійснюють студенти, аспіранти, викладачі університету. Результати наукового пошуку дають змогу виявити найкраще, «вершки» світового досвіду у галузях соціальної роботи, архітектури, комп'ютерних наук та інших галузях. Активізації наукового пошуку сприяє створена online-програма – *Дослідницька платформа «Без обмежень»*.

З урахуванням кращих зразків досвіду в сфері соціальної інклюзії та інклюзивної освіти, спираючись на результати наукового пошуку, у складі МЦПП «Інтеграція» з 2017 р. діє підрозділ «Служба доступності до можливостей навчання «Без обмежень».

За основу забезпечення постійного супроводу навчального процесу студентів з інвалідністю та хронічними захворюваннями взято гасло-принцип: *«Пристосовуємо середовище, а не людину!»*. Таке пристосування має здійснюватися на всіх рівнях: у найближчому оточенні (сім'я, друзі), в академічному середовищі, на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

Для забезпечення індивідуального супроводу осіб з інвалідністю та хронічними захворюваннями розроблено *«Дорожню освітню карту»*, що передбачає виконання таких поступальних кроків: *Крок 1.* Надання абітурієнтові загальної інформації про ресурси Львівської політехніки та наявність університетських послуг у сфері інклюзивної освіти; *Крок 2.* Звернення студента до Служби доступності «Без обмежень»; *Крок 3.* Оцінювання потреб студента для здобуття університетської освіти у повному обсязі; *Крок 4.* Оцінювання ресурсів університету для забезпечення індивідуального супроводу студента у навчанні; *Крок 5.* Укладання Індивідуального плану навчання та супроводу студента. Залучення фахівців-представників мультидисциплінарної групи Університету для реалізації укладеного Індивідуального плану; *Крок 6.* Моніторинг виконання Індивідуального плану навчання та супроводу студента. Внесення пропозицій відповідних змін, за потреби; *Крок 7.* Завершення навчання в Університеті, включно із сприянням працевлаштуванню [14].

Для виконання усіх кроків «Дорожньої освітньої карти», із сприяння працевлаштуванню ви-

пускника з інвалідністю зокрема, триває процес налагодження та розвитку співпраці з державними, громадськими та релігійними організаціями, місцевими органами самоврядування, що насамперед сприяє залученню ресурсів громади [15].

Для забезпечення доступу до освіти та медичного обслуговування, сприяння реалізації кожною людиною права на здоров'я і здоров'язбереження обґрунтовано концептуальні засади створення у структурі МЦПП «Інтеграція» нових служб.

Нинішня ситуація в Україні, спричинена агресією Росії на Сході нашої держави, зобов'язує реагувати на нагальні потреби громадян. Для забезпечення такого реагування у Львівській політехніці започатковано перші кроки з формування *Ветеранської служби для учасників бойових дій, їхніх сімей та внутрішньо-переміщених осіб* (Ветеранська служба). На шляху становлення Ветеранської служби орієнтуємося на виявлений передовий світовий досвід. Заплановані кроки підтримуються також виконанням в Університеті з 2014 р. проекту «Україна-Норвегія»: «Перепідготовка і соціальна адаптація військовослужбовців та членів їхніх сімей в Україні», а на загальнодержавному рівні – створенням Міністерства у справах ветеранів України [7, 11].

Створення Ветеранської служби узгоджується також з формуванням стратегії розвитку здорової спільноти в нашій країні. Модель реалізації цієї стратегії на базі Львівської політехніки, створена МЦПП «Інтеграція» і кафедрою соціології та соціальної роботи, передбачає залучення кафедри фізичного виховання ІГСН, адміністрації студентської поліклініки, Ресурсного центру освітніх інформаційних технологій для осіб з особливими потребами. Важливою є реалізація потенціалу Мережі партнерської взаємодії «Без обмежень». Свідченням активізації цього потенціалу, на основі партнерської взаємодії підрозділів університету зокрема, є також формування такої служби, як *Консультаційно-координаційна служба «Клініка здоров'я громади Львівської політехніки»* (Клініка здоров'я громади) [8, 16].

Ілюстрацією виконання консультаційної функції Клініки здоров'я громади є *Служба профілактики і терапії залежностей*, безпосередньо пов'язана з діяльністю кафедри соціології та соціальної роботи [13]. У виконанні координаційної функції Клініка здоров'я громади спирається як на взаємодію структурних підрозділів університету, так і на співпрацю з державними і недержавними організаціями м. Львова, що переважно є базами навчальних практик студентів спеціальності «Соціальна робота» [17].

Завдяки спрямуванню значних зусиль на розвиток системи інклюзивних освітніх послуг, сприянню розвитку, зміцненню здоров'я, вклю-

ченню тих, хто бажає здобувати професійну кваліфікацію чи перекваліфікацію на всіх рівнях вищої освіти, Львівська політехніка реалізує соціальну політику держави у гуманітарній сфері – політику інклюзивної освіти і соціальної інклюзії. Набутий досвід засвідчує, що ініціативи університету виходять за межі академічної спільноти і поширюються на громаду міста Львова, впливаючи на формування здоров'я громадян.

Викладене дає підстави сформулювати **висновок** про те, що Львівська політехніка обирає *стратегію розвитку Здорового Університету*, яка має на меті: пропагувати і проводити політику здорового неперервного розвитку в університеті; забезпечувати здорове, доступне, безбар'єрне академічне середовище; підтримувати здоровий, творчий особистий та суспільний розвиток учасників освітнього процесу; удосконалювати послуги первинної медичної допомоги; залучати широку академічну спільноту до вирішення питань підтримання та розвитку здоров'я; розвивати і зміцнювати зв'язки з громадою [6, 139; 17].

Формування системи інклюзивних освітніх послуг на базі Львівської політехніки свідчить про імплементацію інклюзивної освітньої політики в умовах окремого закладу вищої освіти. Використання цього досвіду може сприяти розвитку не тільки інклюзивної освіти в університетах України, а й становленню здорового благополучного суспільства, здатного до неперервного сталого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

- Б у г і р Р. П., К о з а к М. Я. Розвиток інклюзивної освіти у вищій школі України на прикладі діяльності Національного університету «Львівська політехніка» / Р. П. Бугір, М. Я. Козак // Соціологія – соціальна робота та соціальне забезпечення – регулювання соціальних проблем: матеріали VIII Міжнародної наукової конференції, присвяченої 80-річчю професора В. М. Пічі (Львів, 19–20 квітня 2018 р.). – 2018. – С. 103–106.
- Г а й д у к Н. М., Г е р а с и м Г. З., К о р ж Р. О. До питання імплементації інклюзивної освітньої політики у вищій школі / Н. М. Гайдук, Г. З. Герасим, Р. О. Корж // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2016. – Т. 4, № 4. – С. 187–199.
- Г а й д у к Н. М. Соціальне залучення проти соціального вилучення в соціальному розвитку / Н. М. Гайдук // Збірник матеріалів Всеукраїнського суспільного форуму «Єкуменічний соціальний тиждень» за 2008 – 2012 рр. – Л., 2013. Вип. 1. – С. 205 – 208.
- Г а с я к М. С., Е н р і к о Г. До питання формування інклюзивного середовища «Без обмежень» для незрячих/слабозорих осіб у Львівській політехніці (з досвіду українсько-німецької співпраці) / М. С. Гасяк, Г. Енріко // Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток : матеріали IV Міжнародної

науково-практичної конференції (Львів, 24–25 травня 2018 р.). – 2018. – С. 169–174.

5. К л о с Л. Є. Сучасний стан соціальної роботи в охороні здоров'я населення: здоров'єзберезувальна діяльність соціального працівника / Л. Є. К л о с // Міжнародний журнал загальної і медичної психології. – 2018. – № 1 (01). – С. 90–92

6. М а й о р о в М. В., К л о с Л. Є. Інклюзивне навчання в умовах вищої школи як шлях до здорового суспільства в Україні / М. В. Майоров, Л. Є. К л о с // Соціологія – соціальна робота та соціальне забезпечення – регулювання соціальних проблем: матеріали VIII Міжнародної наукової конференції, присвяченої 80-річчю професора В. М. Пічі (Львів, 19–20 квітня 2018 р.). – 2018. – С. 139–141.

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання Міністерства у справах ветеранів України» № 1175 від 27 грудня 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1175-2018-%D0%BF>

8. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я» № 1002-р від 30 листопада 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-%D1%80>

9. Стратегічний план розвитку Національного університету «Львівська політехніка» до 2025 р. – Видавництво Національного університету «Львівська політехніка». – 60 с.

10. Ш а п о в а л о в а Т. В. Роль соціального капіталу громади у вирішенні проблем внутрішньо переміщених осіб в Україні / Т. В. Шаповалова // Місто як простір формування соціального капіталу: українські та польські візії : матеріали міжнародної науково-практичної відео-конференції (Чернівці, 20–21 квітня 2018 р.). – 2018. – С. 288–291.

11. Ш а п о в а л о в а Т. В. Самореалізація в професійній діяльності: навчальний посібник /

Т. В. Шаповалова. – Київ: Друкарський двір Олега Федорова, 2018. – 160 с.

12. Ш в е д Д. Р. До питання формування інклюзивного навчального середовища у закладах вищої освіти / Д. Р. Швед // Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 24–25 травня 2018 р.). – 2018. – С. 253–257.

13. Щ у д л о С. Психічне здоров'я та ризикована поведінка 15-літньої молоді Львівщини / С. Щудло. Youth in Central and Eastern Europe. Sociological Studies, – (2017) 2 (8), 7–26.

14. Я р е м а І. І., К о з а к М. Я. Працевлаштування як складова соціальної роботи із особами з інвалідністю / І. І. Ярема, М. Я. Козак // Соціологія – соціальна робота та соціальне забезпечення – регулювання соціальних проблем: матеріали VIII Міжнародної наукової конференції, присвяченої 80-річчю професора В. М. Пічі (Львів, 19–20 квітня 2018 р.). – 2018. – С. 185–188.

15. Н а у д у к Н., Н е р а с у м Н., К о р з h R. On the implementation of inclusive education policy in university education of Ukraine / N. Hayduk, H. Herasym, R. Korzh // In T. Radev, & D. Kamenova (eds.), Yearbook of Varna University of Management, Bulgaria – 2017. – Vol. X. – P. 258–266.

16. K l o s L., K l y m a n s k a L., H a y d u k N., H e r a s y m H. On the social work input in mental health care in Ukraine / L. Klos, L. Klymanska, N. Hayduk, H. Herasym // Mental Health: Global Challenges. – 2018. – P. 32–37.

17. V u s V i k t o r, K l o s L i l y a, F l a h e r t y M a u r e e n, S i k o r s k i E l l e n. Peacebuilding and mental health: moving beyond individual pathology to community responsibility V. Vus, L. Klos, M. Flaherty, E. Sikorski // Mental Health: Global Challenges. – 2018. – С. 27–28.

ВІТАЄМО З ЗАХИСТОМ КАНДИДАТСЬКОЇ ДИСЕРТАЦІЇ

Масліч С. В. Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійно-технічних навчальних закладах. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2018.

У дисертації конкретизовано суть поняття «інформаційно-аналітична компетентність майбутніх агентів з організації туризму». Визначено зміст і структуру інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму. Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму Спроековано модель та впроваджено методику формування їхньої інформаційно-аналітичної компетентності.

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ РЕГІОНУ

Людмила БАЗИЛЬ, учений секретар Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент, м. Київ

2 липня 2019 року Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України було проведено засідання круглого столу «Розвиток соціального партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти регіону» на базі Роменського вищого професійного училища.

Учасниками круглого столу проаналізовано сучасний стан модернізації професійної (професійно-технічної) освіти, виокремлено низку проблемних питань та визначено конструктивні способи їх розв'язання. Зокрема, **Валентина Радкевич**, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, наголосила, що соціальне партнерство – це найбільш ефективний рушійний спосіб і засіб вирішення сучасних проблем професійної (професійно-технічної) освіти, важливий чинник запровадження інноваційних технологій і методик у професійну підготовку кваліфікованих робітників. Для успішної діяльності закладів професійної освіти необхідно змінити ідеологію управління, змістивши акцент у бік етики партнерства та взаємовигідної кооперації, усвідомити себе активними «агентами змін», розробляти й реалізовувати стратегії діяльності закладу освіти з урахуванням чинників зовнішнього середовища, позитивних аспектів їх впливу та ймовірних ризиків, оволодіти новими методами та технологіями управлінської діяльності з використанням інструментів стратегічного менеджменту. Це дасть змогу керівникам управляти закладом як відкритою організаційно-педагогічною системою, що спостерігаємо у ДПТНЗ «Роменське ВПУ».

Павло Помаран, директор ДПТНЗ «Роменське ВПУ», поділився досвідом щодо інноваційного розвитку ЗП(ПТ)О, зокрема, зазначив, що Роменське вище професійне училище бере участь в українсько-швейцарському проєкті «Публічно-приватне партнерство ГУРТ для поліпшення сантехнічної освіти в Україні». Із захопленням педагоги закладу розповіли про Центр військово-патріотичного виховання, де учасники заходу мали можливість оглянути

нову навчальну зброю, ознайомитися з роботою стрілецького та лазерного тирів, позмагатися у вправності стрільби по рухомих та нерухомих мішенях.

До актуальних питань законодавчих змін у системі професійної (професійно-технічної) освіти привернула увагу присутніх **Ніна Ілляріонова**, державний експерт з питань управління та державно-приватного партнерства директорату професійної освіти Міністерства освіти і науки України: «У законопроекті «Про професійну (професійно-технічну) освіту» урховано багато сучасних аспектів та змін, що відбулися упродовж 20 років. Важливим рушієм успішного функціонування закладів освіти визначено роботодавців. Уточнено функції і повноваження на рівні регіональної політики. Зміст закону презентований трьома тематичними блоками: «Діяльність регіональних рад», «Наглядова рада закладу», «Публічно-приватне партнерство». Наприкінці виступу державний експерт наголосила, що «директорат професійної освіти МОН України завжди відкритий до спілкування, готовий підтримати заклади професійної (професійно-технічної) освіти в питанні законодавчих ініціатив, покращенні умов для якісної підготовки робітничих кадрів».

Нелля Ничкало наголосила на важливості змін у законодавстві, зокрема, щодо пільгового оподаткування підприємств, що співпрацюють із закладами професійної освіти, швидких та кардинальних змін в прийнятті основного закону та інших нормативно-правових документів, що забезпечить сталий, продуктивний розвиток професійної освіти України.

Державний експерт з питань професійного розвитку впродовж життя Директорату розвитку ринку праці та зайнятості Міністерства соціальної політики України **Наталія Василенко** ознайомила присутніх із реаліями сучасного ринку праці та статистичними даними щодо безробіття в Українській державі. Доповідач вказала на необхідність розроблення професійних стандартів і констатувала, що наразі подано 154 заявки, а тому важливо у розробленні професійних стандартів брати активну участь

колективам закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Інтерес присутніх викликав виступ **Ганни Романової**, заступника директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, яка зазначила, що основними агентами змін в освіті є педагогічні працівники, тому актуальним завданням є розроблення професійних і освітніх стандартів для педагогів закладів професійної освіти. Інститутом ініційовано розроблення трьох професійних стандартів: «Майстер виробничого навчання»; «Педагог професійного навчання»; «Методист закладу професійної (професійно-технічної) освіти».

У рамках обговорення **Валентина Радкевич** наголосила на важливості експериментальної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) освіти з питань соціального партнерства та упровадження елементів дуальної форми навчання, що дає можливість на практиці дослідити позитивні сторони та проблемні питання цієї роботи.

Зі станом інноваційної освітньої діяльності в регіоні ознайомила присутніх **Наталія Самойленко**: «Сумська область не стоїть осторонь від передових новацій, які відбуваються в професійній освіті. В області активно проводиться експериментальна робота з питань співпраці з соціальними партнерами та упровадження елементів дуальної форми, що дає свої позитивні результати в частині покращення якості професійної підготовки здобувачів освіти. Зокрема 11 закладів освіти застосовують елементи дуальної форми навчання та співпрацюють з 55 соціальними партнерами».

Головний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України **Валерій Орлов** застеріг, що наразі недостатньо займатися профорієнтаційною діяльністю. В умовах сучасного ринку праці в учнівській молоді необхідно формувати уявлення про кар'єру, розвивати кар'єрні орієнтації та кар'єрну компетентність, що сприятиме всебічній самореалізації кваліфікованих робітників, їхньому особистісному, професійному становленню та кар'єрному зростанню.

Цікавим був виступ **Олександри Бородієнко**, завідувача лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту ПТО НАПН України, яка зауважила, що в сучасному соціально-економічному просторі закла-

дам П(ПТ)О доводиться постійно перебувати у стані «жорстокої конкуренції». Тому, освітні установи постають як «бізнес-одиниці». Ключовими концептами успішного розвитку училищ є «інноваційність управління», «застосування сучасних інструментів аналізу зовнішнього середовища», «професійна й кар'єрна орієнтація», «оновлення матеріально-технічного забезпечення», «інноваційна освітня діяльність».

З особливостями застосування проектних технологій у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та специфікою здійснення експериментальної діяльності учасників круглого столу ознайомила **Тетяна Пятничук**, заступник начальника відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту професійної освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України.

Про методичні аспекти застосування дуальної форми навчання розповіла **Наталія Кулалаєва**, завідувач лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Цікавий досвід щодо упровадження дуальної форми навчання в освітнє середовище ЗП(ПТ)О презентували **В'ячеслав Новиков**, директор Глухівського вищого професійного училища та **Тетяна Малик**, завідувач виробництвом кафе «Харчевня» (м. Ромни).

Підсумовуючи результати засідання круглого столу, **Валентина Радкевич** визначила такі пріоритетні завдання, виконання яких забезпечить інноваційне успішне функціонування закладів П(ПТ)О в умовах сучасного ринку праці: законодавче забезпечення реалізації форм дуальної освіти; вивчення реалій ринку праці; оновлення державного класифікатора професій, змістом якого б передбачалися нові, міждисциплінарні, широкі кваліфікації; співпраця з центрами зайнятості, соціальними установами; осучаснення змісту професійної освіти відповідно до новітнього законодавства; запровадження циклу тренінгів для керівників і освітян із проектного менеджменту.

КОНКУРСИ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВІДКРИВАЮТЬ ТАЛАНТИ

Алла АЗІЗОВА, директор державного навчального закладу «Черкаське вище професійне училище», м. Черкаси

У державному навчальному закладі «Черкаське вище професійне училище» здобувають кваліфікацію майбутні працівники ресторанної сфери: кухарі, офіціанти, кондитери, бармени, майстри ресторанного обслуговування, продавці. Це ті професії, які покликані приносити людям задоволення через здорове правильне харчування, через його культуру. Саме від них залежить успіх закладів ресторанного господарства, бо серце закладу харчування – це кухня. Навчають і діляться досвідом з майбутніми спеціалістами в училищі талановиті педагоги, майстри своєї справи, в основному, практики, які не один рік працювали в ресторанных господарствах. Одна з них – **Любов Булатецька**. Вона той фахівець, що має талант у розвитку пізнавальних здібностей учнів, зацікавленості та спонуканні до участі у різних фахових конкурсах. Після закінчення Київського торгово-економічного вишу за спеціальністю «Технологія та організація підприємств громадського господарства» працювала інженером-технологом на підприємствах, займалася підприємницькою діяльністю. Але бажання готувати кращих спеціалістів, ніж ті, які працювали під її керівництвом, привели Любов Володимирівну до нашого навчального закладу. Спочатку була майстром виробничого навчання, а вже 4 роки – викладач спецпредметів ресторанного напрямку. Талановитий спеціаліст своєї справи, старший викладач, голова методичної комісії, постійно в пошуку нових трендів у кулінарії та інноватиці в освіті. Підвищенню її професійного рівня сприяє любов до дітей. Індивідуальна робота з учнями сприяє пошуку родзинок в кулінарії, доведення навичок майбутніх фахівців до мистецтва. Заклад пишається щорічними перемогами своїх учнів на Всеукраїнських та Міжнародних конкурсах, які відбуваються під наставництвом талановитого педагога. Ось, і цього року, наш учень, **Ярослав Недбайло**, порадував нас срібною медаллю на Чемпіонаті України з кулінарного мистецтва в номінації «Основна страва з м'яса» серед юніорів віком до 23 років.

Чемпіонат України з кулінарного мистецтва, організований Асоціацією шеф-кухарів України під керівництвом **Ігоря Брагіна**, вдруге провели в Києві в червні цього року, на території Freedom

Event Hall. Захід проводять з метою популяризації творчих досягнень сучасних рестораторів, втілення інновацій та креативних ідей у приготуванні страв, унікального поєднання традиційної сировини з новинками, використання локальних продуктів, розширення асортименту, підвищення професійних здібностей фахівців, підтримки обдарованих талантів.

Цікавими були командні змагання в номінації «Україно-польська спадщина», у якій змагалися команди з України та Польщі у приготуванні страв з судака й дичини. З перевагою в 1 бал перемогла українська команда.

За звання кращих змагалися понад 100 учасників у двох вікових категоріях: юніори, віком від 16 до 23 років та професіонали від 23 років. Юніори брали участь у 5 номінаціях: страва сучасної української кухні; основна страва з птиці; основна страва з м'яса; основна страва з риби; золотий шеф-кухар юніор 2019 року. Серед юних кухарів змагалися учні протехучилищ, студенти коледжів та вишів, кухарі-практики з досвідом роботи в ресторанных закладах.

Юніори демонстрували базові знання з роботи з продуктами, нестандартні смакові поєднання, креативний підхід до приготування власної страви, свої смакові відчуття. За 45 хвилин учасники готували 2 порції страви: одна для оцінювання журі, друга – на демонстраційний стіл для публічної презентації.

Наш Ярослав Недбайло фарширував вирізку зі свинини сливами, м'ятою та моцарелою, доповнив гарніром з кус-кусу з молодим горошком, морквою, капустою брокколі, вершковим соусом з чорною смородиною. Смаковий експеримент сподобався журі чемпіонату, до складу якого входили судді з Німеччини, Румунії, Сербії, Білорусії та відомі українські шеф-кухарі: В'ячеслав та Сергій Совенки, Віктор Тимчишин, Микола Тищенко, Віктор Фролов, Кирило Долиняк. Журі суворо оцінювало юніорів, не зважало на амбітність молодих кухарів, вказувало на необхідність подальшого удосконалення. Відповідно до набраних балів, присуджувалися медалі й дипломи. У номінації «Основна страва з птиці» всі учасники отримали тільки дипломи, а в номінації «Основна страва з м'яса» – тільки дві срібних медалі, одна з яких – наша, решта учасників отримали дипломи.

Ярослав Недбайло, срібний призер чемпіонату

У рамках цього заходу провели IV сесію Асоціації шеф-кухарів України, найчисельнішої кухарської спільноти. Відомі шеф-кухари України

та багатьох країн світу виступали зі своїми майстер-класами, щиро ділилися тонкощами з відомими шефами та кухарями закладів ресторанного господарства. Зал Freedom Event Hall був заповнений охочими дізнатися про сучасне, креативне, унікальне в рестораторстві. Унікальність закладу дала можливість проводити одночасно конкурси та виступи спікерів. Для юніорів присутність на сесії шеф-кухарів – це безцінна професійна інформація, справжня мотивація досконало вивчати улюблену справу. Атмосфера, яка панувала на Чемпіонаті в Києві, розлетілась по всій Україні. Кулінарні ідеї, запал, завзяття справжніх фанів нелегкої кухарської справи надали впевненості початківцям, змотивували кожного присутнього до створення свого, особливого, неповторного.

Участь в таких професійних конкурсах відкриває нові таланти, надає впевненості у своїх можливостях, у правильності вибору справи життя, підносить змагання на новий рівень. Цим, ми долучаємося до популяризації української національної кухні, бо від її розвитку залежить, якою буде нова Україна, яке місце в світових рейтингах вона посяде.

ДО 75-ОЇ РІЧНИЦІ КРИВОРІЗЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО ГІРНИЧО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЛІЦЕЮ

Тетяна СТОЙЧИК, заступник директора з навчально-виробничої роботи Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область

У 2019 р. Криворізький професійний гірничо-технологічний ліцей (далі – КПГТЛ) святкує сімдесят п'ять років з дня свого заснування, тобто вже три чверті сторіччя існує справжня кузня професійних кадрів, де були «викувані» майже сорок тисяч випускників різноманітних робітничих професій.

А все почалося в рік остаточного визволення України від німецько-фашистських загарбників. Звільнений у лютому 1944 р., Кривий Ріг лежав у руїнах, а найбільш значних руйнувань зазнав промисловий потенціал міста. Сталеве серце України на той час практично перестало битися. Йому вкрай були необхідні молоді робітничі руки, щоб якнайшвидше відновити зруйноване, а насамперед – шахти. Тому в останні

дні серпня 1944 р. майже двісті юнаків, що з'їхалися з приміських сіл, розпочали навчання на базі школи фабрично-заводського навчання (далі – ФЗН) № 43 створеної Наказом Головного управління трудових резервів при Раді Народних Комісарів СРСР. І вже через півроку на зруйновані шахти Кривбасу прийшли перші випускники: прохідники, кріпильники, машиністи скреперних лебідок, машиністи електровозів, електрослюсарі. Саме на їх молоді, ледве зміцнілі плечі, принаймні поки не повернулися з фронту їх батьки та старші брати, ліг основний тягар виведення краю з повоєнної розрухи. Саме з 1944 р. навчальному закладу, судилося пройти довгий і тернистий шлях від простої школи ФЗН до сучасного закладу професійної освіти (далі – ЗПО), який вже багато десяти-

літь має стійку репутацію одного з основних постачальників конкурентоздатних фахівців багатьох промислових підприємств міста та за його межами.

У подальшому змінювалась назва ЗПО, його структурні елементи та особливості навчального процесу. Проте незмінною залишилась його суть: якісна підготовка молоді з найбільш затребуваних професій.

Першим директором ЗПО був П. Левченко, який обіймав посаду понад десять років, заклавши основи його успішної діяльності на роки вперед. Варто згадати також І. Пантелеймонова, А. Шурупова, А. Новосолова, С. Молчанова, які в різні роки очолювали НЗ. Окремою сторінкою історії закладу є Г. Чередніченко, який більше ніж двадцять років був на чолі колишнього ПТУ, досвідчений гірник, знаний педагог, людина високих духовних якостей і широких поглядів, знаний багатьма важливими досягненнями та новаціями. Саме він започаткував в училищі безперервну освіту, яка допомогла вирішити питання дефіциту педагогічних кадрів. Так випускники училища, які з відзнакою та позитивними рекомендаціями закінчували навчання, залишалися в закладі викладачами і майстрами виробничого навчання, заочно здобуваючи освіту в технікумах та інститутах. Тоді заклад став справжньою школою підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів, які були вкрай необхідні системі професійної освіти (далі – ПО). Наскільки ефективною була система, створена Г. Чередніченком, свідчить той факт, що п'ять вихідців з професійно-технічного училища № 30 (далі – ПТУ № 30) стали директорами ЗПО м. Кривого Рогу.

А в березні 1983 р. на посаду директора училища був призначений молодий та енергійний В. Сиротюк, за плечима якого було одинадцять років гірничого стажу і майже стільки ж – педагогічного. Педагог за покликанням, професіонал високого рівня, справжній ентузіаст, який за час роботи в системі підготовки фахівців для гірничорудної промисловості проявив себе талановитим організатором та ініціатором інновацій у НЗ. Стиль його роботи базується на ґрунтовних знаннях та лідерських здібностях, йому властива виважена відповідальність при прийнятті стратегічних рішень. Велику увагу приділяє комплектуванню високопрофесійного складу кадрів, вміє згуртувати педагогічний та учнівський колективи на виконання поставлених завдань. Тому на початку нового століття педагогічний колектив, на чолі якого стояв уже досвідчений керівник, почав втілювати свою давню мрію – перетворити ПТУ на технологічний ліцей. І ось у червні 2003 р. наказом Міністерства освіти

і науки України (далі – МОНУ) ПТУ № 30 було присвоєно статус ліцею!

Для тих, хто в різні часи втілював інновації, навчальний заклад став не лише платформою для самореалізації, а і впевненим стартом у подальшому професійному зростанні та частиною історії. І ми з повним правом можемо пишатися, чий імена не лише назавжди запам'яталися вихованцям, а золотими літерами закарбувалися у біографії ліцею, а саме: В. Антоненко, Л. Барліт, В. Баснін, В. Бурцева, О. Вавренюк, О. Вербицька, Н. Волкова, І. Завізон, В. Заярний, О. Кузьміч, В. Кулікова, Т. Пальона, В. Пентегов, Н. Погуляй, Ж. Селевко, Н. Трофіменко, К. Чабан, В. Чащина, О. Ягодка, І. Ягодка та інші.

Сьогодні педагогічний колектив закладу являє собою чудовий сплав: заслужених ветеранів ПО, чий багаторічний педагогічний досвід важко переоцінити; працівників середнього віку – висококласних професіоналів своєї справи, а також освіченої і талановитої молоді, сповненої енергією до інновацій. Насамперед з великою повагою варто згадати шановних ветеранів, які віддали закладу не один десяток років сумлінної праці. Це методист Л. Шанда та викладач загальноосвітньої підготовки Т. Веселова, педагогічний стаж яких складає 49 та 45 р. відповідно. Майстри виробничого навчання: О. Горчинська, (47 р.), М. Кириченко (44 р.), Г. Сурніна (32 р.). А як не згадати майстрів виробничого навчання Р. Рудковську, В. Сіманька, О. Спінчевського, Г. Філіпчук, викладача професійно-теоретичної підготовки Д. Непомнящого, викладача курсу «Захист Вітчизни» В. Кушнарєнка, які тривалий час пов'язані з НЗ та є яскравим прикладом відданості професії.

На велику увагу заслуговує чудова когорта педагогічних кадрів «середнього покоління», які нині розбудовують сучасну інноваційну ПО, а саме: заступник директора з навчальної роботи М. Бахмацька, методист К. Мартиненко, старший майстер Т. Янюк; викладачі О. Музика, К. Афанасьєва, Г. Лебедська, Ю. Шумило, Н. Удовіченко, Н. Єгорова, І. Євницька, Г. Бойко, а також майстри виробничого навчання: О. Серєда, С. Ткаченко, А. Корж, А. Коростенська.

Працюють у ліцеї і фахівці, які сьогодні набувають професійного та педагогічного досвіду. Насамперед це: А. Ромах, А. Столярчук, В. Голуб, Є. Казаков, Є. Соломатіна, І. Комарова, Л. Москаленко, Л. Жерновенкова, М. Корчмена, Н. Горбатко, О. Грищенко, О. Костін, О. Рязанова, С. Анопрієв, С. Бережок, Ю. Куліченко, Ю. Пархомець та ін.

Педагогічні працівники ліцею мають в основному першу кваліфікаційну категорію та тринадцятий тарифний розряд. Працює в ліцеї і

два кандидата педагогічних наук, один здобувач наукового ступеня.

Сумлінна та злагоджена робота професійного педагогічного колективу є результатом системного впровадження інновацій в процес професійної підготовки учнів. Так у ліцеї функціонує: *центр професійного розвитку*, де здійснюється підготовка за гнучкими програмами для різних вікових категорій, впроваджуються елементи неформального та інформального навчання (за період 2008–2018 рр. пройшли навчання 10 595 осіб); *центр професійної орієнтації та кар'єрного консультування* діє як системний орган професійної орієнтації та кар'єрного консультування молоді і дорослих; *молодіжний центр* – спрямований на формування ключових компетентостей здобувачів освіти; *науково-методичний центр*, функціонує як дієва платформа для формування сучасного освітнього середовища та інформаційно-комунікативного простору професійної підготовки. Так з 2016 р. відповідно до наказу МОНУ № 665 здійснюється експериментальна робота за темою: «Педагогічні умови формування конкурентоздатних фахівців гірничого профілю у ЗПО» (науковий керівник – завідувач кафедри професійної та вищої освіти ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Л. Сергєєва, науковий консультант – академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України Н. Ничкало). У рамках експерименту розроблено ряд підручників та посібників, зо-

крема: «Гірничі роботи (підручник для учнів ЗПО гірничого профілю)», «Термінологічний довідник для ЗПО», «Гірничо-прохідницькі машини і комплекси», «Охорона праці в гірничорудній галузі» та ін., частина з яких отримала гриф МОНУ. До числа авторів цих та інших видань входять: В. Сиротюк, Т. Стойчик, М. Бахмацька, Д. Непомнящий, Ю. Куліченко, Т. Янюк, В. Тарасов. Розроблено та впроваджено в процес підготовки державні стандарти ПО з професій: люковий (гірничі роботи), прохідник та машиніст електровоза (гірничі роботи) (проект). Кращий досвід колективу висвітлюється у фахових журналах, газетах, засобах масової інформації. Ліцей має і власні друковані видання – щоквартальний «Методичний вісник» та щомісячну «Нашу газету».

У 2017 р. навчальний заклад у співпраці з ПАТ «Кривбасзалізрудком» (керівник – Ф. Караманич) першим у Дніпропетровській області розпочав експериментальну роботу щодо впровадження елементів дуальної форми навчання. На сьогодні така підготовка здійснюється на базі Центрального та Північного гірничозбагачувальних комбінатів групи МЕТІНВЕСТ, ТОВ МЕТІНВЕСТ-ПРОМСЕРВІС, ПАТ «СУХА БАЛКА», де учні мають можливість навчатися в умовах виробництва на оплачуваних робочих місцях під керівництвом досвідчених наставників з подальшим працевлаштуванням.

З метою обговорення актуальних проблем теорії, методики і практики підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці стало доброю традицією прово-

дити на базі ліцею наукові заходи. Вже двічі наш ліцей гостинно приймав учасників Всеукраїнських науково-практичних конференцій: «Теоретично-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці» (2017 р. – 123 учасники) та «Підготовка конкурентоздатних фахівців: виклики сучасності» (2018 р. – 263 учасники), за підсумками яких видано збірники науково-методичних доробків щодо покращення якості підготовки фахівців ЗПО.

Уявно гортаючи сторінки славної історії, можна без перебільшення сказати, що за роки існування навчального закладу, завдяки наполегливості та працьовитості педагогічного і учнівського колективів ліцею має багато нагород та вже 10 р. поспіль займає призові місця у міжнародних освітніх виставках. Але найголовнішою подією для команди ліцею стало удостоєння найвищої відзнаки – Гран-Прі «Лідер професійної освіти». Уперше ця знамена подія відбулася у

2013 р., а через п'ять років ліцей знову підтвердив своє високе реноме як один з кращих закладів професійно (професійно-технічної) освіти України. У 2018 р. заклад також номіновано до почесного звання «Лідер інновацій в освіті».

За роки свого існування навчального закладу пройшов славетний шлях від звичайної школи ФЗН до КПГТЛ і по праву пишається тим, що сьогодні є місцем для інноваційної творчості, де *забезпечення якості ПО формується шляхом: оновлення змісту ПО на компетентнісній основі та упровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти; модернізації освітнього середовища, яке забезпечує інноваційність, доступність, прозорість, гнучкість і відкритість освітнього процесу; створення внутрішньої системи підвищення професійного рівня педагогічних працівників із залученням висококваліфікованих працівників виробництва, запровадження мотиваційних механізмів стимулювання професійного розвитку педагогічного персоналу.*

ВІННИЦЬКЕ МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ СВЯТКУЄ 75-РІЧНИЙ ЮВІЛЕЙ

Олександр ДМИТРИК, директор Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

Багатогранністю діяльності, модернізацією освітнього процесу та власними традиціями сповнена історія становлення і розвитку Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище», що і визначає його гідне місце у системі професійно-технічної освіти України. Шлях від ремісничого до міжрегіонального вищого професійного навчального закладу – це шлях творчості, креативності, генерації цікавих ідей, новаторських починань, яким впродовж 75 років самостверджується навчальний заклад. Протягом цього періоду було підготовлено чимало молодих кваліфікованих робітників, які сьогодні працюють у різних кутках України та за її межами, примножуючи славу навчального закладу. Наші випускники не лише здобули професійну майстерність, але й пізнали головну науку – науку життя, навчи-

лися співпереживати, аналізувати власні вчинки, знаходили в училищі щирю любов і повагу, отримували соціальний захист від життєвих негараздів.

Неодноразово змінювалась назва нашого навчального закладу, він пережив важкі часи розбудови держави. Незмінним залишалося лише одне – прагнення готувати висококваліфікованих робітників для країни. Вважаю вибір професії важливою ланкою у життєвому становленні людини. Сам пройшов усі шаблі кар'єрних сходів: від учня, майстра виробничого навчання, викладача, старшого майстра, заступника директора до керівника навчального закладу. Переконаний, що професійна освіта та підготовка кваліфікованих фахівців є основою розвитку економіки нашої держави. Саме тому наш навчальний заклад створює належні умови для реалізації потреб особистості в здобутті професійної освіти відповідно до своїх здібностей та інтересів.

Стартом в освоєнні інформаційних технологій та розвитку комп'ютерної мережі училища став 1994 рік, а вже у 1995 р. відбувся перший випуск учнів із робітничої професії «Оператор ПЕОМ із супроводженням бухгалтерського обліку» і запроваджено підготовку фахівців за напрямом «Оператор ПЕОМ», «Бухгалтер», «Оператор ПЕОМ, оператор зв'язку, секретар керівника». Враховуючи потреби ринку, у 1998 р. наказом Міністерства освіти України навчальний заклад реорганізовано у Вище професійне училище. Розпочато ступеневу підготовку фахівців. Саме тоді було створено навчально-тренувальну фірму «Перлина Поділля» за програмою «TRANSFORM» (проект Німеччина-Україна).

У 2000 р. побачив світ перший номер училищної газети «Молодіжний вісник». Цей часопис став своєрідним засобом обміну думками учнів, викладачів, майстрів виробничого навчання з актуальних проблем навчання та виховання, життя учнівської молоді. У 2006 році училище перейменовано на Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище, що спонукало педагогічний колектив до творчих пошуків, розробки та упровадження нового змісту освіти та виховання. Сьогодні наш навчальний заклад є середовищем для інноваційної творчості педагогічного колективу та учнівської молоді.

ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище» – сучасний навчальний заклад, орієнтований на підготовку робітничих кадрів та молодших спеціалістів відповідно до потреб регіонального ринку праці, який гнучко реагує на зовнішні та внутрішні виклики та посідає гідне місце у системі П(ПТ)О: запроваджено ефективну програму професійної орієнтації, популяризації професійно-технічної освіти через проведення профорієнтаційних заходів з учнівською молоддю з метою підвищення престижності робітничих професій та соціального статусу робітника у суспільстві; оновлюється перелік професій та зміст професійної підготовки робітничих кадрів відповідно до державних стандартів професійно-технічної (професійної) освіти та потреб регіонального ринку праці; здійснюється викладання для різних груп здобувачів П(ПТ)О (профільне та допрофільне навчання, навчання громадян з особливими потребами, консультаційні послуги щодо започаткування власної справи, навчання основам підприєм-

Учні ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище» на святі «Щедра та гостинна наша Україна» біля меморіальної дошки загиблим у зоні АТО учням-випускникам училища

ницької діяльності); функціонують навчально-практичний центр ІТ технологій та електронна система керування кадрами та контингентом, внутрішня освітня мережа та Портал знань; створено Центр сучасних освітніх технологій, який забезпечує інноваційний характер навчально-виховного процесу: освоєння та впровадження нових методик навчання, інноваційних технологій, форм і методів професійної підготовки учнів, поширення кращого педагогічного досвіду; функціонує відкрите навчальне Smart-середовище; побудовано екологічний STEM-парк; запроваджено різноманітні форми профорієнтаційної роботи, формування позитивного іміджу робітничих професій та навчального закладу.

Наші досягнення у розбудові професійної (професійно-технічної) освіти держави неодноразово високо оцінювались на міжнародних виставках та форумах. Заклад є лауреатом національного виставкового конкурсу «Видатні науково-практичні досягнення в освіті», має відзнаку «Лідер професійної (професійно-технічної) освіти». Училище є активним учасником та неодноразовим переможцем обласних грантових програм розвитку інформаційно-телекомунікаційних та інноваційних технологій у закладах освіти. Запропоновані проекти стосувались розвитку інфраструктури закладу, інформаційних та інноваційних технологій, реалізацію заходів по енергозбереженню в навчальному закладі. І це далеко не весь перелік здобутків та досягнень, які є на рахунку навчального закладу.

Ми намагаємося враховувати як вітчизняний, так і зарубіжний досвід в галузі професійної освіти, систематично працюємо над вдосконаленням матеріально-технічної бази, налагодженням тісних

Педагогічний колектив ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище» у центрі – директор училища Олександр Дмитрик

зв'язків із соціальними партнерами, належною організацією виробничої практики, що дає змогу сформувати у випускників професійні компетенції та забезпечити їх працевлаштування. Так, починаючи з 2014 року училище розпочало співпрацю з фондом Німецької економіки з міжнародного співробітництва SES, метою якого є підвищення якості навчання за рахунок професійного інструктажу старшими експертами, а також підвищення кваліфікації викладачів та майстрів виробничого навчання, розробка спільних навчальних програм з іноземними навчальними закладами, участь у програмах двостороннього та багатостороннього міждержавного обміну учнями, участь педагогічних працівників у освітянських заходах, що проводяться закордоном тощо.

У сучасних умовах в Україні суспільству потрібні люди, які можуть самостійно мислити, здатні до самореалізації на основі об'єктивної самооцінки. Саме цьому сприяє створений у Державному професійно-технічному навчальному закладі «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище» Центр формування національної гідності, який включає: благодійний фестивальний рух, школу лідерства та національної гідності, правовий клуб, музейну педагогіку, творчу платформу та здоров'язберігаюче середовище. Діяльність Центру направлена на створення сприятливих умов для всебічного розвитку дітей на кожному з вікових етапів, на адаптацію в учнівському колективі, на формування демократичного світогляду та ціннісних орієнтирів, на засвоєння морально-етичних норм поведінки,

на формування усвідомленого вибору здорового способу життя, на осмислення самовизначення в обраній професії, на пропаганду духовних надбань українського народу, на виховання любові до рідної землі, на формування правової культури, негативного ставлення до протиправних діянь, на розвиток учнівського самоврядування.

Значну увагу ми приділяємо й екологічному вихованню. Цьому сприяє залучення учнів до розробки дослідницьких екологічних проєктів, участі в заходах з прибирання міста, висаджування лісових насаджень, збору для подальшої переробки вторинної сировини (ПЕТ-пляшок та макулатури). Для покращення стану енергозбереження та економії ресурсів в навчально-консалтинговий центр енергозбереження.

Однією з найбільш ефективних форм позаурочної роботи є залучення учнівської молоді до роботи у телепресцентрі, який організовано з метою формування світоглядних орієнтацій особистості, вироблення власної філософії життєдіяльності, самоідентифікації та самореалізації в економічній, соціальній, культурній, політико-правовій сферах, формування толерантності, політкультурності та гуманізму. Творча енергія, високий потенціал трудового колективу дозволяють утримувати високий рівень досягнень закладу впродовж багатьох років, адже запорука успіху полягає в єдності колективу, спільному прагненні примножувати і збагачувати здобутки, гордості за навчальний заклад.

НАЙЩИРІШІ ВІТАННЯ І НАЙКРАЦІ ПОБАЖАННЯ З НАГОДИ ЮВІЛЕЮ!

ПЕТРУ ГРИГОРОВИЧУ ЛУЗАНУ – 65

Становлення П. Лузана, доктора педагогічних наук, професора, головного наукового співробітника лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України здійснювалося у школах докторів педагогічних наук, професорів О. П. Кондратюка, О. А. Гуменюка, М. А. Сметанського, А. І. Дьоміна, які в різні роки успішно організовували наукову роботу на педагогічному факультеті Української сільськогосподарської академії, а згодом Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Ще працюючи на кафедрі Української сільськогосподарської академії, П. Лузан у 1988 р. успішно захистив кандидатську дисертацію на тему: «Педагогічні умови формування колективу студентської групи (на прикладі сільськогосподарських ВНЗ)». У 2004 р. захистив докторську дисертацію на тему: «Теоретичні і методичні основи формування навчально-пізнавальної активності студентів вищих аграрних закладів освіти».

Автор понад 200 наукових і науково-методичних праць, серед яких монографії «Теорія і методика формування навчально-пізнавальної активності студентів», «Активізація навчання студентів», «Методика тестового контролю успішності навчання студентів», «Науково-методичні засади підготовки кваліфікованих робітників в умовах євроінтеграції», «Наукові основи організації педагогічного процесу в аграрному вищому навчальному закладі», 20 навчально-методичних видань (з них 2 підручники з грифом МОН України), понад 80 наукових статей з проблем теорії і методики професійної освіти у фахових наукових виданнях України.

Значну увагу Петро Григорович приділяє роботі з атестації наукових кадрів: член двох спеціалізованих вчених рад в Інституті професійно-технічної освіти НАПН України та в Глухівському

національному педагогічному університеті імені Олександра Довженко, член міжвідомчої ради з координації наукових досліджень НАПН України.

З-поміж 22 кандидатських і докторських дисертацій, підготовлених за його керівництва, є роботи з різних галузей педагогічної науки – теорії і методики професійної освіти, теорії і методики навчання технічних і сільськогосподарських дисциплін, теорії і методики виховання.

Мудра, виважена, творча праця Петра Лузана на терені розбудови української державності на благо Вітчизни

була відзначена присвоєнням державних нагород України: Кавалер Ордена «За заслуги» III ступеня (нагороджений Президентом України від 28 вересня 2017 року; Указ № 286/2017), медаль «Народна шана українським науковцям» (4 квітня 2019 року), медалі НАПН України (Ушинський К.Д., Григорій Сковорода та І. Франко).

Високий професіоналізм, безмежна відданість вітчизняній науці і справі професійно-технічної освіти, працьовитість і наполегливість у досягненні поставлених цілей, висока людяність і добросовісність дали змогу ювілярові досягти визначних успіхів і здобути велику повагу й шану серед учених України та зарубіжжя, численних педагогічних колективів. Тож, у цей святковий день бажаємо здоров'я та краси, щастя і радості, взаємної любові і відданої дружби, невичерпного терпіння і мудрості.

Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Навчально-науковий центр ПТО НАПН України висловлюють вельмишановному Петру Григоровичу Лузану, найщиріші вітання і найкращі побажання з нагоди Ювілею!

МІЖНАРОДНА ОСВІТНЯ ВИСТАВКА «ІННОВАТИКА В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ»

22-24 жовтня 2019 року відбудеться XI Міжнародна виставка «Інноватика в сучасній освіті» в Київському Палаці дітей та юнацтва (вул. І. Мазепи, 13).

Організовує та проводить виставку Компанія «Виставковий Світ» за підтримки та участі Міністерства освіти і науки України, Національної академії педагогічних наук України.

Міжнародна виставка «Інноватика в сучасній освіті» – найбільший в Україні професійний форум освітніх і науково-педагогічних інновацій, який з 2009 року представляє інноваційні досягнення національних і закордонних закладів освіти; експозиції сучасного навчального обладнання та дидактичних засобів, електронних освітніх ресурсів, інноваційних програм і рішень для осучаснення освітнього процесу, впровадження ефективних педагогічних технологій; науково-практичні конференції, семінари, презентації з актуальних проблем розвитку освіти.

У програмі:

- презентація досягнень із впровадження інновацій у діяльність закладів освіти, органів управління освіти, наукових установ, центрів;
- презентація досвіду освітньої, наукової та науково-технічної співпраці з закордонними закладами освіти, дослідницькими центрами, науковими спільнотами;
- демонстрація дидактичних матеріалів, сучасних рішень для Нової української школи, електронних підручників, програмовно-методичних комплексів, меблів, обладнання, приладів і моделей від українських і світових виробників для освітнього процесу;
- надання корисної інформації щодо підготовки до ЗНО абітурієнтів, умов прийому на навчання на 2020 рік в Україні та за кордоном;
- обговорення актуальних питань сучасного етапу реформування освіти під час науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, презентацій, майстер-класів, воркшопів, дискусійних панелей, тренінгів;
- вручення переможцям конкурсів виставки почесних нагород «Лідер інновацій в освіті», золотих, срібних і бронзових медалей.

Виставка працюватиме 22-23 жовтня 2019 р. – 10:00 – 18:00;

24 жовтня 2019 р. – 10:00 – 14:00

Вхід безкоштовний.

Із питань участі, відвідування та партнерства звертайтеся до Оргкомітету:

Компанія «Виставковий Світ»

Тел.: +38 044 498-42-04, 498-42-05, +38 067 656-51-89

E-mail: expo@vsvit.com.ua

Сайт виставки <http://innovosvita.com.ua/index.php/uk>

ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО ВИДАВНИЦТВО «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

Директор видавництва

Олексій ОСЬКІН

Головний редактор

редакції журналів

Ніна БЕРІЗКО

Адреса редакції журналу:

02094, м. Київ,

вул. Попудренка, 54
8-й поверх, кім. 802

Тел.: (044) 292-83-05

Над номером працювали:

Леся ЯВОРСЬКА

Олена КОНЄЄВА

Віктор ДЯЧЕНКО

На с. 1 обкладинки: Президент України Володимир Зеленський і президент Національної академії педагогічних наук України Василь Кремень на святкуванні 28-ї річниці Незалежності України.

Листи й матеріали для публікації можна надсилати електронною поштою:

2345255@ukr.net з поміткою

«Професійна освіта»

Підписано до друку 18.09.2019 р.

Формат 60×84 1/8.

Папір газетний. Друк офсет.

Умов.-друк. арк. 6,5.

Зам. № 16466

Видруковано ТОВ «Принтстор Груп»

03190, м. Київ,

вул. Данила Щербаківського, 4

Державний комітет зв'язку та інформації України ф.СП-1

ПВ	місце	літер.
----	-------	--------

ДОСТАВНА КАРТКА — ДОРУЧЕННЯ

На газету
журнал

48764

«ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

найменування видання

Вартість	передплата	кількість комплектів	1
	переадресування		

на 2019 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	×			×			×			×	

поштовий

індекс _____

місто _____

код вулиці

буд.	корп.	кв.

село _____

область _____

район _____

вулиця _____

прізвище, ініціали _____

Читайте
в наступному номері

- Законодавче забезпечення фахової передвищої освіти
* * *
- Дидактика професійної освіти
* * *
- Нова українська школа
* * *
- Освітній процес у коледжі
* * *
- Охорона праці